



BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM ANA BİLİM DALI

**MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ VERGİ MEVZUATINA  
YÖNELİK TUTUMLARI: BURDUR İLİ ÖRNEĞİ**

EBRU MUTLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ALİ APALI

BURDUR/2024

T.C.  
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM ANA BİLİM DALI

MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ VERGİ MEVZUATINA  
YÖNELİK TUTUMLARI: BURDUR İLİ ÖRNEĞİ

EBRU MUTLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Doç. Dr. Ali APALI

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Nagihan ALBENİ

Üye: Doç. Dr. Mahmut Sami ÖZTÜRK

BURDUR/ 2024

**T.C.**

**BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ETİK BEYAN**

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Muhasebe Meslek Elemanlarının Vergi Mevzuatına Yönelik Tutumları: Burdur İli Örneği” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihmal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Ebru MUTLU

30.07.2024

## TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca ilk günden itibaren bilgisini esirgemeyen, bilimsel makaleler ve bildiriler yayınlamamı sağlayan, bu sayede kendimi geliştirmemde yardımcı olan, cesaret ve ümit aşılayan, eğitimim boyunca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, insanlığıyla, bilgisiyle ve tecrübesiyle kendimi geliştirmemi sağlayan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Ali APALI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca sürekli olarak yardımlarını esirgemeyen, saat kaç olursa olsun yanımda olan arkadaşlarım Tuğba ÇULCU ve Büşranur MUTLU'ya, bana olan inancını kaybetmeyen ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, maddi ve manevi yanımda olan eşim Fatih MUTLU'ya beni hiçbir zaman yalnız bırakmadığı için teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak o, dört aylıkken başladığım eğitim hayatıma, onunla daha az ilgilendiğim için, onu derslerimden dolayı yalnız bıraktığım için kızım Defne MUTLU'dan özür diler, ileride bana hak vereceğine inandığım için ona şimdiden teşekkür ederim.

Burdur, 2024

(MUTLU, Ebru, “Muhasebe Meslek Elemanlarının Vergi Mevzuatına Yönelik Tutumları: Burdur İli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2024)

## ÖZET

Araştırma mali müşavirlerin bürolarında çalışan muhasebe meslek elemanlarını kapsamakta ve onların vergi mevzuatı hakkındaki görüşlerini içermektedir. Meslek elemanları genel olarak vergi mevzuatına eğitim hayatlarında tanık olduklarından, mevzuat hakkında en fazla bilgi sahibi olanlar lisans mezunu olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple mevzuat hakkında bilgilenmeleri konusunda sadece mükellef değil aynı zamanda meslek elemanlarının bazılarının da konu hakkında eğitime tabi tutulmaları gerektiği düşünülmektedir. Vergi mevzuatının karmaşık yapısı bu eğitimi ve mevzuatın anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple mevzuatın karmaşıklığının giderilmesi ve daha anlaşılır bir dille yazılması gerektiği sonucunu da doğurmaktadır.

Araştırmada muhasebe meslek elemanlarının vergi ve vergi mevzuatı hakkındaki düşünceleri, mevzuattaki değişiklikler ve mevzuata yönelik tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma dâhilinde Burdur ilinde yer alan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) bürolarında çalışan meslek elemanlarının, vergi mevzuatına yönelik tutumları ile ilgili 6 adet tanımlayıcı, 15 adet ise amaç doğrultusunda hazırlanan ifade olmak üzere toplam 21 adet madde yer almaktadır. Toplamda 220 adet ankete muhasebe meslek elemanları tarafından geri dönüş yapılmıştır.

Yapılan anketler ile birlikte muhasebe meslek elemanlarının vergi kanunlarına yönelik tutumları bireylerin cinsiyet, yaş, mezuniyet durumu, aylık ortalama geliri ve eğitimi almış olduğu kanunların etkilediği araştırma sonucunda elde edilmiştir. Vergi mevzuatının karmaşık yapıda olması, meslek elemanlarının çalışma şartlarını hem meslek elemanları açısından hem de mükellef açısından zorladığı anlaşılmaktadır.

**Anahtar Kelime:** Muhasebe elemanları, vergi mevzuatı, Burdur ili, SMMM, YMM.

(MUTLU, Ebru, “Attitudes of Members of Accounting Profession toward the Tax Legislation: Case of Province of Burdur”, Master’s Thesis, Burdur, 2024)

### **ABSTRACT**

The study includes members of accounting profession carrying out their duties in public accountant offices and discusses their opinions on the tax legislation. As members of profession usually witness the tax legislation during their education, they are accepted to be the bachelors with the greatest knowledge on the legislation. Therefore, it is believed that not only taxpayers, but also some of the members of profession are to be subjected to training on the legislation. Complex structure of the tax legislation makes this training and understanding of the legislation hard, which consequently necessitates writing down the legislation in a clear language to resolve its complexity.

In the study, it was aimed to reveal the opinions of the members of accounting profession on taxes and tax legislation, as well as their attitudes and behaviors toward the legislation and changes in the legislation. The study included six descriptive statements, 15 statements created in line with the purpose and a total of 21 items regarding the attitudes of the members of profession carrying out their duties in the Certified Public Accountant (CPA) and Sworn-in Certified Public Accountant (SCPA) offices in the province of Burdur toward tax legislation. The members of profession responded to a total of 220 surveys.

As a result of the surveys, it was found that the attitudes of the members of accounting profession toward tax acts are affected by gender, age, graduation status, average monthly income and education of individuals. Complex structure of the tax legislation compels the working conditions of the members of profession in terms of both the members and taxpayers.

**Keywords:** Accounting members, tax legislation, province of Burdur, CPA, SCPA

## İÇİNDEKİLER

|                                                                         |      |
|-------------------------------------------------------------------------|------|
| ETİK BEYAN.....                                                         | i    |
| TEŞEKKÜR.....                                                           | ii   |
| ÖZET.....                                                               | iii  |
| ABSTRACT.....                                                           | iv   |
| İÇİNDEKİLER .....                                                       | v    |
| KISALTMALAR.....                                                        | vii  |
| TABLOLAR DİZİNİ .....                                                   | viii |
| ŞEKİLLER .....                                                          | ix   |
| GİRİŞ.....                                                              | 1    |
| I. BÖLÜM .....                                                          | 3    |
| VERGİ MEVZUATINA İLİŞKİN GENEL BAKIŞ.....                               | 3    |
| 1.1. VERGİNİN TANIMI VE HUKUKTAKİ YERİ.....                             | 3    |
| 1.2. VERGİNİN KONUSU VE İLKELERİ.....                                   | 4    |
| 1.2.1. Verginin Konusu .....                                            | 4    |
| 1.2.2. Verginin İlkeleri .....                                          | 5    |
| 1.2.2.1. Vergi Gelirlerinin Kamu Giderlerinin Karşılığı Olması İlkesi.. | 6    |
| 1.2.2.2. Vergide Adalet İlkesi.....                                     | 6    |
| 1.2.2.3. Vergilendirmede Genellik ve Eşitlik İlkesi .....               | 7    |
| 1.2.2.4. Vergilerin Kanuniliği İlkesi.....                              | 8    |
| 1.2.2.5. Hukuk Devleti ve Hukuk Güvenliği İlkesi.....                   | 8    |
| 1.2.3. Vergi Ödev ve Sorumlulukları.....                                | 9    |
| 1.2.4. Vergi Yükümlüsü .....                                            | 10   |
| 1.2.5. Vergi Sorumlusu.....                                             | 11   |
| 1.2.5.1. Vergi kesen durumundakilerin sorumluluğu .....                 | 11   |
| 1.2.5.2. Fer'i vergi borçlusu durumundakilerin sorumluluğu .....        | 11   |
| 1.2.5.3. Vergi ödevlisi durumundakilerin sorumluluğu .....              | 12   |
| 1.2.6. Vergi Sorumlusu Yetkileri.....                                   | 12   |
| 1.2.7. Vergiyi Doğuran Olay.....                                        | 12   |

|                                                         |           |
|---------------------------------------------------------|-----------|
| 1.2.7.1. Vergi Mükellefi .....                          | 13        |
| 1.2.7.2. Vergi Matrahı .....                            | 13        |
| 1.2.7.3. Vergi Oranı .....                              | 14        |
| 1.2.7.4. Vergi Kolaylıkları .....                       | 14        |
| 1.3. VERGİLENDİRME SÜRECİ .....                         | 14        |
| 1.3.1. Tarh .....                                       | 14        |
| 1.3.2. Tebliğ .....                                     | 16        |
| 1.3.3. Tahakkuk .....                                   | 16        |
| 1.3.4. Tahsil .....                                     | 17        |
| 1.4. KANUNLAR VE TANIMLARI .....                        | 17        |
| 1.5. VERGİ USUL KANUNU .....                            | 17        |
| 1.5.1.1. Vergi Usul Kanunu Kitap Bölümleri .....        | 17        |
| 1.5.1.2. Vergilendirme .....                            | 18        |
| 1.5.1.3. Mükellefin Ödevleri .....                      | 18        |
| 1.5.1.4. Değerleme .....                                | 18        |
| 1.5.1.5. Ceza Hükümleri .....                           | 18        |
| 1.5.1.6. Vergi Davaları .....                           | 19        |
| 1.6. VERGİ ÇEŞİTLERİ .....                              | 19        |
| 1.7. GELİR VERGİSİ KANUNU .....                         | 20        |
| 1.8. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU .....                      | 20        |
| 1.9. KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU .....                   | 20        |
| 1.10. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU .....                 | 20        |
| 1.11. AMME ALACAKLARI TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN ..... | 20        |
| 1.12. DAMGA VERGİSİ KANUNU .....                        | 21        |
| 1.13. VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ KANUNU .....           | 21        |
| 1.14. VERGİ DENETİMİ .....                              | 21        |
| <b>II. BÖLÜM .....</b>                                  | <b>23</b> |
| <b>ARAŞTIRMA .....</b>                                  | <b>23</b> |
| 2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU .....                          | 23        |
| 2.2. LİTERATÜR ÖZETİ .....                              | 24        |
| 2.3. ARAŞTIRMANIN AMACI .....                           | 53        |

|                                     |                                                                        |           |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 2.4.                                | ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI .....                            | 54        |
| 2.5.                                | ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ .....                                             | 54        |
| 2.6.                                | ARAŞTIRMADA VERİ TOPLAMA VE ANALİZ TEKNİKLERİ .....                    | 55        |
| 2.7.                                | ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ .....                                    | 56        |
| 2.7.1.                              | <i>Güvenilirlik Analizi</i> .....                                      | 56        |
| 2.7.2.                              | <i>Araştırmada Yer Alan Anket Sorularının Frekans Analizleri</i> ..... | 56        |
| 2.7.3.                              | <i>Normal Dağılım Analizi</i> .....                                    | 58        |
| 2.8.                                | HİPOTEZLER .....                                                       | 61        |
| 2.8.1.                              | <i>Ana hipotez</i> .....                                               | 61        |
| 2.8.2.                              | <i>Alt Hipotezler</i> .....                                            | 62        |
| 2.8.2.1.                            | <i>Vergi Kanunlarına Yönelik Hipotez Analizleri</i> .....              | 62        |
| 2.8.2.2.                            | <i>Tanımlayıcı Değişkenlere Yönelik Hipotezler</i> .....               | 69        |
| <b>SONUÇ</b> .....                  |                                                                        | <b>77</b> |
| <b>KAYNAKÇA</b> .....               |                                                                        | <b>80</b> |
| <b>EKLER</b> .....                  |                                                                        | <b>89</b> |
| EK 1. ANKET FORMU .....             |                                                                        | 89        |
| EK 2. ETİK KURUL ONAY BELGESİ ..... |                                                                        | 91        |
| <b>ÖZGEÇMİŞ</b> .....               |                                                                        | <b>92</b> |

## KISALTMALAR

|        |                                                                                                         |
|--------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| AATUHK | : Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun                                                           |
| BD     | : Bağımsız Denetçi                                                                                      |
| GVK    | : Gelir Vergisi Kanunu                                                                                  |
| IFAC   | : Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu                                                                |
| KDV    | : Katma Değer Vergisi                                                                                   |
| KGK    | : Kamu Gözetim Kurumu                                                                                   |
| MTV    | : Motorlu Taşıtlar Vergisi                                                                              |
| ÖTV    | : Özel Tüketim Vergisi                                                                                  |
| SM     | : Serbest Muhasebecilik                                                                                 |
| SMMM   | : Serbest Muhasebeci Mali Müşavir                                                                       |
| SMMMO  | : Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası                                                              |
| TDMS   | : Tek Düzen Muhasebe Sistemi                                                                            |
| TESMER | : Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali<br>Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi |
| TÜRMOB | : Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali<br>Müşavirler Odaları Birliği              |
| VUK    | : Vergi Usul Kanun                                                                                      |
| YMM    | : Yeminli Mali Müşavir                                                                                  |

## TABLÖLAR DİZİNİ

|                                                                                                                                        |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| TABLO 1: VERGİLERİN SINIFLANDIRILMASI .....                                                                                            | 19 |
| TABLO 2: ARAŞTIRMA VERİLERİNİN GÜVENİLİRLİK ANALİZİ.....                                                                               | 56 |
| TABLO 3: ARAŞTIRMA KATILIMCILARININ CİNSİYET, YAŞ, MEZUN OLDUĞU LİSE, MEZUNİYETİ VE AYLIK ORTALAMA GELİRİ.....                         | 57 |
| TABLO 4: VERGİ MEVZUATI VE ÖDEMELERE AİT KORELASYON ANALİZİ .....                                                                      | 61 |
| TABLO 5: VERGİ MEVZUATI VE ÖDEMELERE AİT REGRESYON ANALİZİ.....                                                                        | 61 |
| TABLO 6: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ VERGİ USUL KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK .....                                | 63 |
| TABLO 7: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ GELİR VERGİSİ KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK .....                             | 64 |
| TABLO 8: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ KURUMLAR VERGİSİ KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK.....                           | 64 |
| TABLO 9: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK.....                        | 65 |
| TABLO 10: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK.....                      | 66 |
| TABLO 11: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK ..... | 67 |
| TABLO 12: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ DAMGA VERGİSİ KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK.....                             | 67 |
| TABLO 13: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ KANUNU DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK.....                | 68 |
| TABLO 14: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK .....                                        | 69 |
| TABLO 15: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ YAŞ DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK .....                                             | 70 |

|                                                                                                     |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| TABLO 16: MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ MEZUNİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE<br>ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK ..... | 71 |
| TABLO 17: MEZUNİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE ÇOKLU ANLAMLILIK.....                                          | 71 |
| TABLO 18: AYLIK ORTALAMA GELİR DEĞİŞKENİNE GÖRE ÇOKLU ANLAMLILIK .....                              | 73 |
| TABLO 19: ANALİZ SONUÇLARINA GÖRE HİPOTEZLERİN KABUL VEYA RED DURUMU ...                            | 74 |



## ŞEKİLLER

|                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------|----|
| GRAFİK 1: VERGİ ÖDEV VE SORUMLULUKLARI KÜMELEME.....                                  | 10 |
| GRAFİK 2: MEVZUAT DEĞİŞKENİNE AİT HİSTOGRAM SONUÇLARI.....                            | 59 |
| GRAFİK 3: ÖDEMELER DEĞİŞKENİNE AİT HİSTOGRAM SONUÇLARI .....                          | 60 |
| GRAFİK 4: MEVZUAT VE ÖDEMELER ARASINDAKİ İLİŞKİYİ GÖSTEREN SERPİLME<br>DİYAGRAMI..... | 62 |
| GRAFİK 5: MEZUNİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE ORTAYA ÇIKAN ANLAMLILIK.....                     | 72 |



## GİRİŞ

Kamu harcamalarının yürütülebilmesi için devlete ve topluma düşen sorumluluklar mevcuttur. Bu sorumluluklar öncelikli olarak bireylerin vergilerini düzenli ve zamanında vermeleri gerektiği, devletin verilen bu vergileri doğru yerde kullanılmasıdır. Bireylerin vergilerini zamanında verebilmesi için kanunda belirtilen oranlara ve bireylerin mali durumuna göre gereken hususlara vakıf olmaları gerekmektedir. Fakat bireyler bu konuda bilgi ve tecrübeye sahip olmayabilirler. Bu sebeple işin uzmanı olarak bilinen muhasebe meslek mensupları ve elemanlarına büyük bir sorumluluk düşmektedir.

Bağımsız olarak Serbest Muhasebeci (SM) ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ofislerinde çalışan meslek elemanları mükelleflerin elde ettiği kazançları ve yaptıkları işler doğrultusunda devlete vermesi gereken vergileri kanunda belirtilmiş şekilde hesaplayarak mükelleflerle devlet arasında aracı olmalıdırlar.

Vergi oranları ve vergi mevzuatından, muhasebe meslek elemanları olarak bilinen muhasebe departmanlarında çalışan personel her zaman haberdar olmak zorundadırlar. Vergi mevzuatının sürekli değişmesi muhasebe meslek elemanlarını zora sokmaktadır. Muhasebe meslek elemanları mevzuatı sürekli takip etmeleri gerekmekte ve bu konuda uzman olmayan mükellefleri bilgilendirmek zorundadırlar. Fakat vergi mevzuatının sürekli değişmesi, mükelleflerin değişen mevzuata anlam verememesi muhasebe meslek elemanlarının işini de fazladan zorlaştırmaktadır.

Meslek elemanları, işlerinin hafiflemesi ve rahat bir iş alanına sahip olabilmeleri açısından sürekli değişen vergi mevzuatına devletin el atması ve mevzuatın meslek elemanlarını yormayacak derecede daha anlaşılır olması gerektiği görüşündedirler.

Araştırmanın temel amacı muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatının sürekli değişmesi ve karmaşıklığı konusundaki düşüncelerinin tespit edilmesidir.

Araştırmanın birinci bölümünde vergi mevzuatı hakkında genel bilgilendirme yapılmıştır. Bu bölüm; verginin tanımı ve hukuktaki yeri, verginin konusu, verginin ilkeleri, vergi ödev ve sorumlulukları, vergiyi doğuran olay, vergi mükellefi, vergi matrahı, vergi olayı ve vergi kolaylıkları, vergilendirme süreci, vergi usul kanunu ve vergi denetimi başlıkları altında ilerlemektedir.

Araştırmanın ikinci bölümünde ise ilk olarak çalışmanın konusundan bahsedilip literatür taraması yapılarak, araştırmanın özgünlüğü vurgulanmıştır. Devamında ise

araştırmanın amacı, kapsam ve sınırlılıkları, evren ve örnekleme, yöntemi, veri toplama ve analiz teknikleri, veri analizi ve sonuç olarak araştırma tamamlanmıştır.



## I. BÖLÜM

### VERGİ MEVZUATINA İLİŞKİN GENEL BAKIŞ

Bu bölümde vergi mevzuatına ilişkin genel bilgilerin yer aldığı verginin tanımı ve hukuktaki yeri, vergi ödev ve sorumlulukları, vergi usul kanunu, vergi denetimi hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirme yapılmıştır.

#### 1.1. Verginin Tanımı ve Hukuktaki Yeri

Vergi, devletin vatandaştan ödeme gücüne göre ve zoraki olarak kamu giderlerini karşılamak amacıyla aldığı gelirlerdir. Bu tanımdan hareketle verginin üç özelliği bulunmaktadır. Bunlar (Binyan, 2022: 1);

- Ödeme gücüne göre,
- Zoraki olarak alındığı ve
- Kamu giderlerini karşılaması şeklinde yer almaktadır.

Hukuk ilişkisi dört kavramdan oluşur. Bunlar; hak, hak sahibi, hukuki ödev ve hukuki ödevliden ibarettir.

Hak hukukta yer alan korunmaya değer menfaatlerdir. Bu menfaatler kişiler veya kuruluşlar üzerinde kanuna aykırılık ifade etmeden kullanılması gerekmektedir. Haklar niteliklerine göre gruplara ayrılırlar. Bunlar (Yücel, 2017: 1);

- Kamusal haklar – Özel haklar
- Mutlak haklar – Nispi haklar
- Mal üzerindeki haklar – Kişi üzerindeki haklar
- Negatif statü hakları – Pozitif statü hakları – Aktif statü hakları şeklinde

ayrımına tabi tutulmaktadır.

- Kamusal haklar, bireylerin devlete karşı ileri sürdükleri kamu hukukundan doğan haklardır.

- Özel haklar ise bireylerin birbirlerine karşı ileri sürdükleri özel hukuktan doğan haklardır.

- Mutlak haklar, konusu mallar veya kişiler olabilen hak sahibine üzerinde geniş yetkiler sağlayabilen ayrıca herkese karşı ileri sürülebilen özel haklardır.

- Nispi haklar, genel olarak borç ilişkisinden doğabilen alacak haklarını ifade eden, herkese karşı değil belirli kişilere karşı ileri sürülebilen haklardır.

- Negatif statü hakları, bireye ait olan ve dokunulmazlık olarak ifade edilen, devlet tarafından kesinlikle dokunulmaması gereken haklardır. Bireyi devlete ve topluma karşı koruyan, koruyucu haklardır. Örnek olarak; konut dokunulmazlığı, düşünce hürriyeti...

- Pozitif statü hakları, isteme hakkı olarak da tabir edilen bu haklar ekonomik ve sosyal haklardır. Devlette olumlu bir davranış olarak bireylerce istenen kamusal haklardır. Örnek; çalışma hakkı, konut hakkı...

- Aktif statü hakları, katılma hakkı olarak da bilinen bu haklar bireyin devlet yönetimine katılma ve söz sahibi olma imkânı tanınan haklardır. Örnek; kamu hizmetine girme, dilekçe hakkı...

Bu haklar bireyler ve devlet arasındaki birlik ve düzeni sağlamak, ayrıca adalet açısından da yazılmış kanundur.

Vergi hukuksal anlamda bireylerin, kurumların, kuruluşların ve devletin hak ve ödevlerinden oluşmakta olup bu hak ve ödevler anayasal ilkelerle desteklenmektedir. Bu da verginin hukuksal anlamdaki ilişkisini göstermektedir.

## **1.2. Verginin Konusu ve İlkeleri**

Bu başlık altında verginin konusu ve ilkeleriyle ilgili bilgi verilmektedir.

### **1.2.1. Verginin Konusu**

Verginin konusu neyin vergilendirileceği hususunda bilgi veren, üzerine vergi konulan ve verginin kaynağı olan bunun sonucunda ekonomik nitelik taşımaktadır (gelir, servet, harcama vb.) (Güzel, 2022: 1).

Verginin konusu ayrıca vergilerin alındığı ekonomik bir faktördür ve dolayısıyla doğrudan veya dolaylı olarak vergilendirmenin kaynağını oluşturur. Verginin konusu genel ve soyut bir kavram olup vergi borcunun doğumuna sebep olan ekonomik unsurlardan oluşmaktadır. Verginin kanuniliği ilkesi gereğince vergilendirme için verginin konusunun belirlenmesi gerekmektedir. Vergi kanunlarında verginin konusunun ilk maddelerinde açıkça belirtilmekte olup, konusu belli olmayan bir verginin konulması veya alınması mümkün olmamaktadır (Yücel, 2017: 2).

Yukarıda da belirtildiği üzere neyin vergilendirildiği hususunda yani neyin üzerinden alındığına göre vergilendirme değişmektedir.

Bunlar üçe ayrılır; gelir, servet ve harcamalar üzerinden alınan vergilerdir (Gökçay, 2017: 118).

**Gelir:** Kişilerin çalışmaları sonucu veya herhangi bir yolla elde ettikleri kazançlardır. Bu kazançlar kişilerin vergi ödeme güçlerinin bir göstergesini de oluşturmaktadır. Kazancı yüksek olan kişilerin ödeme gücü kazancı düşük olan kişilere göre daha fazla olmaktadır. Kişilerin harcama güçleri ve servetleri gelir ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Kişilerin gelirleri ne kadar yüksek olursa servetleri de o kadar artmaktadır. Fakat vergilendirme de sadece gelir yüksekliğine göre yapılmamaktadır. Buna etki eden bazı kıstaslar mevcuttur. Örneğin gelir yapılarının farklı olması, aile yapılarının farklılığı, kişilerin farklılığı vergi ödeme gücüne önemli bir etkidir (Gökçay, 2017: 118).

**Servet:** Gelirin harcanmayan kısmı, tüketilmeyen gelirdir. Büyüklük ve çokluğa göre belirlenen servet mal ve mülk olarak meydana gelmektedir. Servet bireylerin geleceğe olan güvencesini oluşturmaktadır. Servetin kişilerden alınan vergisi ise gelirdeki gibi serveti çok olan kişilerin, serveti az olan kişilere göre daha fazla vergi borcu ödemesi gerekmektedir (Gökçay, 2017: 119).

**Harcama:** Para veya para yerine geçebilen ve gelirin çeşitli ihtiyaçları karşılamak amacıyla kullanılan kısmıdır. Harcama bir yandan tüketim kısmını oluştururken diğer yandan da servet olarak değerlendirilebilmektedir. Yapılan harcama yatırım amaçlı yapıldığında servet olarak değer kazanmakta ve ona göre vergilendirilmektedir. Harcamaların vergilendirilmesi bireyleri tasarrufa teşvik etmekte ve tasarrufta bir yandan yatırım olarak karşımıza çıkmakta ve bu da servet olarak değer kazanmaktadır. Harcamaların vergilendirilmesi, vergi tahsili ve vergi takibi anlık olarak gerçekleştiği için gelirin vergilendirilmesine binaen daha kolay olmaktadır (Yücel, 2017: 3).

Gelir, servet ve harcamalar üzerinden alınan vergiler incelendiğinde en kolay harcamalar üzerinden alınan vergilerdir. Gelir ve servet üzerinden alınan vergilerde titiz bir araştırma gerekmektedir. Vergilerin uygulanması ve sonucun başarılı olabilmesi açısından uyması gereken bazı ilkeler mevcuttur.

### 1.2.2. Verginin İlkeleri

Vergi mükellefleri ve vergi sorumluları bu ilkelere uyduklarında beklenen performansa ve başarıya hızlı bir biçimde ulaşabileceklerdir. Bu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır.

#### **1.2.2.1. Vergi Gelirlerinin Kamu Giderlerinin Karşılığı Olması İlkesi**

Verginin tanımında yer alan devletin kamu harcamalarını karşılamak amacıyla giderler olması hususunda vergi gelirleri kamu giderlerinin karşılığı olarak görülmektedir. Bu kamu harcamalarının aksamadan yerine getirilebilmesi için vergilerin zamanında, eksiksiz ve kurallara uygun bir şekilde yerine getirilmesi gerektiği vergi mükellef ve sorumlularının bilgisi dâhilindedir (Karakoç, 2015: 419).

#### **1.2.2.2. Vergide Adalet İlkesi**

Vergilemenin adaletli bir şekilde uygulanması için herkesten adil bir şekilde bireylerin ödeme gücüne göre vergi alınması gerekmektedir. Verginin adaletli olması kişiler arasındaki eşitliğin göstergesidir. Bireylerden alınan vergi ne kadar adil olursa bireylerin devlete olan bağlılığı da o kadar artmaktadır. Vergi her bir bireyden ödeme gücüne bağlı olarak kişiler ve aile yapısına göre dikkate alınmaktadır (Kargı ve Yüksel, 2010: 29).

Her bir birey vergi ödemekle yükümlüdür. Bu kişilerden bazıları siyasi, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı vergiden muaftırlar. Vergi alımı durumunda bazı konular vergi dışında kalır bunlar ise vergi istisnasıdır (Yücel, 2017: 5).

Vergi adaleti aynı zamanda vergi yükünün adil bir şekilde dağılmasının sağlanması anlamına gelmektedir. Bunun sağlanabilmesi için mali güce göre vergi alınmasına dikkat edilmelidir. Vergide adaletin sağlanması hususunda bazı kavramlar ön plana çıkmaktadır. Bunlar asgari geçim indirimi, ayırma kuramı ve artan oranlı tarifiedir (Karakoç, 2013: 1285).

**Asgari geçim indirimi:** Bu indirim sadece gerçek usulde ücret geliri elde eden ücretlilere uygulanmaktadır. Asgari ücret yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için %50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için %7,5, üçüncü çocuk için %10, diğer çocuklar için %5'i olarak hesaplanmaktadır (Türkay, 2017: 138).

**Ayırma kuramı:** Gelirin niteliğindeki ayrımcılığı destekler ve işgücü gelir vergilerini azalttığı düşüncesi hâkimdir. İlke artık önemini yitirmiştir (Karakoç, 2013: 1287).

**Artan oranlı tarife:** Gelir miktarı diğer bir ifadeyle vergi matrahı arttıkça bu matraha uygulanacak vergi oranlarının da artması gerekmektedir. Ancak artan oranlı vergi oranlarının uygulanması vergi sistemini daha karmaşık hale getirmekte ve vergi

uyumunu zorlaştırmaktadır. Tek bir vergi oranının uygulanması ve gerekirse vergi oranlarında farklılaştırmaya devam edilmesi gerektiği fikri eleştirilmiştir (Karakoç, 2013: 1287).

Mali güce göre vergilendirme ilkesi sebebiyle vergilendirme yetkisi kullanılırken bireylerin ödeme güçleri gözetilmesi gerekmektedir. Bu ilke vergilendirmede eşitlik ilkesi ile de bağdaşmaktadır. Eşitlik ilkesinde ödeme gücü aynı olandan aynı oranda vergi alınması demektir. Mali kapasiteye göre vergilendirme ve vergi yükünün adil ve dengeli bir şekilde dağıtılması ilkesi, mükelleflerin katkıda bulunma kabiliyetlerini dikkate alarak farklı vergi rejimlerini takip etmelerini gerektirmektedir. Vergilendirme bireylerin mali durumunu temelden sarsması durumunda mali güce göre vergilendirme ilkesi yerine getirilmemiş demektir (Şimşek, 2019: 4).

### **1.2.2.3. Vergilendirmede Genellik ve Eşitlik İlkesi**

Genellik ve eşitlik ilkeleri birbirleriyle ve mali güce göre vergilendirme ile ilişkilidirler (Bakar vd., 2013: 65).

**Genellik ilkesi;** Anayasanın 73. Maddesinde yer alan “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali güce göre vergi ödemekle yükümlüdür” ibaresinde herkes şeklinde belirterek genellik ilkesini vurgulamaktadır. Herkes ibaresinden sonra belirttiği mali güce göre vergilendirmede eşitlik ilkesini de vurgulamaktadır (Türkiye Cumhuriyet Anayasası, 1982, mad. 73).

**Eşitlik ilkesi;** TC 1982 anayasasında “Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” şeklinde belirterek eşitlik ilkesini tanımlamıştır (Türkiye Cumhuriyet Anayasası, 1982, mad. 10). Bu ifadeye karşın sınıfsal, etnik ve dinsel veya cinsel bir ayırım gözetilmeksizin herkesin toplumsal maliyetlere birlikte katlanması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır (Demircan, 2015: 263).

1982 anayasası 10. madde de yer alan eşitlik mutlak eşitlik değildir. Çünkü bireylere aynı oranda vergilendirme yapılması durumunda ödeme gücü olmayan bireyler zor durumda kalabilmekte ödeme gücü yüksek olan bireyler ise daha az vergilendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu sebeple bireylerin ailevi ve hukuki durumları göz önüne alınarak vergilendirme yapılması gerekmektedir (Bakar vd., 2013: 65).

#### **1.2.2.4. Vergilerin Kanuniliği İlkesi**

Vergiler kanundan doğar. Anayasada belirtildiği üzere kanunsuz vergi olmaz. Vergilemenin kanunla koyulup kanunla kaldırılmasının sebebi ise kanun koyucunu keyfi durumların önüne geçmeye çalışmasını sağlamasıdır (Gerçek ve Bakar, 2017: 8).

Vergilemenin kanuniliği ilkesi devletlerin keyfi uygulamalarına karşı vergi yükümlüsü olan bireyleri korumak amacıyla uygulanan bir ilkedir. Hükümdarın sınırlı yetkilerinden ilki vergi verme yetkisidir. Bu sınırlama aynı zamanda vergilemenin kanuniliği ilkesinin de ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Hükümetin vergilendirme yetkisinin sınırlandırılması aynı zamanda parlamentoların yasama yetkisinin de kaynağıdır. Temsilsiz vergi olmaz demokrasinin temel anayasal ilkelerinden biri olarak kabul edilmiştir (Öztürk, 2014: 4817).

Vergilemenin kanuniliği ilkesinin gerçekleşmesi için kanunun koyması, değiştirmesi veya kaldırması yeterli değildir. Yani kanun diğer hususları düzenlemeden sadece verginin amacını belirtiyorsa hukuk ilkesi uygulanmamaktadır. Kanun koyucunun, ilgililere mali bir yük getirilmesinin, amacını özel olarak belirterek onaylaması, kanunla getirilmiş sayılması için yeterli değildir. Mali yükümlülüğün matrah ve oranları, tarh, tahakkuk ve tahsil usulleri, yaptırımları, zamanaşımı, üst ve alt limitler gibi diğer unsurları kanunla belirlenmemişse, bu durum keyfi davranışlara yol açabilir (Şimşek, 2019: 6).

Vergilendirmede kanunilik ilkesi devletin bireylerle ve bireyler arasındaki adaleti ve eşitliği sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir ilkedir.

#### **1.2.2.5. Hukuk Devleti ve Hukuk Güvenliği İlkesi**

Hukuk kuralları değişmez bir yapıya sahip değildir. Belirli süre ve zaman zarfında yürürlüğe girer ve süresi dolduğu tarihte yürürlükten kaldırılır (Altundiş, 2008: 60). Bu ilke hukuktaki ani değişiklik ve belirsizliği ortadan kaldırmak için garanti kapsamında yazılmış bir ilkedir (Çaptuğ, 2021: 141). Hukuk kurallarının değişmesi süreklilik arz etmemekte belirli kurallar dâhilinde hukukun genel ilkeleri, anayasal ve yasal ilkeler ile sınırlandırılmıştır. Hukuk kurallarının sürekli değişmesi belirlilik ve istikrarı yok etmesinin yanı sıra hukuki güvenliği de zedeleyebilmektedir. Değişiklikte sınırlamalar hukuk güvenliği ilkesi ile gelmektedir (Altundiş, 2008: 60). Bu ilke içerisinde yer alan değişiklikler belirli kurallar dahilinde yapılması hususunda hukuk

güvenliği toplum açısından önemlilik arz ettiğinden dolayı devlete ve kanunlara olan güven sarsılmayacaktır.

Hukuk güvenliği ilkesinin henüz spesifik bir tanımının geliştirilememesi ve hatta belirli bir tanımdan kaçınılmasının nedeni, hukuki belirlilik ilkesinin uygulama alanının geniş olması, onu kısıtlayıcı bir tanım haline getirmektedir. Hukuki güvenlik ilkesi, belirli, istikrarlı ve öngörülebilir hukuk kuralları, bireylerin yaptıkları tüm işlem ve eylemlerde devlete olan güveni, yetkililerin bu kuralları kendilerine uygularken kullandıkları ve bu güvenin hukuk tarafından korunması şeklinde tanımlanmaktadır (Çaptuğ, 2021: 141).

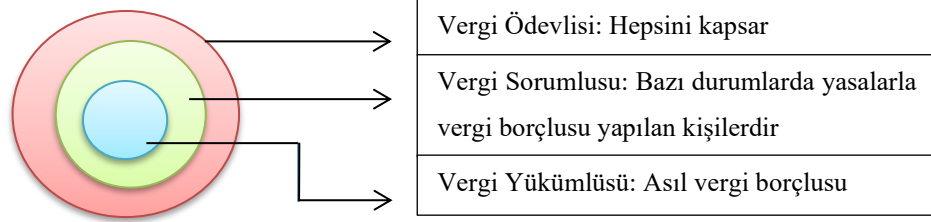
### **1.2.3. Vergi Ödev ve Sorumlulukları**

Vergi ödev ve sorumluluğu kanuni temsilciye ait bir kavramdır. Vergi ödevi mükelleflerin yerine getirmek zorunda oldukları, üzerlerine düşen görev ve sorumluluklarıdır. Sorumluluk; bireylerin üzerlerine düşen görevleri layıkı ile yerine getirmektir. Bu bağlamda ödev ve sorumluluk birbiri ile bağlantılı kelimelerdir (Gerçek, 2005: 176).

Vergi ödev ve sorumluluğu mükelleflerin üzerine düşen vazife niteliği taşımaktadır. Vergi ödevi Türkiye Cumhuriyeti 1982 anayasasının “Siyasi Haklar ve Ödevler” başlığı altında yer alan 73’üncü maddesinde “Vergi Ödevi” başlığı altında “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür (Türkiye Cumhuriyet Anayasası, 1982, mad. 73).” şeklinde tanımlamaktadır.

Mükellef ve sorumluların vergi ödevlerini zamanında yerine getirmesi, devletin gelir seviyesinde artış sağlaması nedeniyle önemlidir. Ödevlerini yerine getirmeleri hususunda muhasebe meslek elemanlarına ve özellikle Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere (SMMM) büyük görev düşmektedir. Vergi ödev ve sorumluluk konusunda mükelleflerin üzerine düşen görevleri yerine getirmesi muhasebe meslek elemanlarının yoğun iş yüküne bir nebze olsun katkı sağlamaktadır. Fakat karışık ve anlaşılması için uzmanlık isteyen vergi mevzuatı konusunda mükellefler zorluk yaşamaktadır.

**Grafik 1: Vergi Ödev Ve Sorumlulukları Kümeleme**



**Kaynak:** (Gerçek, 2005: 161)

Şekil 1’de vergi ödevlisi, sorumlusu ve yükümlüsü arasındaki ilişki gösterilmektedir. Burada anlatılmak istenen vergi yükümlüsünün asıl vergi borçlusu olduğu, vergi sorumlusu yasalar ile vergi borçlusu yapılan kişiler olduğu ve bunların vergi yükümlüsünü kapsadığını ve son olarak vergi ödevlisinin ise hepsini kapsadığı belirtilmiştir.

Yükümlü üzerine vergi borcu olan kişilerdir. Bu kişiler her zaman kendi borçlarını yerine getirmeyerek üçüncü kişiler aracılığıyla vergi borcunu ödeyen kişilerdir. Fakat bu kişiler borcu yükümlünün geliri üzerinden karşılarlar. Vergi ödevlisi ise ödenen borcun gerçekleşmesini sağlayan vergi dairesinde çalışan memurlardır (Gerçek, 2005: 161).

#### 1.2.4. Vergi Yükümlüsü

Vergi ödevi; vergi yükümlüsü, yüklenicisi tarafından yerine getirilmektedir. Anayasası 73. maddesinde de belirtildiği üzere “Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür” şeklinde ifade edilmiştir (Türkiye Cumhuriyet Anayasası, 1982, mad. 73). Bu doğrultuda yükümlünün temel ödevi olan, vergi borcunu yerine getirmesi gerekmektedir.

Mükellefler vergi yükünü gönüllü olarak kabul etseler bile uygulama aşamasında karşılaştıkları hukuki, idari ve teknik zorluklar onların vergiye karşı tepki göstermelerine neden olabilmektedir. Vergi yükümlüsü vergi borcunu yerine getirmek ve şekli ödevler olarak ifade edilen kısım için defter tutmak, beyanname vermek, belge düzenlemek vb. ödev ve sorumlulukları yerine getirme yükümlülüğü üzerindedir (Yeniçeri, 2005: 280).

Sosyal sadakat ve vatandaşlık için ödenen bedel olan vergiler, vergiye kayıtsız toplumlarda bir yük olarak görülmektedir. Vergilemenin bu yönü vergi mükelleflerinin vergilere farklı tepki vermesine neden olmaktadır. Bu tepkilerden bazıları; vergi

mükelleflerinin siyasi iktidar üzerinde baskı kurarak, vergi dışı faaliyet alanlarına yönelerek, hile yaparak veya vergi kaçakçılığı yaparak kendi grupları üzerindeki vergi yükünü azaltmaları olarak görülebilir. Hiç şüphe yok ki vergilere gösterilen tepki sadece ödenen vergi miktarıyla ilgili değildir (Yeniçeri, 2005: 280).

#### **1.2.5. Vergi Sorumlusu**

Sorumluluk kavramı vergi hukukunda mükellef olmadığı halde, mükellef ile olan ilişkisi sebebi ile vergilendirme hususunda maddi veya şekli ödevlerini yerine getirme konusunda üçüncü kişilerin de sorumlu tutulması halidir. VUK. Mad. 8/2 “Vergi sorumlusu, vergi ödenmesi bakımında, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişidir” şeklinde tanımlanmaktadır (VUK, 1961, mad. 8).

Türk vergi hukukunda vergi sorumluluk halleri üçe ayrılmaktadır. Bunlar; vergi kesen durumundakilerin sorumluluk halleri, fer’i vergi borçlusu durumundakilerin sorumluluk halleri, vergi ödevlisi durumundakilerin sorumluluğu olmak üzere üç başlıktan oluşmaktadır (Gerçek, 2005: 160).

##### **1.2.5.1. Vergi kesen durumundakilerin sorumluluğu**

Yaptıkları veya yapacakları ödemelerden, verginin kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili üzerlerine düşenleri yerine getirmekten sorumlu tutulmuş olan kişilerdir (Gerçek, 2005: 160).

Vergi Usul Kanunu'nun 11. maddesine göre ödenmiş veya ödenecek tutarlar üzerinden vergi kesintisi yapması gereken kişi, verginin tamamının kesilmesi, ödenmesi ve buna bağlı diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sorumludur. Bu sorumluluk onları asıl vergi mükelleflerine karşı ödemeleri gereken vergi miktarına ilişkin şikâyetle bulunma hakkından mahrum bırakmaz (VUK, 1961, mad. 11).

##### **1.2.5.2. Fer’i vergi borçlusu durumundakilerin sorumluluğu**

Vergiye doğuran olayla ilgisi olmasa dahi, asıl vergi borçlusu ile birlikte veya onun adına kendi mal varlığını kullanarak vergi ödeyen mükelleftir (Gerçek, 2005: 160).

Fer’i vergi borçlularının bir kısmı doğrudan asıl borçlunun yerine geçmekte ve borçlu oldukları vergi için mükellefe karşı herhangi bir rücu hakkı bulunmamaktadır. Bu durumda vergi borcu başkasına devredilir ve fer’i vergi mükellefi nihai vergi mükellefi olarak kalır (Gerçek, 2005: 161).

### **1.2.5.3. Vergi ödevlisi durumundakilerin sorumluluğu**

Başkalarının şekli vergi yükümlülüklerinin gereği gibi yerine getirilmesinden sorumlu kişiler olan vergi acenteleri, mükelleflerle ilgili işlemleri gerçekleştirirken veya resmi işlevlerinin yerine getirirken vergi ve diğer kanunlarda belirlenen usul ve esaslara göre hareket etmekle yükümlü kişilerdir (Gerçek, 2005: 160).

### **1.2.6. Vergi Sorumlusu Yetkileri**

Vergi sorumlusu ödemekle yükümlü olunabilmesi için vergi ilişkilerinden kaynaklanan bir şikâyetin olması gerekir. Bu nedenle vergi sorumluluğu da tıpkı vergi yükümlülüğündeki gibi, prensip olarak borcun temelini oluşturan vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi ile doğar ve artık vergiyi doğuran olayla ilgisi kalmayan yükümlülüklerle sona erer (Akkaya, 1997: 187).

Vergi sorumlusunun sadece kendisine ait vergi borcu söz konusu olmamakla birlikte sorumlu sadece vergi idaresine karşı borçlu konumundadır. Mükellefin sorumludan ayrılacağı bir diğer husus ise vergi sorumlusunun sorumluluğunun fer'i nitelikte olmasıdır. Vergi Usul Kanununda belirtilen kanuni temsilciden kast veya ihmaller dolayısı ile vergilendirme hususunda ödevlerini yerine getirmemeleri durumunda mükelleften alınamayan vergi alacakları kanuni ödev ve sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin mal varlıklarından alınması gerektiği şeklinde düzenlenmiştir. Burada belirtilen husus vergi borcunun asıl mükelleften kast ve ihmal sonucu alınamadığı takdirde vergi sorumlusundan alınacağıdır (VUK, 1961, mad. 10)

### **1.2.7. Vergiyi Doğuran Olay**

Kanunda yer aldığı üzere mükellef ve vergi alacağı arasında yer alan ilişkiyi ifade etmektedir (VUK, 1961, mad. 19). Vergiyi doğuran olay her vergi türüne göre farklılık göstermektedir. Burada gelir vergisinde vergiyi doğuran olay gelirin elde edilmesidir. Katma değer vergisinde ise alınan mallar üzerinden değerlendirilir (Gelir Vergisi Kanunu, 1961, mad. 10).

Vergiyi doğuran bir olay, vergi hukukunun en temel konusu olduğundan, vergi hukukunun pek çok konusuyla doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle vergi hukukunda pek çok konu, vergiyi doğuran olgulardan yola çıkılarak açıklanmaktadır. Özellikle vergi borcu ilişkisinin farklı aşamalarında uygulanacak yasal hükümlerin belirlenmesi, vergiyi doğuran olayın ne zaman ortaya çıktığının belirlenmesine bağlı olmaktadır (Taylar, 2013: 24)

#### 1.2.7.1. Vergi Mükellefi

Vergi mükellefi; üzerine vergi borcu düşen vergi sorumlusu kişi veya kuruluştur. VUK'da ise "Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüb eden gerçek veya tüzel kişidir" şeklinde yer almaktadır (VUK, 1961, mad. 8). Vergi sorumlusu ise kanunda "Vergi sorumlusu, verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişidir" şeklinde yer almaktadır (VUK, 1961, mad. 8). Bu durumda mükellef ve sorumluyu birbirinden ayıran farklılıklar söz konusu olmaktadır. Mükellef vergi borcuna haiz olan kişi iken sorumlu ise o borcu ödemek için ödeyeceği kurumu muhatap alan kişidir. Mükelleflere usulsüzlük cezaları sonrasında yaptırıma tabi tutulurlar.

#### 1.2.7.2. Vergi Matrahı

Vergi matrahı vergiye konu olan tutarın hesaplaması aşamasını ifade etmektedir. Matrah vergi dairelerinin belirlediği oran üzerinden bireylerin gelirlerinden giderlerinin düşüldüğü kısım üzerinden alınmaktadır. Hukuki bir olay veya durumun vergiye tabi olup olmadığı ve eğer öyleyse vergi matrahı, vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği tarihe göre belirlenir (Taylar, 2013: 24).

Verginin hesaplanması vergi matrahı ve vergi oranları ile yapılmaktadır. Bu bakımdan vergi matrah belirlenirken bazı yöntemlerin dikkate alınması gerekmektedir. Zamanla verginin hesaplanmasında esas olarak kullanılan matrahların belirlenmesine ilişkin yöntemlerin bir kısmı etkinliğini kaybetmiş, bir kısmı ise geçerliliğini korumaya devam etmektedir. Bunlar; beyan usulü, karine usulü, idarece takdir usulü, götürü usulü olmak üzere dört adet matrah hesaplama yöntemidir (Erdem, 1990: 21).

**Beyan usulü;** bu usulün işlerliğinin sağlanabilmesi için, mükelleflerin kanuna dayalı olarak üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri, yani vergilendirmeye haiz belge ve bilgileri zamanında ve eksiksiz olarak vergi dairelerine iletmeleri gerekmektedir (Şin, 2019: 69).

**Karineler usulü;** bilinen değerlerden bilinmeyen bir değer varlığının belirlenmesini içerir. Bu yöntemde vergi mükellefinin gelirini ve servetini ölçmek için çeşitli dış göstergeler kullanılmaktadır. Verimsiz bir vergidir (Yücel, 2017: 3).

**İdarece takdir usulü;** vergi makamları tarafından vergi matrahlarının tespiti, tüm vergi mükellefleri için sistematik olarak yapılmakta veya özellikle ek ve kontrol

tedbiri olarak vergi beyanının yapıldığı durumlarda mükellefin vergi matrahı tam olarak uygulanmamaktadır (Erdem, 1990: 21).

**Götürü usulü;** her mükellef için ayrı ayrı değil yükümlüler gruplandırılarak matrah idarece hesaplanmaktadır. Diğerlerine oranla güncel ve objektiftir (Yücel, 2017: 3).

### **1.2.7.3. Vergi Oranı**

Kanunla veya Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenerek vergi matrahına uygulanan oran veya tarife olarak belirlenmektedir. Vergiyi doğuran esasa uygulanacak vergi oranı veya vergi tarifesini, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarihte yürürlükte olan yasal düzenlemelere uygun olarak belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle vergi matrahına vergi olayının gerçekleştiği tarihte yürürlükte bulunan kanunla veya Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen vergi oranı veya bu orana uygun tarife uygulanmaktadır (Taylor, 2013: 25).

### **1.2.7.4. Vergi Kolaylıkları**

Yasaların yükümlülere sağladığı kolaylıklar vergi muafiyet ve istisnalarıdır. Vergi muafiyeti; vergilendirilecek olan kişi ya da kişi gruplarının yasalar dahilinde vergi dışı bırakılmasıdır. Vergi istisnası; vergilendirilmesi gereken konularda kanun ya da yasalar gereği kısmen veya tamamen vergi yükümlülüğü dışında bırakılmasıdır (Aktaş, 2023: 10).

Vergi muafiyet ve istisnası arasındaki fark, muafiyet sadece yükümlü açısından varken, istisna verginin konusunu ilgilendiren bir yükümlülüktür.

## **1.3. Vergilendirme Süreci**

Vergilendirme süreci tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsil aşamalarından oluşmaktadır (Batur, 2020: 203).

### **1.3.1. Tarh**

Tarh, vergi alacak tutarının vergi idaresi tarafından vergi mevzuatında öngörülen esas ve oran esas alınarak hesaplanmasını ve alacak tutarının belirlenmesidir. Tarh hukuki açıdan sübjektif, yükümlendirici, asli bir idari işlemdir (Yakar, 2011: 6).

Vergi tarhı, Vergi Usul Kanunu'nun 20. maddesine göre vergilendirme, vergi dairesinin kanunlarla belirlenen kurallara ve vergi oranlarına uygun olarak toplanacak

vergi tutarını hesaplayıp belirlediği idari bir prosedürdür. İdarece yapılan bu işlem vergi daireleri tarafından yerine getirilmektedir (Heper, 2006: 5).

Vergi tarhının belirlenmesinde bazı yöntemler yer almaktadır. Bu yöntemler aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır.

Beyannameye dayanan tarh; bu yöntemde göre vergi matrahı mükellef tarafından belirlenmekte ve vergi matrahı belirlenerek beyanname ile birlikte vergi dairesine ibraz edilmektedir. Beyanın hemen ardından vergi dairesi vergiyi değerlendirecek ve resmi makbuzları düzenleyecektir. Bir başka ifadeyle vergi işlemleri ile düzenleme, beyan esasına dayalı olarak yakından bağlantılıdır. Düzenlenen geçerli makbuz, vergi mükellefine veya vergi temsilcisine ya da beyanı vergi dairesine getiren kişiye teslim edilmektedir (Heper, 2006: 6).

İkmalen vergi tarhı; vergi tarh edildikten sonra vergiye ilişkin ortaya çıkan defter, kayıt, belgelere ve kanuni ölçülere dayanılarak tespit edilen miktarın matrah veya matrah farkı üzerinden alınan verginin tarhı şeklinde ifade edilmektedir (VUK, 1961, mad. 29).

İkmalen tarhta tahsis edilen amortisman tutarının, mükellefin bilançosunda yer alan sabit kıymetler için kanunda öngörülen amortisman tutarından yüksek olduğunun tespiti halinde, başvuruya göre ek değerlendirme yapılabilir. Yanlış amortisman oranı, hukuki çözüm yollarından biridir (Heper, 2006: 7).

Re'sen vergi tarhı; verginin denetim komitesi tarafından belirlenen esasa göre veya bir kısmı esas alınarak veya belirlenmesi mümkün değilse vergi incelemesi yapmaya yetkili kişiler tarafından hazırlanan vergi inceleme kanunlarında belirlenmesidir. Vergi, tamamen veya kısmen kitaplara, belgelere veya yasal işlemlere dayanmaktadır. Bu madde uyarınca denetim raporunda belirlenen vergi matrahı veya matrah farkı resmi olarak değerlendirilmiş sayılır (VUK, 1961, mad. 30).

Vergi inceleme elemanlarının da takdir yetkisi mevcuttur. VUK'a göre re'sen takdir sebepleri (VUK, 1961, mad. 30):

- Vergiye ait beyannamelerin süresi geçmesine rağmen verilmemesi,
- Yasal veya ek belgelerin son teslim tarihi geçmiş olmasına rağmen vergi matrahı bilgilerinin vergi beyannamesinde sunulmaması,
- Kanuna ait herhangi bir kaydın tutulmaması, tasdiksiz olması veya ibraz durumunun olmayışı,

- Defter kayıtları ve belgelerinin sağlıklı bir şekilde incelenebilmesi için yetersiz olması,
- Bu defter ve belgelerin olağan durumu yansıtmaması,
- İmza ve tasdik zorunluluğuna özen ve düzen gösterilmemesidir (VUK, 1961, s. mad. 30).

Verginin idarece tarhı; istisna durumlarda söz konusu olmaktadır. Vergi borcu ile ilgili ödevlerini yerine getirmeyen mükelleflerin ikmalen ve re'sen tarhiyat dışında kalan durumda vergi matrahının idarece saptanması şeklinde bilinmektedir.

### **1.3.2. Tebliğ**

Tebliğ, bildirim anlamına gelmektedir. Belge ve yazıların zamanında bildirilmesi, haberdar edilmesi, teslimi şeklinde ifade edilmektedir. Tebliğ tarh ve tahakkuk arasında köprü görevi görmektedir (Bilgili, 2013: 257)

Vergi hukuku alanında ihbar, yükümlü, sorumlu kişi veya etkilenen kişi açısından hukuki sonuç doğuracak vergiyle ilgili belge ve yazışmaların zamanında teslim edilmesidir. VUK tebliğ, yetkili bir makam tarafından vergi mükellefine veya yaptırım makamına vergi ve yargıyla ilgili konularla ilgili yazılı bir iletişim olarak tanımlanır (Özcan, 2017: 176).

Tebliğat adreste tebliğ, vergi dairesinde tebliğ, ilan yoluyla tebliğ, elektronik ortamla tebliğ veya özel tebliğ usulleri şeklinde yapılabilmektedir (Baykara, 2005: 3).

### **1.3.3. Tahakkuk**

İdari bir işlem olmamaklar beraber vergi borcunun ödenecek safhaya gelmesini ifade etmektedir. Bu aşama neticesinde tarh ve tebliğ edilmiş bir vergi ödenecek aşamaya gelmiş bulunmaktadır (Bilgili, 2013: 257).

Verginin ne zaman tahakkuk edeceği sorusu farklı durumlara göre değişmektedir. Bu bakımdan vergi beyanı ve tarhiyatı esas alınarak vergi tespiti de doğal olarak veya yönetim kurumları tarafından farklı aşamalardan geçmektedir (Özcan, 2017: 179). Tahakkuk süreci içerisinde vergi mükellefleri, düzenleyici kurum tarafından yapılan değerlendirme konusunda bilgilendirilir. Bu işlem her zaman doğru değildir. Verginin miktarı, mükellefin niteliği, muafiyet veya istisnalarla ilgili bazı hatalar oluşmuş olabilir. Mükellefler vergi borcunu ödemediği önce bu hataları düzeltmek isteyebilirler. Arabuluculuğa da başvurabilir. Bu hükümlerin mükellefe sağlanması halinde, vergi

tutarı ancak sonuçların alınmasından sonraki aşamaya kadar vergi tahakkuku gerçekleşmiş sayılmamaktadır (Yücel, 2017:7).

#### **1.3.4. Tahsil**

İdari bir işlem olması dolayısıyla bu işlem ile vergilendirme süreci sonlanmaktadır. Bu sürecin yasaya uygun bir şekilde sonlandırılması gerekmektedir. Tahsil ile beraber vergi ödevi sona ererek vergi borcu ortadan kalkmakta ve bu işlem ya yükümlünün iradesine bağlı olarak ya da zorla gerçekleşmektedir (Bilgili, 2013: 257).

Vergi tahsilat süreci vergi sürecinin son adımıdır ve süreci tamamlar. Vergi ilişkisi vergiyi doğuran olaydan doğar ve verginin toplanmasıyla sonuçlanacak subjektif vergi işleminde ifade edilir. Bu aşamada vergi mükellefi borcunu gönüllü olarak geri ödenecek veya yönetim kurumu icra tedbirleri yoluyla borcu geri alacaktır (Özcan, 2017: 180). Bu aşamada verginin ödenmesi ile vergi alacak durumu son bulmaktadır.

#### **1.4. Kanunlar ve Tanımları**

##### **1.5. Vergi Usul Kanunu**

04/01/1961 tarihli 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kabul edilerek, 10703 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Kanun giriş bölümü haricinde beş bölümden oluşmaktadır. Bunlar; birinci bölüm vergilendirme, ikinci bölüm mükellefin ödevleri, üçüncü bölüm değerlendirme, dördüncü bölüm ceza hükümleri, beşinci bölüm vergi davalarına yer verilmektedir (VUK, 1961).

Giriş bölümünde ilk 3 madde yer almaktadır ve bu maddelerde vergi, resim ve harçlarla ilgili kanun hükümlerine yer verilmektedir. Birinci bölümde vergilendirme hususu, ikinci bölümde mükellefin ödevleri, üçüncü bölümde değerlendirme, dördüncü bölüm ceza hükümleri ve beşinci bölüm vergi davaları hususuna değinmektedir (VUK, 1961).

##### **1.5.1.1. Vergi Usul Kanunu Kitap Bölümleri**

Kitaplar kısımlardan ve bölümlerden oluşmaktadır. Birinci kitap yedi kısımdan oluşmaktadır ve bunlar; genel esaslar, tarh ve tahakkuk usulü, tahrir usulü, takdir, zirai kazançlar ve özel komisyonları, tebliğler, vergi alacağının kalkması, yoklama ve inceleme kısımlarından oluşmaktadır. Birinci kitapta yer alan bu kısımlar vergilendirmenin ne şekilde gerçekleştiği ve bu husus hakkında bilgilendirilmektedir. İkinci kitap altı kısımdan oluşmakta olup bunlar; bildirme, defter tutma, vesikalar, ekim ve sayım beyanı, vergi karnesi, muhafaza ve ibraz ödevlerine yer vermektedir. Üçüncü

kitap üç kısımdan meydana gelmektedir; iktisadi kıymet değerleri, vergi değerleri, amortismanlar şeklindedir. Dördüncü kitap üç kısım olup; genel esaslar, vergi cezaları, vergi cezalarının kesilmesi, ödenmesi ve kalkması olarak yer almaktadır. Son olarak beşinci bölümde ise sadece vergi davalarından bahsedilmekte olup herhangi bir kısım mevcut bulunmamaktadır (VUK, 1961).

#### **1.5.1.2. Vergilendirme**

Bu kitap yedi kısımdan oluşmakta ve her kısımda o kısmın içeriğini barındıracak bölümler yer almaktadır. Bu bölümlerde, vergi uygulama sürecindeki yetkiler, vergi sorumluluğu, süreler, vergi alacağının tayini şeklinde bölümlerden oluşmaktadır. Bu bölümlerde kendi içlerinde bölüm ile ilgili başlıklara yer vermektedir. Ayrıca bu kavramlar vergilendirme sürecinin nasıl işlediği ile ilgili de bilgi vermektedir (VUK, 1961).

#### **1.5.1.3. Mükellefin Ödevleri**

Mükellefin vergilendirme süreci başlaması ile beraber yapması gereken ödev ve sorumlulukları vardır. Bunlar; bildirme, defter tutma, belge temini ve iptali, belge düzenleme, muhafaza ve ibraz ödevleri ve diğer ödev ve sorumluluklardan oluşmaktadır (VUK, 1961).

Mükellef ödevlerini yerine getirme hususunda vergi kanunlarından yararlanmakta ve bu hususta VUK ikinci kitap kapsamına bağlanmaktadır.

#### **1.5.1.4. Değerleme**

Değerleme, ekonomik varlıkların vergi matrahlarının hesaplanmasına ilişkin olarak değerlemesi ve belirlenmesidir. VUK üçüncü kitap olan değerlemede ise; iktisadi kıymet değerleri, vergi değerleri, amortismanlar şeklinde bölümleri içermektedir (VUK, 1961).

VUK'un üçüncü kitabında yer alan bu bölümler verginin ne miktarda alınacağıyla ilgili yapılan hesaplamalar hakkında bilgi vermektedir.

#### **1.5.1.5. Ceza Hükümleri**

Vergi cezaları kanunda “Vergi kanunları hükümlerine aykırı hareket edenler, bu kitapta yazılı vergi cezaları (vergi ziyaı cezası ve usulsüzlük cezaları) ve diğer cezalar ile cezalandırılırlar” şeklinde yer almaktadır (VUK, 1961, mad. 331). Cezalar kanunla konulmakta, değiştirilmekte ve kaldırılmaktadır. VUK dördüncü kitapta ise cezalar

dahilinde bazı bölümler mevcuttur. Bunlar; genel esaslar, vergi cezaları, vergi cezasının kesilmesi, ödenmesi ve kalkması şeklindedir (VUK, 1961).

#### 1.5.1.6. Vergi Davaları

Vergi tek bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde şu konulara yer verilmektedir (VUK, 1961);

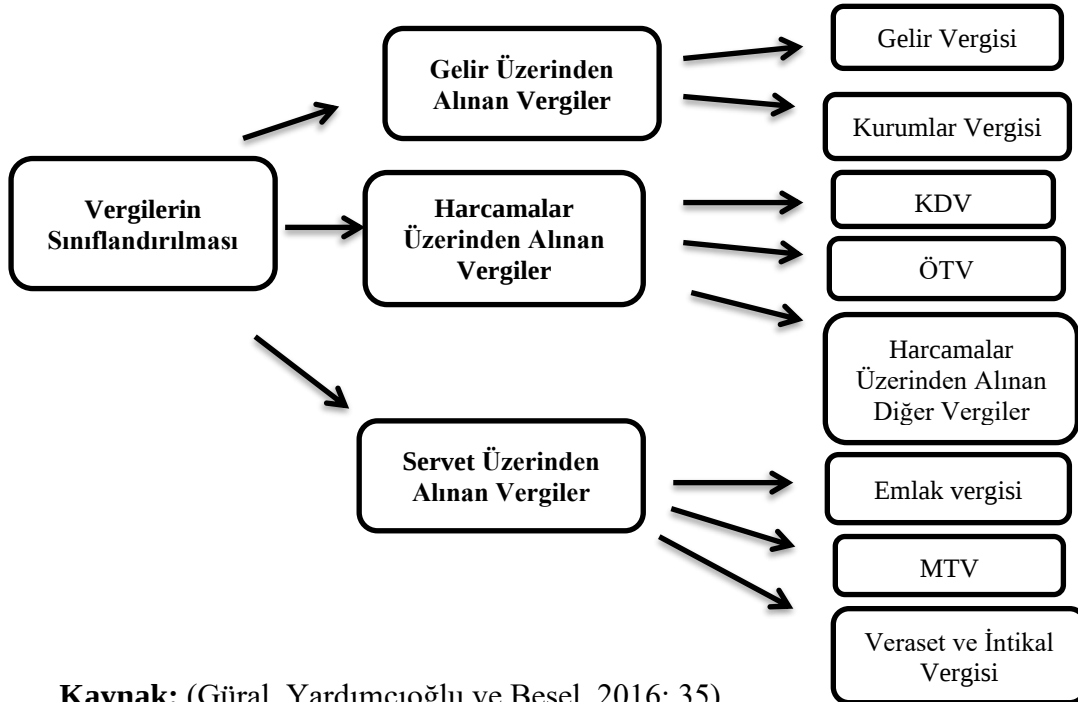
- Vergi mahkemesinde dava açmaya yetkili olan kişilerin veya kurumların kimler olduğu,
- Dava konusu ve şartlar hakkında,
- Kanun yolundan nasıl vazgeçilebileceği ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Vergi davaları, ikmalen re'sen ve idarece tarh edilen veya tahakkuku söz konusu olan vergilere ait cezalar, faizler ve zamlara karşı açılan davalardır. Vergi davası, kurum tarafından tahakkuk ettirilen veya bu vergilere ek olarak açılan davaları ve ilgili cezaları, faizleri ve iyileştirmeleri ifade etmektedir (Ağar, 2006: 274)

#### 1.6. Vergi Çeşitleri

Türk vergi sisteminde vergiler farklı gruplara ayrılarak sınıflandırılmaktadır. Bu vergiler; gelir üzerinden, servet üzerinden ve harcamalar üzerinden alınan vergilerdir (Güral, Yardımcıoğlu ve Beşel, 2016: 35).

**Tablo 1: Vergilerin Sınıflandırılması**



**Kaynak:** (Güral, Yardımcıoğlu ve Beşel, 2016: 35)

Tablo 1’de vergilendirme sistemine ait vergi çeşitlerinin ayrımı yapılarak, gelir, harcamalar ve servet üzerinden alınan vergiler sınıflandırılmıştır.

### **1.7. Gelir Vergisi Kanunu**

Gelir; belirli kişi, kurum, kuruluş, kişilerin satın alma gücünün artması, günlük aylık gelir, ev kirası, ekonomik değere göre elde edilen gelir gibi belirli kaynaklardan gerçek bir kişiye düzenli veya düzensiz olarak belirli bir süre için gelen para olarak çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır (Türkeş, 2013: 8). Gelir Vergisi Kanunu (GVK), bir kişinin bir takvim yılı içerisinde elde ettiği kazanç ve iratların safı tutarını kapsamaktadır (GVK, 1961, mad. 1).

### **1.8. Kurumlar Vergisi Kanunu**

Kurumlar vergisinin konusu kurum kazançlarından oluşmaktadır. KVK’nun 1. maddesinde belirtilen kurumların kazançları da kurumlar vergisine tabidir. Sonuç olarak sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler kurumlar vergisine tabidir (Kuştepe, 2012: 28).

### **1.9. Katma Değer Vergisi Kanunu**

Katma değer vergisi, üretim ve el değiştirme sürecinin aşamalarından yalnız birinde alınan bir vergi türüdür. KDV, üretim ve değişimin her halkasında alınmakla birlikte vergi konusunun üretim ve değişim aşamasında mamule eklenen değerden oluşmasıyla diğer vergilerden ayrılır. KDV, teşebbüsün ara malı olarak aldığı maddeye kendi üretim faaliyeti sonucu kazandırdığı değer artışını ifade eder. Vergi oranı mamulün tüm değerine değil, değerindeki artışa uygulanır (Öncel, 1973: 291).

### **1.10. Özel Tüketim Vergisi Kanunu**

Tüm mal ve hizmetlerden eşit olarak alınan vergiye genel tüketim vergisi, yalnızca belirli mal ve hizmetlerden üretim veya dağıtım aşamasında alınan vergiye ise özel tüketim vergisi adı verilmektedir. Ulusal hazineye gelir sağlama şeklindeki geleneksel mali amacına ek olarak, özel tüketim vergileri, tüketici harcama davranışları üzerindeki etkisi ve vergilendirmeye duyarlılığını azaltması da dahil olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Taylor, 2010: 435).

### **1.11. Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun**

Devlet, özel devlet idareleri ve mahallî idarelerden gelen vergi, harç, ek ücretler, para cezaları gibi ana talepler, ceza soruşturmaları ve cezai kovuşturmalara ilişkin hukuki masraflar, vergi cezaları, para cezaları ile gecikme faizi vb. ek masraflar. Kamu

idaresinin sözleşmelere, haksız fiillere ve kamu hizmetlerinin edinimi ve ifasından kaynaklanmayan diğer iddialarına dayanan benzer iddiaları bu kanun hükümlerinde yer alan maddeler uygulanır (AATUHK, 1953, mad. 1).

#### **1.12. Damga Vergisi Kanunu**

Damga vergisi, hukuki işlemlerle ilgili olarak düzenlenen belgeler (kanunen kağıt olarak bilinir) üzerinden alınan bir vergidir. Damga vergisine tabi belgeler arasında sözleşmeler, kararlar, kambiyo senetleri, ticari senetler ve makbuzlar yer alır. Söz konusu belgeler arasında sözleşmeler damga vergisi kanunu anlamında özel bir statüye sahiptir (Yüce ve Kızıler, 2016: 38).

#### **1.13. Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu**

Veraset vergisi, servet vergisine dahil bir vergidir ve mülkün devri sırasında alınır. Veraset vergisi ve transfer vergisi, Türkiye'de vergi gelirinin son derece küçük bir yüzdesini oluşturur ve sosyal rolü olan vergilerdir. Bu özelliğinden dolayı verginin mali işlevi ikinci planda kalmaktadır. Veraset ve intikal vergileri Türkiye'de ilk kez 1926 yılında 797 sayılı Kanunla getirilmiş, 1959 yılında 7338 sayılı Kanunla değişiklikler yapılmışsa da esaslı bir değişiklik olmamıştır. Veraset vergisi ve intikal vergisi mali güç esasına göre alınması gereken vergilerdir. Çünkü finansal güç göstergeleri sadece gelir ve giderleri değil aynı zamanda varlıkları da içeriyor (Şafak ve Yurtsever, 2015: 27).

#### **1.14. Vergi Denetimi**

Denetim, devlet kurumlarınca yerine getirilen ödev ve sorumluluklar arasında yer almaktadır. Vergi denetimi, vergi borcunu doğuran olaylara ilişkin mükelleflerin hesap ve işlemlerinin, denetim alanında uzmanlaşmış vergi yönetimi personeli aracılığıyla incelenmesini içermektedir. Diğer bir ifadeyle vergi incelemesi, vergilerin zamanında ve tam olarak ödenmesini sağlamak amacıyla vergi idaresinin yetkili bir kişisi tarafından, mükellefin vergi kanunu hükümlerinden kaynaklanan yasal yükümlülüklerini tam olarak yerine getirip getirmediğinin kontrol edilmesidir (Pehlivan, 1986: 36).

Vergi denetimi için de sorumlu olan kurumlar Vergi Denetim Kurulu ve Gelir İdaresi Başkanlığı denetim konusunda sorumlu kurumlardır (Vergi Denetim Kurulu Yönetmeliği, 2021).

Vergi Denetim Kurulu (Vergi Denetim Kurulu Yönetmeliği, 2021, mad. 5),

- Doğrudan Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı olarak çalışır,

- Denetimde etkinliği, verimliği ve uzmanlaşmayı sağlamakta,
- Bilgi, veri ve istatistiği toplayarak analiz ve mukayeseler yapmak ve risk alanlarını belirlemek,
- Teftiş ve denetim analizlerini incelemek, değerlendirmek ve istatistik yapmak,
- Denetim ve vergi raporlamasına ilişkin standart, ilke, yöntem ve teknikleri geliştirmek, inceleme ve denetim talimatlarını hazırlamak ve yetkili kişilerin uyması gereken etik kuralları belirlemek vergi müfettişlerinin uyması gereken hususlar,
- Vergi Usul Kanunu ve diğer gelir kanunlarına uygun olarak vergi denetimleri yapmak,
- Vergi ile ilgili ihbar ve şikâyetlerin değerlendirilmesi denetim kurulu görevleri arasında yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen maddelerde vergi denetim kurulunun özellikleri ve görevleri yer almaktadır. Gelir idaresi başkanlığı ise denetime bağlı olarak vergi gelirlerinin kontrol edilmesi sürecinde görev almaktadır. Devletin kamu gelirlerinin toplanması hususunda da gelir idaresi başkanlığı yer almaktadır.

## II. BÖLÜM

### ARAŞTIRMA

Bu bölümde araştırma ile ilgili literatürde bulunan çalışmalardan örnekler verilerek özetlenmiş, araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın yöntemi, araştırmanın veri toplama ve analiz teknikleri ile araştırmanın verilerinin analizi başlıklarına yer verilmektedir.

#### 2.1. Araştırmanın Konusu

Vergi; devletin kamu hizmetlerini finanse etmek maksadıyla kişi veya kuruluşlardan alınan, herkesin ödeme gücüne göre kanun yoluyla elde etmiş olduğu gelirlerdir. Bu ödeme kişi ve kuruluşlardan vergi idaresi aracılığıyla ve onların kontrolünde alınmaktadır. Vergi kamu gelirlerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle devlet gelir elde edebilmek, kişi ve kuruluşlara kaliteli hizmet sunabilmek amacıyla vergi toplamaktadır.

Vergi ödemesinin vergi kanunlarına uygunluğu vergi idaresi tarafından denetlenir ve herhangi bir yanlışlık olması durumunda düzenlemeler yapılmaktadır. Vergi ödemesi konusunda mükelleflerin vergi kaçırması, ödemeyi geciktirmesi veya ödemekten kaçınmaları durumunda bazı finansal yaptırımlar söz konusu olmaktadır. Bu sebeple vergi denetimlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Denetimlerin etkin olmaması, vergi gelirlerinin hedeflenen seviyelerde olmamasının, vergi kayıp ve kaçaklarının olduğunun göstergesidir. Denetimin doğru ve güvenilir bir şekilde yürütülebilmesi için muhasebe meslek mensuplarına büyük sorumluluk düşmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının ve meslek elemanlarının muhasebe ve denetim alanına hakim olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda sürekli değişen vergi mevzuatına ve güncellenen sistemsel değişikliklere de hakim olmaları gerekmektedir.

Sürekli değişen vergi mevzuatı mükellef ile mali müşavirler arasında sorun haline gelmektedir. Bu sebeple mali müşavirlerin üzerlerine düşen iş yükü artmaktadır.

Hali hazırdaki vergi mevzuatının karışık olması, uzmanlık gerektirmesi ve sistemsel değişikliklerin uygulamaya sunulurken aksaklıkların yaşanması fazla iş yükü açığa çıkarmaktadır. Bu nedenle mevzuattaki yeni düzenlemelerin meslek mensuplarının görüş ve önerileri alınarak düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca kişi ve kuruluşlara vergi ödeme bilinci aşılması gerekmektedir.

Araştırmanın konusu muhasebe meslek elemanlarının vergi sistemindeki yeri, önemi ve vergi mevzuatının anlaşılmasındaki zorluk derecelerini kapsamaktadır.

## **2.2. Literatür Özeti**

Bu bölümde muhasebe meslek elemanlarına ve muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatında yerine ilişkin çalışmalar ile araştırmanın konu ve amacına en yakın çalışmalar araştırılarak aşağıda sıralanmıştır.

Savaşan ve Odabaş (2004), araştırmalarında vergi kayıplarının ve vergi kaçakçılığının yüksek seviyelere ulaştığının yaygın olarak kabul edildiği Türkiye'de vergi kayıplarını ve vergi kayıplarını önlemenin yollarını, Mali Müşavirler ve vergi denetim personeli perspektifinden incelemeyi amaçlamışlardır. Vergi uygulamaları ve vergi konularında bilgili ve donanımlı olması beklenebilecek mali müşavirler ve vergi denetim uzmanları aslında vergilendirmenin taraflarının temsilcileri olduğunu vurgulamışlardır. Bu iki grubun vergi kayıplarının ve vergi kaçakçılığının önlenmesine yönelik yaklaşımlarının ortaya çıkması vergi politikacıları için de yol gösterici olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada Türkiye'de bulunan SMMM ve vergi denetim elemanları üzerinde bir anket çalışması yapılarak, elde edilen bulgular tartışılmıştır. Bu çalışmanın bulguları, vergi indirim tedbirlerinin öneminin belirlenmesinin uygulayıcıların kendi deneyimlerine dayandığı görüşündedirler. Her tedbirin neden-sonuç ilişkisini ve vergi-zarar etkisini belirlemek için simülasyon ve regresyon çalışmaları yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Böyle bir çalışma yapılmadan önce vergi kayıplarına neden olan faktörler ve vergi mevzuatındaki değişikliklere ilişkin bilgilerin yeterince uzun bir süre elde bulundurulması gerektiği görüşündedirler. Türkiye'de bahsedilen çalışmaların yapılabilmesi için tüm değişkenlere ilişkin yeterli bilgi bulunmadığı ifade edilmiştir.

Aymankuy ve Sarioğlu (2005), araştırmalarında Balıkesir ilindeki meslek mensuplarının kültür ve meslek etiğine ilişkin yollarını, görüşlerini ve genel görüşlerini ölçmek ve mevcut bilgileri güncellemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya 40 muhasebe meslek mensubu katılmış ve Balıkesir ilindeki serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirler ile gerçekleştirilen anketler ile araştırma gözlemlendiği ifade edilmiştir. Araştırmanın sonucu, muhasebe meslek mensuplarının hukuki alanları vergi mükellefleri lehine yorumladıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun meslek etiğine aykırı olduğunu ifade etmişlerdir. Bugün var olan genel etik normların kendi temelleri olmalı ve her bireyin düşüncesine girmesi gerektiği

vurgulanmıştır. Aynı zamanda etik teorisi ve alanı, muhasebe meslek mensuplarına iletişim yöntemleri ve eğitim, konferans gibi faaliyetler açısından iletilecek yazılı ve sözlü iletişimde paralel mesajlar içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Meslek mensuplarına gönderilen mesajların ve iletişim faaliyetlerinin içerik ve kavramsal genişlemesi aynı doğrultuda ilerlediğini ifade etmişlerdir. Muhasebe uzmanlarının mesleki yöntem ve yöntemlerin aynı fikir ve yaklaşımlar doğrultusunda yaklaşmasına yardımcı olduğuna inanıldığı görüşündedirler.

Erol (2005)'un araştırmasında muhasebe meslek mensuplarının mesleki çalışmalarında kullandıkları muhasebe paket program muhasebe ilkelerini inceleyerek sorunlara çözüm önerileri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın kapsamına Çanakkale ili ve bölgesinde mesleki faaliyetlerde bulunan meslek mensupları çalışanları dahil edilmiştir. Bu araştırmaya toplam 115 uzman katılmakta ve bu meslek uzmanlarına hazırlanan ankette kullandıkları sorular muhasebe paket programı üzerine olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar şu şekildedir; muhasebe paket programları meslek mensupları tarafından kabul görmekte ancak muhasebe paket programlarının bazı ofis fonksiyonlarına uygun olmaması, muhasebe programlarının geliştirilmesi ihtiyacına olanak sağladığı vurgulanmıştır. Araştırmada işletme yönetimi düzeyinde en önemli konu alınan bilginin analiz edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu durumda muhasebe programlarına gerek olmadığı görüşündedir. Çözüm, yeni programlar geliştirmek ve meslek mensuplarını bunları kullanacak şekilde eğitim almaları gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan sorun, programı kullanan meslek mensubu personele şirketin pazarlama muhasebesi programı konusunda eğitim verilmediği belirtilmiştir. Bu durum müşterinin belirli zamanlarda raporlama yapmak için bir program kullanmasını gerektirdiği ifade edilmiştir.

Özkoç, Kök, Çelik ve Gönen (2005), araştırmalarında Türkiye'de İzmir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı faaliyette bulunan muhasebecilerin ulusal ve uluslararası meslek kuruluşları tarafından belirlenen etik standartlara göre bakım düzeyleri araştırılması amaçlanmışlardır. Araştırmada veri toplama yöntemi anket olarak tercih edilmiş olup anket yapan 67 serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirden oluştuğu belirtilmiştir. Araştırma değişkenleri TÜRMOB tarafından belirlenen etik ilkeler çerçevesinde oluşturulmakta ve ortaya çıkan veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, meslek mensupları arasında cinsiyet,

pozisyon ve mesleki deneyim kriterlerine göre etik ilkelere dikkat düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ancak etik davranış boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre regresyon analizinde bağımsızlık ve haksız rekabeti en iyi tahmin eden ölçülerin bilgi ve mesleki yeterlilik olduğu gözlemlenmiştir.

Yıldırım (2007), araştırmasında muhasebecilerin muhasebe alanındaki mesleki faaliyetlerine yönelik tutumlarını yerel araştırmalar yoluyla ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada Erzurum, Erzincan ve Ağrı'da aktif olarak görev yapan 98 muhasebeciye 18 maddelik anket soruları uygulandığı ifade edilmiştir. Verilerin analizinde istatistiksel analizlerden yararlanıldığı vurgulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, TDMS'nin (Tek Düzen Muhasebe Sistemi) başarılı olduğu, mali dinlenmeye yönelik beklentilerin yüksek olduğu, TÜRMOB veya meslek odalarında eğitim almanın daha sağlıklı olduğu, erkek çalışanların kadınlara göre daha stresli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kadın meslek mensuplarının muhasebe dışında başka bir işte çalışmayı düşündükleri de gözlemlenmiştir. Ayrıca erkek meslek mensuplarının müşterilere finansal konularda kadınlara göre daha fazla danışmanlık yaptığı da tespit edilmiştir.

Bilen (2008), araştırmasında Doğu Anadolu bölgesinde görev yapan muhasebe meslek mensuplarının kayıt dışı ekonominin önlenmesindeki rolüne ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak doldurulan araştırma formu Malatya, Erzurum, Elazığ, Van ve Erzincan illerinde bölgesinde rastgele seçilen muhasebecilerle yüz yüze görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmekte olduğu belirtilmiştir. Ancak Kars SMMMO araştırmayı yalnızca Kars ilinde gerçekleştirmesine müsaade etmiştir. Araştırma sonucunda mükellefler ile vergi otoriteleri arasında köprü görevi gören muhasebeci ve mali müşavirler vergi kayıplarının önlenmesinde önemli rol oynadığı ifade edilmektedir. Özellikle sahte fatura düzenlenmesi nedeniyle vergilerden kaçınmak için mallara aşırı değer biçilecek, dolayısıyla maliyet ve giderler artmakta olduğu belirtilmiştir. Muhasebe ve danışmanlık hizmeti verenlerin buna çok dikkat etmesi, etmeyenlerin ise ağır cezalarla cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Tetik, Kınay ve Çiğer (2008), araştırmalarında SM ve SMMM'lerin mesleki uygulamalarını incelemektedirler. Mevcut durumun bir değerlendirmesi ve gelecek vizyonunu sunması amaçlanmaktadır. Araştırma Antalya ilinde bağımsız olarak faaliyette bulunan SM ve SMMM'ler oluşturduğu ifade edilmiştir. Araştırmada anket yöntemi kullanılmış ve 121 adet ankete geri dönüş sağlanarak çalışma sürdürülmüştür.

Sonuç olarak, meslek mensupları becerilerini tek bir amaç için kullandıkları ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu amacın vergi mükelleflerine hizmet etmek olduğu belirtilmiştir. Ancak ele alınan konuların yanı sıra elektronik iletişim, veri girişi, mükellef bilgilerine uzaktan erişim gibi hizmetlerin sunulmasıyla mükelleflere zaman ve paradan tasarruf sağlanması, hizmetlerin kalitesinin ve verimliliğinin artırılması amacıyla teknolojinin kullanılması, kurumun kimin kim olduğunu bilmesine olanak sağladığı görüşündedirler. Ayrıca, her ne kadar işe başlamadan önce alınan eğitim bu gelişim için söylenebilirse de mesleki eğitim programlarının geliştirilmeye devam edilmesi ve meslek mensuplarının bu programlara katılımının sağlanması gerektiği öne sürülmüştür.

Yıldırım (2008), araştırmasında muhasebe meslek mensupları ve eğitimciler arasında iş stresi düzeyini belirlemek ve iş stresi düzeyinin pozisyona, cinsiyete ve yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmayı amaç edinmiştir. Araştırma TÜRMOB ve TESMER öncülüğünde sürekli eğitime katılan meslek mensubu ve meslek eğitimi veren öğretim elemanlarını kapsadığı belirtilmiştir. Toplamda 73 anket cevaplanarak değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara bakıldığında muhasebe meslek mensupları ve muhasebe eğitimcileri arasında yapılan anket sonuçlarına göre araştırma katılımcılarının iş stresinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların stres düzeyleri cinsiyete göre incelendiğinde, kadınların erkeklere göre daha fazla stresli olduğu ortaya çıkmıştır. Erkekler ve kadınlar arasındaki stres düzeyleri arasındaki fark anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. Stres düzeyi unvan değişkenine göre farklılık göstermemiş ve muhasebe meslek mensupları ile muhasebe eğitimcilerinin stres puanlarında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karasioğlu ve Göktürk (2008), araştırmalarında Konya yeminli mali müşavirleri ile serbest muhasebeci mali müşavirlerin vergi uyumsuzluklarındaki etkinlik değerlendirildiği ifade edilmiştir. Mali müşavirlerin ve serbest muhasebecilerin vergi davalarına ilişkin faaliyet ve konuları incelenerek, daha etkin rol üstlenebilmeleri için yapılması gereken çalışmaların vurgulanması amaçlanmaktadır. Araştırma Konya ilinde uygulanmaya konması ile beraber Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerle gerçekleştirilmiştir. Konya Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı olarak yürütülen araştırmada uygulamanın çoğunluğunu 29 Yeminli Mali Müşavir ve 921 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmak üzere toplamda 950

kişiden oluştuğu vurgulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ise muhasebe meslek mensupları, ülkemizde vergi sisteminin sağlıklı bir şekilde uygulanamaması nedeniyle mükelleflerinin taleplerine uygun olarak vergi konularında yoğun bir çalışma yükü altında bulunduğu tespit edilmiştir. Gerekli olan, muhasebe meslek mensuplarının vergi konusundaki bilgi ve tecrübelerini daha da artırarak, 3568 sayılı kanunla belirlenmiş yetkilerinin genişletilmesi ve vergi kanunlarıyla desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sayede Türk Vergi Sistemi ve diğer kanunların doğru bir şekilde işlemesi sağlanacak, vergi anlaşmazlıkları en düşük seviyeye indirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Devletin en büyük geliri vergidir ve bu gerçek anlamda alınarak ülke refahının sağlanması için muhasebe meslek mensuplarının görevleri artırılması görüşündedirler.

Erdoğan ve Dinç (2009), araştırmalarında muhasebe standartlarını kullanan muhasebe meslek mensuplarının bilgi ve yeterlilik düzeyleri incelenmekte, aynı zamanda muhasebe meslek mensuplarının yargılarının pozisyonlarına ve geçmişlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırmada Türkiye'nin belirli bölgelerinde 786 adet anket çalışması serbest muhasebeciler, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler üzerinde yapılmıştır. Sonuç olarak pek çok muhasebecinin muhasebe standartlarını anlamadığı ya da bilgi eksikliğine inandıkları ifade edilmiştir. Bilgisinin var olduğunu dile getiren meslek mensuplarının unvan olarak bilgisi olmayan meslek mensupları arasında fark olduğunu tespit edilmiştir. Bilgisi olmayan meslek mensuplarının yaklaşık 1/3'lük kısmının standartlardan haberdar olmadıkları tespit edilmiştir. Yani uzmanlık seviyesi ve bilgi seviyesi doğru orantılı olarak değişiklik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Muhasebe meslek mensubu alanında ne kadar uzman ise o kadar kanun ve standartlar konusunda bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erol, Elagöz ve Arslan (2009), araştırmalarında amaç mali tatillerin muhasebe meslek mensuplarının performansı üzerindeki etkisini tespit etmektir. Çalışmanın kapsamına Çanakkale ili ve bölgesinde iş yapan profesyonel işçiler dahil edilmiştir. Anketler seçilen örneklem büyüklüğüne göre çalışmanın amacına uygun olarak geliştirilen anket kullanılarak uygulanmış ve yüz yüze gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Ankete 107 muhasebe meslek mensubu katıldığı vurgulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, meslek mensuplarının Mali Tatil Yasası konusunda olumlu yaklaşımda

bulundukları fakat uygulama konusunda ise memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Mali izne ilişkin yasal kurallar muhasebe meslek mensuplarının çalışmalarına entegre edilmeli ve diğer kuruluşların çalışmaları dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Mali tatil yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin, yasal tatil gibi tatilden sonraki döneme ertelenmeli veya birleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının aşırı çalıştırıldıkları ve dinlenmeye fırsatı verilmediği yönündeki şikayetleri üzerine çıkarılan yasa, fazla vergi sahibi mükellef için avantaja dönüştüğünü vurgulamışlardır. Tatil günleri, zorlu süreler ve hatalı idari bildirimler nedeniyle mükelleflerin maruz kaldığı ayrımcılık göz önüne alındığında, kuralların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bekçioğlu ve Arslaner (2010), araştırmalarında yeminli mali müşavirlerin (YMM) vergi uygulamasında yaptıkları denetim faaliyetlerinden kaynaklanan sorumlulukları ve bu sorumlulukların sınırları belirlenmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada öncelikli olarak sorumluluk kavramı ele alınmış, ardından SMMM'lerin vergi faaliyetleri kapsamında gerçekleştirdiği kontrol faaliyetleri belirlenerek sorumluluğun hukuki nitelik ve sınırları belirlenmiş, bu kontrollerden kaynaklanan nedenler değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda YMM'lerin vergi acenteleri ve yasal temsilcilerden farklı sorumlulukları olduğu vurgulanmıştır. Bu süreç yalnızca kanunların gerektirdiği belgelerin tasdik edilmesini ve tasdik raporlarının hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ortaya çıkan işlemlerden dolayı da sorumluluk doğmuştur. YMM'lerin, vergi acenteleri veya yasal temsilciler gibi vergi mükelleflerine karşı tüm resmi ve maddi yükümlülükleri yerine getirmelerinde herhangi bir zorunluluk olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çürük ve Tüm (2011), araştırmalarında temel amaç, YMM'lerin vergi kayıplarını önlemede etkili olup olmadığını tespit etmişlerdir. Yeminli mali müşavirin denetim aracının vergi kayıpları önleme hizmet etkinliğinin belirlenmesi, yeminli mali müşavirin danışmanlık alanında vergi kaybı önleme hizmet etkinliğinin belirlenmesi ve yeminli mali müşavir tasdik özelliğinin vergi kayıplarının önlenmesinde etkinliğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma anket çalışması yapılarak yürütülecek olup iki gruba yönelik anketten oluşmuştur. Anketin birinci grubu Antalya'da gerçekleşen I.YMM Denetim ve Tasdik Sempozyumu'na katılan 315 YMM olarak uygun görülmüştür. İkinci grup ise İstanbul Sanayi Odasının 2007-2008 faaliyet dönemi olarak

belirlediği ve açıkladığı ilk 500 işletmeden oluşturduğu vurgulanmıştır. Araştırma sonucunda SMMM mesleğini belirleyen düzenlemelerin amacı ve içeriği ile SMMM'nin vergi kayıplarının önlenmesine yönelik temel görevlerine ilişkin sunduğu teorik bilgiler, çalışma sonucunda elde edilen sonuçlarla paralellik gösterdiği ifade edilmiştir. Araştırmada ana sonuca dayanarak YMM sözleşmelerinin vergi kayıplarını etkili bir şekilde önlediği tespit edilmiştir.

Daştan (2011)'ın araştırmasında muhasebe eğitimi almış meslek mensuplarının beklentileriyle tutarlı olarak, gelir kaybı ve vergi kaçakçılığının önlenmesinde muhasebe mesleğinin rolü araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Trabzon (181-SM, 344-SMM), Ordu (105-237), Rize (71-136), Giresun (71-127), Gümüşhane (25-38), Artvin (26-57) iller ve faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları parantez içlerinde belirtilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı anket yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan anketlerden 144 adedi değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonucunda Etkili danışmanlık hizmetleri aracılığıyla vergi mükelleflerine rehberlik etmede rol oynayabilecek muhasebe meslek mensupları, vergi duyarsızlığının ve vergi bilgisizliğinin ortadan kaldırılmasına yardımcı olabileceği ifade edilmektedir. Kaliteli muhasebe eğitimi, hizmet ve bilgi birikimi, etkili iş kararları ve doğru bilgiye dayalı gerçekçi ve adil vergilendirme ile gelir kaybı ve vergi kaçakçılığının önlenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Binyan (2012), araştırmasını anket çalışması ile yürütmüştür. Ankette amaç; SM ve SMMM'ler dahilinde mesleki profilin belirlenmesi, söz konusu olan meslek elemanlarının çalışma şartlarını, idarenin faaliyetleri dolayısıyla ortaya çıkan memnuniyet düzeylerini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırma Türkiye genelinde 2740 ankete verilen cevap neticesinde değerlendirmeye alınmıştır. Vergi ve muhasebe açısından SM ve SMMM'lerin mesleki sorunlarının güncel boyutta gündemde olması ve sorunların tespiti amacıyla ankette elde edilen sonuçlara göre eskiden de var olan problemlerin devamlılığını sürdürmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak, SM ve SMMM'lerin eğitim seviyesi son derece yüksek bir meslek grubu olduğu anlaşılmıştır. Meslek elemanları kendilerine ayrılan tatil sürecinden yararlanamadığı vurgulanmıştır. Ayrıca kalifiye eleman temininde de güçlük çekmekte oldukları ifade edilmiştir. Meslek elemanlarının tahsilat sıkıntıları da devam ettiği belirtilmiştir. Meslekte ayrıca haksız

rekabetinde söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Anket sonuçları incelendiğinde bu ve benzeri birçok sonuca ulaşılmıştır.

Yadımcıoğlu ve Özer (2012), araştırmalarında muhasebe mesleğine mensup olan kişilerin vergileme ve vergi cezalarının önlenmesine yönelik görüşleri ve olaya bakış açıları ele alınarak sürdürülmesi amaçlanmıştır. Ayrıca araştırmada Yeminli Mali Müşavirlerin vergi kayıp ve kaçaklarını önlemek amacıyla araştırmalar yapılmış ve bu meslek ile uğraşmakta olan bireylerin birer bağımsız denetçi olarak vergi suçlarını önlenmesindeki rolü araştırıldığı vurgulanmıştır. Araştırma Kahramanmaraş, Osmaniye, Adana, Karaman ve Tunceli illerinde uygulanmakta olup SMMM, YMM ve Denetim Uzmanları üzerinde uygulanmakta olan bir araştırma olduğu ifade edilmektedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak meslek mensuplarının vergi cezalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi maksadı ile 267 adet anket cevaplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler gözlemlendiğinde; meslek mensupları öncelikli olarak vergi beyannamelerinin doğru ve gerçeğe uygun bir şekilde beyan edilmesi gerektiği, mükellefler tarafından en fazla işlenen suçun özel usulsüzlük suçu olduğu, vergi kaçırmak gibi bir eğilimde olan mükelleflerin en fazla başvurduğu yolun sahte ve yanıltıcı belge kullanmak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca muhasebe meslek elemanlarının meslektaşlarının vergi kayıplarını önlemek maksadıyla yararlandıkları en güvenli denetim ise karşıt inceleme yapmak ve muhasebe kayıtlarını incelemek olduğunu ifade etmişlerdir.

Yalçın (2012), araştırmasında muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğinin gelişimine yönelik tutumlarını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada mesleki gelişime yönelik tutumları belirleyebilmek adına anket çalışması yapılmıştır. Faktör analizi ile de belirlenen kalite, kurumsallaşma, gelir düzeyi ve bölüm yetkisi olarak bilinen faktörlerde toplanan değişkenlere verilen yanıtların ortalamalarının mesleki unvan ve eğitim düzeyine, meslek üyelerinin mesleki deneyimleri göre farklılık gösterip göstermediği ANOVA testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma Türkiye genelinde muhasebe meslek mensupları üzerinde gerçekleştirilmiş ve Kasım 2010 – Ocak 2011 döneminde 14 ili (Düzce, Erzurum, Balıkesir, Uşak, Şanlıurfa, Bingöl, Konya, Zonguldak, Çorum, İstanbul, Ankara, Kütahya, Eskişehir ve Sakarya) kapsayan bir çalışma olarak 410 adet geçerlilikte anket yapılmıştır. Katılımcıların kalite faktöründe yer alan değişkenlere verdikleri ortalama yanıtların meslek unvanlarına göre

farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizde, muhasebe ve denetim standartlarına ilişkin anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Dolayısıyla meslek mensuplarının unvanları arttıkça standartlara daha fazla dikkat edeceklerini ifade etmiştir. Araştırma sonucunda ise her ne kadar belirli değişkenlere verdikleri önem farklılık gösterse de muhasebe meslek mensupları, bölümde kalite, kurumsallaşma, gelir düzeyi ve yetki faktörleri hakkında toplanılan değişkenlere yüksek derecede bağlılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Organ ve Yegen (2013), araştırmalarında mükelleflere özellikle vergi konularında rehberlik eden ve vergi mükellefleri adına muhasebe çalışmalarını denetleyen serbest muhasebeci, mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin de dahil olduğu muhasebe meslek mensuplarının, vergi bilincinin ve vergi ruhunun oluşturulmasında potansiyel etkisini belirlemeyi amaç edinmişlerdir. Araştırmada Adana ili sınırları içerisinde anket çalışması ile yapılmış bir alan araştırması olduğu ifade edilmiştir. Araştırma serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirler olmak üzere 100 muhasebe meslek mensubuna uygulanmıştır. Yapılan araştırma sonucuna göre muhasebe meslek mensuplarının vergi mükelleflerinin vergi bilinci ve vergi ahlakı üzerinde etkisi bulunmadığı vurgulanmıştır. Ancak araştırmada söz konusu etkinin olumlu mu yoksa olumsuz mu olduğu konusunda net sonuçlara ulaşılamadığı gözlemlenmiştir. Çünkü katılımcılar çoğunlukla "Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerde vergi bilincinin ve vergi ruhunun oluşmasında etkisi olumludur" ifadesine katılmışlardır. Yani meslek mensuplarının mükellefler üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu düşünülmektedir. Ancak aynı görüşte olmadıkları ifade edilmiştir. Katılımcılar ayrıca diğer muhasebe meslek mensuplarının vergi bilinci ve vergi etiği açısından vergi mükellefleri üzerinde olumsuz etki yarattığına inanmışlardır.

Çankaya, Dinç ve Çoban (2014), araştırmalarında tanık bilirkişiliğin rolü, bilirkşi kuruluşlarının yerini alabilecek ve mevcut sistemin sorunlarına çözüm üretebilecek yeni bir yöntem olduğu görüşünde oldukları ifade edilmiştir. Ancak bu yeni yöntemin istenilen sonuçlara ulaşip ulaşamayacağı, bunu uygulayan uzmanlara bağlı olduğu vurgulanmıştır. Bu araştırmaların çoğu muhasebe meslek mensuplarını kapsadığı ifade edilmiştir. Hakimlerin yeni bir sisteme ihtiyaç duyup duymayacağı ve bu yeni sistem için mevcut muhasebe firmasının kapasitesinin bilinmediği ifade edilmiştir. Bu nedenle bu araştırma, mevcut hakimlerin bilirkşi rolünün uygunluğu ve

bu rolü yerine getirebilecek yeminli mali müşavirlerin becerilerine ilişkin görüşleri hakkında araştırmanın yapılmasını amaçlanmışlardır. Araştırma kapsamlı bir araştırma olup hem hakimler hem de muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan anketlerle çalışma yürütülmüştür. Araştırma Ankara, İstanbul ve Trabzon il sınırları dahilinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmalar, bu günün yargılamalarında ülkedeki uzmanlarının çalışmalarının tek başına yetersiz olduğunu, ülkenin nitelikli bilirkişi olarak görev yapacak bilirkişilere ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Ancak ülkemizdeki muhasebe meslek mensupları hali hazırda gerekli bilirkişilik becerisine sahip olduğunun söylenemediği vurgulanmıştır. Araştırma sonuçları uzmanın bilgi sunma becerisinin düşük düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Hakimlerin ve uzmanların bu konuda farklı görüşleri olduğu vurgulanmıştır. Hakimler bu konuyu muhasebe meslek mensuplarından daha ciddiye aldıkları ifade edilmiştir.

Hacıhasanoğlu ve Karaca (2014), araştırmalarının temel amacının, muhasebecilerde çaba, iş tatmini ve stresi belirlemek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu araştırmanın bir diğer amacı ise bu özelliklere etki eden faktörleri keşfetmek ve aralarındaki ilişkileri ortaya koymak olduğu vurgulanmıştır. Araştırma Yozgat il sınırları içerisinde faaliyette bulunan bağımsız muhasebe meslek mensupları ve çalışanlarından oluştuğu ifade edilmiştir. Araştırmada anket çalışması yapılarak yürütülmüş ve 102 adet ankete cevap alınmıştır. Araştırma sonucunda ise çalışan merkezli tüm faaliyetlerde olumsuz tutumlara, tükenmişliğe, iş tatminsizliğine ve strese neden olan faktörlerin belirlenerek ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu değişkenler ürünlerin kalitesine doğrudan etki ettiği vurgulanmıştır. Bu konuyla ilgili gelecekte yapılacak araştırmalar, tükenmişlik, iş tatminsizliği ve aşırı stres yaşayan meslek elemanlarının sorunlarına odaklanması gerektiği görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir. Sonuçlara bağlı olarak spesifik çözümler oluşturulabileceği tespit edilmiştir.

Tugay ve Tekşen (2014), araştırmalarında Burdur'da görev yapan muhasebe mensuplarının sorunlarını, sorunların çözümüne yönelik beklentilerini tespit etmek ve sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadırlar. Araştırma Burdur ilinde görev yapan 110 SMMM, 19 SM ve 1 YMM' den oluştuğu ifade edilmiştir. Araştırma yönteminin uygulanması gönüllülük esasına dayandığından ve evrenin tamamına ulaşmak zor olduğundan evreni temsil edecek bir örnek alan belirlenmiştir. Bu

örneklem alanı ise tesadüfî örneklem alanı yolu ile belirlenmiştir. Araştırmada geçerliliği olan toplamda 99 adet anket SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırma Burdur ili ile sınırlı bırakılmıştır. Araştırmada problemleri çözmek adına, İdare, ticaret odaları ve meslek mensupları arasında etkin iletişim ve koordinasyon sağlanmalı, gerekli önlemler alınmalı ve düzenlemeler yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dinç ve Tunçer (2015), araştırmalarında vergi denetçilerinin muhasebe meslek mensuplarının etik davranışlara ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada vergi denetçilerinin muhasebe meslek mensuplarına ilişkin algısını ölçmek için IFAC tarafından yayınlanan, 2007 yılında TÜRMOB tarafından Türkçeye çevrilerek kanunlaştırılan temel etik ilkeleri kullanılmıştır. Bu ilkeler; "Doğruluk", "Yetkinlik ve Profesyonellik", "Gizlilik" ve "Profesyonel İmaj" olarak belirlenen ilkelerden oluştuğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak vergi denetçilerinin algılarının yaşa, eğitime, cinsiyete ve bölgeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelenmiştir. Buna göre; bir vergi denetçisinin yaşı, muhasebe meslek mensupları hakkındaki görüşlerini etkiler; genç vergi denetçileri, muhasebe meslek mensupları hakkında daha olumsuz görüşe sahip olduğu vurgulanmıştır. Vergi denetçilerinin özellikle 40 yaş altındakilerin daha olumsuz tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bölge karşılaştırıldığında vergi müfettişlerinin Marmara Bölgesi'nde daha olumsuz görüşe sahip olduğu vurgulanmıştır. Görüşlerin eğitim ve cinsiyet değişkenleriyle karşılaştırılması sonucunda vergi müfettişlerinin görüşlerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uysal, Akbulut ve Ertan (2015), araştırmalarında fazla çalışmanın iş psikolojisinde yarattığı hasarın derecesini ve bu hasarın çalışan performansına etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Bu proje çerçevesinde, muhasebe bürolarında faaliyetlerini sürdüren muhasebe meslek elemanları ile Zonguldak bölgesinde gerçekleştirilecek işlemlerin zorlukları, güçlü yönleri ve sorumlulukları hakkında bir anket yapılmıştır. Ankette Zonguldak bölgesinde görev yapan 26 muhasebe bürosunda çalışan, 75 adet anket cevaplanmıştır. Araştırmaya katılan muhasebecilerden muhasebe bürolarında çalışanlar, bu büroların ortamının küçük olması, iletişimin az olması, sosyalleşmenin az olması, iş yoğunluk ve iş sorumluluklarının fazla olması nedeniyle seçilmişlerdir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, çalışanların iş yükünde ciddi bir artış olduğu, çalışanlar bu iş baskısını aşılar bile durumun zihinlerine yerleşeceği ve psikolojilerini oldukça olumsuz etkileyeceğini ifade etmişlerdir. Daha yakından incelendiğinde, kötü

moralin işi bırakma niyetine dönüşmediği ortaya çıkmıştır. Bu noktada bir SMMM'nin mesleğine veya kurumuna sadık olduğu vurgulanmıştır. İşin ne kadar ağır ve ne kadar stresli olduğuna bağlı olarak bu tür bir bağlılık zorlu bir iş haline gelebileceği ifade edilmiştir. Çalışanlar arasında iş değiştirme niyetinin olmaması da bu sonucu destekler nitelikte olduğunu vurgulamışlardır.

Gündüz ve Özen (2016), araştırmalarında Uşak'ta çalışan mali müşavirlerin mesleki çalışmalarında karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik beklentilerini belirlemek, tespit edilen sorunlar ile düşünceleri arasında farklılık olup olmadığını araştırmayı amaç edinmişlerdir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış ve bu form Uşak ilinde faaliyette bulunan, 140 adet anket cevaplayan SM ve SMMM'leri oluşturmuştur. Araştırma sonucunda genel olarak yeminli mali müşavirlerin sorunları incelendiğinde, çoğu durumda iş yoğunluğundan dolayı kendi hayatlarına vakit ayıramadıkları, yaptıkları işin karşılığında diğer meslektaşlarıyla birlikte daha fazla ücret alamadıklarından şikâyetçi olduklarını ifade etmişlerdir. Mükellef ücretlerinin tam ve zamanında ödenmesi ve tüm belgelerin zamanında teslim edilmesi uzmanların mesleki beklentilerini karşıladığını ifade etmişlerdir. Uşak ilinde Görev yapan muhasebe meslek mensuplarına yönelik devletten beklentileri; muhasebecilerin vergi mevzuatındaki değişiklikler hakkında önceden bilgi sahibi olmaları, muhasebe kurallarındaki değişiklikler hakkında bilgilendirilmesi ve şirketin doğru değeri almasını sağlanması gerektiği tespit edilmiştir.

Yoruldu ve Yoruldu (2016), araştırmalarında Vergi Dairesi'nin istihdam ettiği vergi denetim personelinin yetersizliği ve sistemin işleyişindeki aksaklıklar, vergi mevzuatı çerçevesinde görev yapan denetçilerin ve meslek mevzuatlarının denetimdeki yerini tartışmaya değer hale getirmesini amaçlamaktadırlar. Vergi denetiminin daha etkin ve verimli hale getirilmesi için sistem içerisinde ve olması gereken konumda olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Yapılan araştırma literatüre katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Anket veya herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Vergi mükellefi bilgileri her yıl meslek odası tarafından açıklanan asgari hizmet bedeli esas alınarak uygulayıcıların merkezine gönderilmekte ve borç her yıl mükellefin isim ve hesaplarında biriktirilmekte, tutar her ay bölünerek çekilmekte veya otomatik olarak borçlandırıldığı ifade edilmiştir. Kartların/hesapların eşit taksitlerle dağıtıldığı, uzmanların gelir kaygısı taşımadığı, mesleğin kalitesi arttıkça vergi kayıplarının ve

vergi kaçakçılığının azaldığı bir araştırma olduğu ifade edilmiştir. Sonuç ve değerlendirmeler ışığında vergi dairesinin muhasebe meslek mensupları ile koordinasyon ve işbirliğini artırması ve bunun yasal ve açık kanunlara bağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Denetçilerin vergi dairesinden ziyade mükellefe daha yakın olduğu, iletişim ve etkileşimlerinin daha güçlü olduğu ifade edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında bahsedilen fikir ve düşünceler geliştirilip kurumsallaşırsa beklenen sonuçların ortaya çıkacağı tespit edilmiştir.

Demir ve Eker (2017), araştırmalarında amaç, muhasebe meslek mensuplarının vergi affının etkinliğine ilişkin görüşlerini ileri sürmüşlerdir. Bu araştırma vergi aflarının etkinliğini mesleki uzmanlar açısından incelenen ilk çalışma olduğu söylenebilmiştir. Araştırmanın amacını yerine getirebilmek adına Sivas ilinde bir anket çalışması bağımlı ve bağımsız olarak faaliyette bulunan SMMM'lere yapılmıştır. Ayrıca ankete 95 adet geri dönüş yapılmıştır. Araştırma sonucunda ise vergi mükelleflerine yönelik vergi affı konusunda meslek mensupları arasında olumlu düşüncelerin hakim olduğu vurgulanmıştır. Vergi affı, muhasebe uygulamalarını kanunlardan daha verimli hale getirme ve daha kaliteli bilgi üretme olanağı sunmuştur. Uygulayıcılar, vergi affının devletin vergi gelirlerini artırdığı ve kayıt dışı ekonomiyi azaltmaya yardımcı olduğu iddiasını desteklemiş olduğunu ifade etmişlerdir. Vergi affının muhasebe meslek mensuplarına yönelik etkinliğini ölçen başka bir çalışmaya rastlanmadığı ifade edilmiştir. Bu anlamda araştırmanın geniş popülasyonları ve örneklemeleri kontrol etmeye yönelik yeni araştırmalara açıklık getirmeye çalıştığı görüşünü ileri sürmüşlerdir.

Enderoğlu, Konakay, Karacan ve Günce (2017), araştırmalarında amaç, 2015 yılında Kocaeli'de görev yapan muhasebe meslek mensuplarının denetim görüşlerini ölçmek ve literatüre katkı sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Araştırmada, muhasebe meslek mensuplarının bağımsız denetim alanındaki güncel gelişmelere ilişkin görüşlerini ve görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla anket tasarımına dayalı olarak hazırlanmıştır. Araştırma Kocaeli'nde faaliyette bulunan serbest muhasebeci (SM) ve serbest muhasebeci mali müşavirlerden (SMMM) oluşsa da; yeminli mali müşavir (YMM), bağımsız denetçi (BD), denetim şirketi sorumlu ortak, vergi müfettişi, iç denetçi ve denetim şirketi çalışanı meslek grubuyla da toplam 477 adet geri dönüşün sağlandığı anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre uzmanların en düşük

bilgi düzeyi Basel Düzenlemesi olup, Uluslararası Denetim Standartları bilgi düzeyi nispeten düşük, diğer tüm bölümlerde bilgi düzeyi ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bağımsız denetimin etkililiği etik değerlerin ön planda tutulmasına bağlı olduğu ifade edilmiştir. Denetim firmalarının aracı kuruluşlardan bağımsız komisyon alması nedeniyle hesapların kalitesinin arttığı ifade edilmiştir. TÜRMOB, KGK ve Maliye Bakanlığının bağımsız denetim sonucunda uyum içerisinde çalışmışlardır. İnceleme ile ilgili tüm hukuki destek gereksinimleri karşılanması gerektiği vurgulanmıştır.

Gönen ve Solak (2017), araştırmalarında, muhasebe meslek elemanlarının Maliye Bakanlığı e-dönüşüm sürecinde yaşadıkları sorunları, önerilen çözüm önerilerini, iş yüklerine ve hizmet maliyetlerine etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu amaca binaen İzmir'in merkez ilçelerinde çalışan ve e-dönüşümü aktif olarak kullanan muhasebe meslek elemanlarından anket veri toplama aracı ile veriler toplamışlar ve elde edilen verileri analiz etmişlerdir. Araştırma verileri elde edilirken kullanılan anket formunda 27 soru mevcuttur. Toplamda 162 adet geçerliliği doğrulanan anket analize dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının internet tarayıcılarından dolayı, e-dönüşüm konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Hazine yetkilileri, gerekli altyapı çalışmalarının bir an önce hayata geçirilerek bu sorunun çözülmesinin önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Muhasebe paket program üreticisi işletmelerin, muhasebe meslek mensuplarına e-dönüşüm için yeterli teknik altyapıyı sağladığı tespit edilmiştir. Son olarak yazarlar, meslek temsilcilerinin güncel gelişmeleri gözlemleyebilmeleri ve teorinin pratiğe aktarımını hızlandırabilmeleri amacıyla, lisansüstü eğitimin teşvik edilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Apalı ve Acun (2018), araştırmalarında amaç, muhasebe denetiminin vergi uygulamalarına etkisi konusunda denetim uzmanlarının farkındalıklarının araştırılması olarak belirlenmiştir. Bu etkinin meslek temsilcilerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının açıklığa kavuşturulması ve literatüre başka bir açıdan bakış açısı kazandıran bir çalışma olduğu vurgulanmıştır. Muhasebe denetimlerinin vergi uygulamalarına etkileri konusunda muhasebecilerin farkındalıklarını ortaya çıkarmak ve bu bilgilerin alan temsilcilerinin yanıtladığı ölçekler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Araştırma Burdur ilinde faaliyet gösteren SM, SMMM ve YMM olmak üzere toplam 134 meslek mensubundan oluştuğu ifade edilmiştir. Anket gönüllülük esasına dayanarak 102 meslek mensubu tarafından bizzat görüşülerek cevaplanmıştır. Araştırma muhasebe meslek mensupları muhasebe denetiminin vergi uygulamalarına etkileri konusundaki farkındalıkları, denetçilerin kaç vergi mükellefi olduğuna, hangi ilçe ve bölge merkezinde faaliyet gösterdiklerine bağlı olarak değişmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Apalı ve Özmen (2018), araştırmalarında, meslek mensuplarının ve çalışanların çalışma saatlerinin büyük bir kısmının işte geçtiği dikkate alındığında, muhasebe meslek elemanlarının duygusal emeğinin iş yerinde iyi iletişime ve mutluluğa katkı sağlaması gerektiği görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın temel amacı, işyerinde muhasebe çalışanlarının duygusal iş davranışı ile mutluluğu arasındaki olası ilişkiyi araştırmak olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmada muhasebe elemanlarının duygusal iş davranışı ile işyerindeki mutluluk arasındaki ilişkiyi araştırmak için nicel araştırma yöntemlerini kullanılmıştır. Araştırmaya katılmak isteyenler için hesap yöneticileriyle yüz yüze görüşülerek araştırmanın amacına uygun olarak tasarlanan anketler doldurulmuştur. Araştırma Burdur ili kapsamında gerçekleşmekte olup 156 meslek elemanı ile görüşme yapılmıştır. Analiz sonuçları itibariyle işyerinde duygusal baskılama, derin çalışma ve mutluluk arasında pozitif bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Yani iş yerinde müşterilerle ve iş arkadaşlarıyla etkileşimlerde olumsuz duyguları bastırmaya ve olumlu duyguları ifade etmeye çabalamak, çalışanların duygularını işin içine dahil etmemeye çabalamak ve iş yerinde mutluluğu etkileyen köklü davranışlar sergilemek iş yerinde pozitif bir ilişki olduğunu gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bişgin (2018), araştırmasında, Türkiye'de muhasebe meslek mensupları ile vergi mükellefleri arasındaki etkileşimi vergi uyumu bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaca uygun olarak derinlemesine bir betimleme sağlamak amacıyla çalışma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüş ve durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Mükelleflerin vergiye yönelik tutum ve davranışlarıyla ilgili olarak muhasebecinin işlevi belirlenmeye çalışılacak, bunun mükellefin vergi uyum düzeyine ne gibi bir etkisi olduğu belirlenmeye çalışmayı ve önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Araştırma 25 muhasebe meslek mensubu ve 15 vergi mükellefi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada muhasebe meslek mensuplarının mükelleflere yönelik temel beklentisinin kendi

kriterlerine göre tatmin edici bir maaş almak olduğu, mükelleflerin muhasebe meslek mensuplarına yönelik temel beklentisinin ise yasal yükümlülüklerini yerine getirmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının belirtilen meslek kuruluşlarından beklentisi, nitelikli eğitim vererek sektör üyelerinin mesleki gelişimlerine katkıda bulunmak, haksız rekabeti önleyecek denetim mekanizmaları oluşturmak ve mesleğin gerektirdiği etik kurallara aykırı faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarına yönelik disiplin tedbirlerini etkin bir şekilde uygulamak gerektiği belirtilmiştir. Muhasebe meslek mensupları ile vergi mükellefleri arasındaki etkileşimin iyileştirilmesi, sürdürülebilir ve uzun vadeli vergi uyum politikalarından biri olabileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda farklı stratejilerin belirlenerek planlanması ve vergi disiplininin geliştirilmesine katkı sağlayacak araştırma sonuçlarına daha fazla önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Cural, Pekkaya ve Albayrak (2018), araştırmalarında amaç, serbest muhasebeci mali müşavirlerin (SMMM) vergi bilinç düzeylerini ve vergi tutumlarını değerlendirerek vergi idarelerine, vergi hazırlayıcılarına ve akademisyenlere çalışmalarında yol göstermek olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada Zonguldak il ve ilçelerinde faaliyette bulunan 171 SMMM'nin vergi bilinci ve vergiye bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada bireyler ile yüz yüze görüşülerek anket yapılmıştır. Araştırma ile SMMM'lerin vergi bilinçlerinin yüksek olduğu kanısına varılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının vergi vermekten kısmen gurur duyduklarını, vergileri siyasetle bağdaştıramadıklarını, vergi bilincinin ailede aşılması gerektiğini ve ödenmeyen vergilerin kamu hizmetlerini aksattığını düşünülmekte, vergilerini vermeyen mükelleflerden olumsuz olarak etkilendikleri belirlenmiştir. Ayrıca vergi yasalarında sık sık yapılan değişikliklerin kariyer gelişimlerini engellediğinden ve vergi yasalarının anlaşılır bir şekilde hazırlıksız olduğundan şikâyetçi olduklarını belirtmişlerdir. Buna göre, vergi bilincinin artırılması ve vergi yükümlülüklerine gönüllü olarak uyum sağlanması için vergi sisteminin daha adil olması, vergi kanunlarının sık sık değiştirilmemesi, vergi kanunlarının kolay anlaşılır şekilde hazırlanması, vergi afları çıkarılmasının sürekli olmaması, yaptırımların düzenli olarak uygulanması, vergi denetiminin eksiksiz ve ikna edici olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karasioğlu, Alagöz ve Allahverdi (2018), araştırmalarında muhasebe alanında çalışacak elemanların iş dünyasının hangi niteliklere ihtiyacı olduğunu bilmek, muhasebede uzman adaylar yetiştirmek açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, şirketlerin muhasebe meslek mensuplarından beklediği nitelikleri belirlemek ve bunları sınıflandırmak olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada internet üzerinden yayınlanan iş ilanlarını içerik analizi teknikleri kullanarak incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, internet üzerinden iş teklifi sunan "kariyer.net" ve "yenibiris.com" sitelerinde yayınlanan "muhasebe" anahtar kelimesini içeren reklamlardan oluşturmuşlardır. Belirli tarihler arasında yayımlanan toplam 1569 yayın araştırmaya dahil edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda ilanlardan 489 tanesinin firma tarafından yeniden yayınlandığı, mükerrer ilanların ise soruşturma kapsamına alınmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle toplam 1080 iş teklifi üzerinde anket yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise zamanın muhasebe meslek mensubu, mali ve mali olmayan bilgileri inceleyebilmeli, yorumlayabilmeli, karar verme yetkisine sahip olmalı ve gerekli bilgileri zamanında yönetime sunabilmeli ve kullanabilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bilgi teknolojisi ve iletişim konusunda iyi ve Buna paralel olarak üniversite muhasebe müfredatlarının da değişen piyasa koşullarına, kanun, yönetmelik ve ihtiyaçlara göre güncellenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Muhasebe mezunlarının günümüz iş dünyasında varlıklarını sürdürebilmeleri ve işverenlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için kamu ve özel sektörün ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaları ve bilgi, beceri ve yeteneklerini bu şekilde geliştirmeleri sonucuna ulaşılmıştır.

Karapınar (2018), araştırmasında amaç, muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıplarının oluşumu üzerindeki etkisini ve vergi kayıplarıyla mücadeledeki rollerini açıklığa kavuşturmak ve vergi kayıpları anketinden elde edilen sonuçları muhasebe meslek mensupları, vergi yöneticileri ve işletme sahipleri tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma İstanbul genelinde faaliyet göstermekte ve anket çalışması ile değerlendirilmiştir. Ankete 126 adet katılımcı araştırmaya katılım sağlanmıştır. Muhasebe profesyonelleri, etik ve ahlaki kuralları göz ardı etmenin yanı sıra, vergi geliri kayıplarının artmasına da yol açabilecek etik ikilemlerle karşı karşıya kalmışlardır. Devletin mükelleflerden beklentisi olan vergilerini kanunda öngörülmediği şekilde yerine getirilmesine yöneliktir, fakat karşılığında muhasebe meslek mensuplarına karşı koruyucu tedbirlerinde alınması gerektiği ifade edilmiştir. Vergi

kayıplarının oluşmasında etik kurallar, verginin hukuki yapıları, mesleki eğitim ve muhasebe usulsüzlükleri önemli rol oynamıştır. Yapılan çalışma neticesinde vergi kayıplarının meslek mensuplarından ve onları etkileyen dış faktörlerden kaynaklandığı görülmüştür. Ancak görünen o ki vergi kayıplarını önlemek de muhasebe meslek mensuplarının en önemli görevidir ve bu mücadelede en fazla çabayı harcaması gereken kişilerin meslek mensupları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güney (2018), araştırmasında muhasebe firmalarına başvuranların mesleki etik görüşlerinin niteliğini ve bu görüşlerin demografik kriterlere göre nasıl farklılık gösterdiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini Kocaeli Üniversitesi Gazanfer Bilge Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi Bölümü'nde 2016-2017 eğitim öğretim yılında öğrenim gören birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden oluştuğu ifade edilmiştir. Araştırmaya yüz yüze anket yoluyla 40 adet birinci ve 41 adet ikinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonunda dürüstlük ilkesi, gizlilik ilkesi ve mesleki davranış ilkesi algıları açısından kadınların algı ortalamalarının erkeklerin ortalamalarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaş durumuna bakıldığında liseden mezun olunan program türüne göre, eğitim görülen sınıf türüne göre ve staj durumuna göre belirtilen ilkelerdeki algılarının farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Mezun olunan lise türüne göre dürüstlük ilkesi algısı farklılık göstermemekteyken, geriye kalan diğer ilkelerde ise farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Muhasebe firmasına başvuranların mesleki etik bilgileri hakkında fikir edinmek için bu çalışmanın daha büyük bir örneklem üzerinde uygulanmasıyla daha genel sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca kişisel bilgi formundaki değişkenleri artırarak boşluk analizi yapılabildiği ifade edilmiştir.

Ömürbek ve Durgunböcü (2018), araştırmalarında, muhasebe meslek mensupları muhasebe hataları, hileler ve denetimlere ilişkin algılarını tespit etmek ve değerlendirmeyi amaç edinmişlerdir. Bu hedeflere ulaşmak için Isparta'da görev yapan muhasebe meslek mensupları arasında bir anket yapılmıştır. 50 sorudan oluşan ankette 98 adet geri dönüş alınmış ve literatüre katkı sağlanmıştır. Araştırmada varılan sonuçlara bakılacak olunur ise uzmanlara göre hatanın en önemli nedenlerinden biri dikkatsizlik, bir diğer nedeni ise kredi vermemek veya alamama olarak ifade edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının bilançolarını iyileştirme nedenleri arasında birlik kredisi almak en yaygın nedenleri olarak vurgulanmıştır. Bilançoların kötü gösterilmesi

dolayısı ile ortaya çıkan dengesizliğin temel nedeni az miktarda ödenen vergiler olarak belirlenmiştir. Muhasebe meslek mensupları muhasebe hataları ve hilelerin farkında olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Mükelleflerde vergi bilincinin arttırılmasına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Bu değişiklikler sonucunda muhasebe sistemi ve mali bilgisi daha üst seviyelere çıkacağı ifade edilmiştir. Bu, toplumun vergi okuryazarlığını teşvik eden, muhasebe mesleğine önem ve değer veren bir toplum haline gelmesine yardımcı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bişgin ve Ünlüer (2019), araştırmalarının temel amacı, muhasebe meslek mensubu ile vergi mükellefi arasındaki her türlü etkileşimin vergi uyumu üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisi olduğu argümanından yola çıkarak, vergi uyumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi, olumlu faktörlerin pekiştirilmesi, arttırılması ve vergi uyumunun sağlanmasına yönelik ipuçlarının toplanması ve olumsuz faktörlerin ortadan kaldırılması şeklinde tanımlanmıştır. İş yükünün fazla olması, sözde iş yapılması, vergi mükellefleriyle bazı sorunların yaşanması, stres düzeylerinin yüksek olması, kişinin sosyal ve özel hayatına yeterince zaman ayırmasının mümkün olmaması, mesleğin sorumluluk gerektiren bir iş haline gelmesi ve alınamaması mesleki açıdan sorun oluşturmuştur. Ayrıca yaptıkları işin karşılığını almakta, muhasebe meslek mensupları meslekten almaları gereken hazzı alamadığı ve çalışma isteği azaldığı ifade edilmiştir. Piyasada yer alan tahsilat sorunu muhasebe meslek mensupları için büyük bir problem haline gelmiştir. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda muhasebe meslek mensubu kişiler motivasyon kaybı yaşamakta dolayısıyla mükellef ile olan iletişim ve ilişkilerini olumsuz etkilemekte ve hizmet açısından yetersiz bir hal almıştır. Muhasebe meslek mensupları ile vergi mükellefleri arasındaki etkileşimin iyileştirilmesi, sürdürülebilir ve uzun vadeli vergi uyum politikalarından biri olabilmesi ifade edilmiştir. Bu bağlamda farklı stratejilerin belirlenerek planlanması ve vergi disiplininin geliştirilmesine katkı sağlayacak araştırma sonuçlarına daha fazla önem verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demirli ve Ayyıldız (2019), araştırmalarının amacı vergi öncesi düzeltmelerin kapsamını sınırlayan yasal hükümleri muhasebe meslek mensuplarının bakış açısıyla incelenmiştir. Bu kapsamda Türkiye genelinde gerçekleştirilen ankette uzlaşma düzeyinin düşürülmesi için alınması gereken önlemler konusunda 650 uzmanın görüşü alınmıştır. Araştırma sonucu gözlemlendiğinde, yönetimin küçük anlaşmazlıkları en iyi

indirimleri uygun şartlarda kullanarak, tek bir tüzel kişilik altında yeniden düzenleyerek sonuca en kısa sürede ulaşarak çözmek istediği görülmüştür. Bu olgunun idari yoğunlaşmayı azaltarak koordinasyon kurumlarının etkinliğini artırdığı ifade edilmiştir. Ancak karara katılan uzmanların çoğunun çatışmanın kapsamını yeterince daraltmadığı tespit edilmiştir.

Uzun (2019), araştırmasında vergi kayıp ve kaçakçılığının neden oluştuğunu, mükelleflerin bu yöntemleri neden kullandıklarını, gelir kaybı ve vergi kaçakçılığının önlenmesinde muhasebe meslek mensuplarının sorumluluklarının açıklanması amaçlanmıştır. Özellikle gelir kaybı ve vergi kaçakçılığının önlenmesinde muhasebe meslek mensuplarının görevlerine açıklık getirmiştir. Araştırmada herhangi bir uygulama veya anket yöntemi kullanılmamış sadece söz konusu başlık hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmada vergi geliri elde edilmesini engelleyen gelir kaybı ve vergi kaçakçılığı, tüm ülkelerde ortak bir sorun haline gelmiştir. Gelir kaybının ve vergi kaçakçılığının önlenmesinde devlete ve millete büyük bir görev düştüğü ifade edilmiştir. Vatandaşlar vergilerinin farkında olmalı ve hükümet vatandaşların gelirleriyle orantılı olarak vergi ödemesini zorunlu kılması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma da sonuç olarak belirtilmek istenen dünyanın hangi ülkesine gidilirse gidilsin, bireyler vergi bilincini geliştirmedikçe bu tür sorunların ortadan kalkmayacağı gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalındığı vurgulanmıştır. Devletin adaletli bir yaklaşım benimsemesi ve vergi gelirlerinin elde edildiği bölgelere yatırım şeklinde dönmesinin, vergilerin neden yeniden toplandığını halka açıklayan bir örnek olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bekçi, Apalı ve Engin (2020), araştırmalarının amacı, muhasebe meslek mensupları ile muhasebe ve mali yönetim öğrencilerinin vergilendirme konusunda farklı yaklaşımlara sahip olup olmadıklarını ortaya çıkarmak olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda araştırma muhasebe eğitimini tamamlayıp vergi mesleğine başvuran öğrencilerin mezun olduktan sonra meslekteki uygulayıcılarla görüşlerini karşılaştırmayı amaçlanmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı ise meslek mensupları ve muhasebe bölümü adaylarının yanıtları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek ve aynı zamanda literatüre farklı bir bakış açısıyla katkı sağlamışlardır. Bu nedenle muhasebecilerin ve potansiyel muhasebe öğrencilerinin farkındalıkları ve bu farkındalık ile meslek mensupları ve öğrenciler tarafından yanıtlanan ölçekler arasında

anlamli bir iliski olup olmadigi incelemislerdir. Arastirma Burdur ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplari ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi muhasebe meslek mensubu aday ogrencilerinden olusmustur. Arastirma gonulluk esasina dayanarak 104 meslek mensubu ve 140 universitenin muhasebe ve finansal yonetim bolumu 4.sınıf ogrencilerin katılım saglamıştır. Arastirma sonucuna göre önceki calışmalardan farklı olarak hem muhasebe ogrencileri hem de denetçilerle goruşme yapılmadığını, dolayısıyla vergi bilinci ve vergi algisiyla ilgili kavramlari anlamalarında farklılıklar bulunduğunu göstermiştir. Çalışmada muhasebecilerin ve muhasebeci adaylarının vergi farkındaligi, tutumu, uyumu, stresi ve geliri ile ilgili hipotezler kabul edilmiş ve muhasebeci ile muhasebeci adayı arasında herhangi bir fark olmadigi ortaya cikmiştir. Arastirmanin muhasebecilerin ve muhasebe ogrencilerinin vergi algilarina iliskin ikinci hipotezi reddedilmiş, muhasebecilerin ve muhasebe ogrencilerinin vergi algisi anketine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gorulmemiştir.

Bekçi, Apalı ve Engin (2020), arastirmalarında temel olarak, muhasebe meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı'nın e-dönüşüm sürecine iliskin, memnuniyet durumlarını ölçmeyi amaçlamışlardır. Konu içerisinde arastirma Bursa ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarına yönelik anket yöntemi kullanılmış, ayrıca meslek mensuplarının memnuniyet durumlarını ölçmeye yönelik bulguların analiz edilmesi amaçlanmıştır. Arastirmada Bursa'da faaliyette bulunan meslek mensuplarından 380 meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Arastirmanin sonucu analiz edildiğinde, e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeyleri muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerine göre farklılaştigi sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının öğrenim türü ve mesleki tecrübelerinin e-dönüşüm sürecindeki memnuniyet ve algilarını etkiledigi gözlemlenmiştir. Sonraki süreçlerde ise e-dönüşümün zorunlu bir uygulama olduğu düşüncesi ile üniversitelerde muhasebe eğitiminde verilmesi gerektiği ve muhasebe eğitimi alan ogrencilerin bu uygulama ile ilgili farkındalığa ve algıları test etmek amacı ile farklı çalışmalar ortaya çıkabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Apalı, Bekçi ve Özen (2020), arastirmalarında bağımsız denetimin Batı Akdeniz'de (Burdur, Antalya, Isparta) faaliyet gösteren denetçiler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Veri toplama aracı olarak anket

yönteminin kullanılmış ve Batı Akdeniz bölgesinde çalışan toplam 208 meslek mensubu tanımlayıcı ve bağımsız bir inceleme yapılması istenmiştir. Veriler analiz edilmiş ve anketten elde edilen verilere frekans dağılımı, tek yönlü varyans analizi ve post hoc testleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda meslek temsilcilerinin bağımsız denetime ilişkin görüşlerinin meslekler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve 13 araştırma hipotezi kabul edilmiştir. Ayrıca kabul edilen hipotezler neticesinde, araştırma hipotezlerinde ilçe değişkenine göre farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu farklılıklar kültürel farklılıklardan kaynaklansa da davranışsal ve bilişsel muhasebe konusuyla ilgili başka bir çalışma, diğer nedenlerini de incelemişlerdir. Ayrıca ileride yapılacak çalışmalarda farklı bölgelerdeki denetim profesyonellerinin bağımsız denetime ilişkin görüşlerinin aynı ölçeğe incelenmesi, ortaya çıkan farklılık ve benzerliklerin bu çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırılarak nedenlerinin ortaya çıkarılması mümkün olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ceylan (2020), araştırmasında muhasebe usulsüzlüklerinin nedenlerini, vergi uyumunu etkileyen faktörleri, muhasebe hatalarını ve hilelerini Türk vergi hukuku çerçevesinde teorik olarak incelemek ve aynı zamanda muhasebe meslek mensuplarının hata yapmasına neden olan faktörleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada ayrıca uzmanların demografik özelliklerine göre muhasebe usulsüzlüklerine neden olan faktörlere ilişkin algıları arasındaki farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için vergi uyumuna ilişkin teoriler ve bireylerin dolandırıcılık yapma nedenleri derinlemesine incelenmiş ve bu teorilere dayanarak hazırlanan anket İzmir'de 401 bağımsız uzmana uygulanmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda ise muhasebe meslek mensuplarının vergi uyumunu etkileyen ve onları muhasebe ihlallerine yönlendiren 7 faktörü tespit edilmiştir. Bunlar sırasıyla: Vergi mükelleflerinden gelen baskılar ve ücretler, vergi düzenlemeleri, cezaların düşüklüğü, denetim eksikliği, vergi ahlakı, mesleki yükümlülük bilinci ve meslek etiği karma olarak değerlendirilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe usulsüzlüklerine maruz bırakan ilk ve en önemli unsurun vergi mükelleflerinden ve ücretlerden kaynaklanan baskı olduğu, en önemli unsurun ise fırsat olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca muhasebe meslek mensupları arasında cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve algılanan lokasyon değişkenlerine göre belirlenen faktörler arasında istatistiksel farklılıklar da tespit edilmiştir.

Demir ve Arslan (2020), araştırmalarında hile olgusu psikolojik ve ekonomik açıdan ele alınmış, daha sonra muhasebecilerin hile yapmasına neden olan psikolojik ve ekonomik koşulları ampirik çalışmalarla tespit edilmeye çalışmak amaçlanmışlardır. Araştırmada herhangi bir uygulama metodu kullanılmayarak konu ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Araştırma sonucunda ise muhasebe mesleğinin etiği mümkün olan her yerde sıkı bir şekilde düzenlenmeli, vergi oranları uluslararası standartlara uygun bir düzeye indirilmeli ve vergi mükelleflerinin bundan kaçınma, vergileri azaltma girişimleri azaltılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu yasanın, vergi mükelleflerinin profesyonellerine dolandırıcılık yapma talimatı vermesini önleyecek şekilde uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ede ve Karahan (2020), araştırmalarında Serbest Muhasebe Mali Müşavirler Odasına (SMMMO) kayıtlı ve Gaziantep ilinde görev yapan serbest muhasebeci mali müşavirlerin sorunlarını ve beklentilerini ortaya koymakta, ülke ekonomisine de olumlu etkisi olan meslek kuruluşlarının ve devlet kurumlarının yararlanabileceği olumsuz durumları ortadan kaldırmaya yönelik çözümler sunmayı amaçlamışlardır. Araştırma Gaziantep ilinde faaliyette bulunan SMMM'lere online anket yapılarak toplamda 321 adet anket cevaplanmıştır. Araştırma sonucunda ise belgelerin sahipleri dışındaki kişiiler tarafından kullanılmasını önlemek ve sektörel anlamda uzmanlaşmanın nn açmak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından çalışma etütleri ve analizleri yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Serbest muhasebeci mali müşavirler tarafından mükelleflere sunulan hizmet sürelerine bakılarak kotalar buna göre belirlenmesi önerilmiştir. SMMM'lerin daha iyi koşullarda faaliyetlerini sürdürebilmeleri için devlet ve meslek kuruluşlarına, daha az yük ve gereksiz belge ve belgelerin olduğu bir sistem oluştırmalarını, ayrıca kişiisel ve mesleki gelişimlerine olanak sağlayacak fırsatlar sunmaları önerilmiştir. Dijitalleşme hayatımızın her anında yaşanıyor ve bu durum pandemi süreci nedeniyle daha fazla hızlanmıştır. Değişimle birlikte elbette muhasebe mesleğinde de dijitalleşme anlamında değişiklikler beklenmiştir. Burada muhasebeci mesleğinin en iyi yerlere getirilmesi ve dijitalleşme sürecindeki olası fırsatların kamuoyu, meslek kuruluşları ve üniversitelerin ortak çalışmaları, eğitimleri ve projeleri ile değerlendirilmesi gerektiği görüşünde oldukları ifade edilmiştir.

Eroğlu (2020), araştırmasında kayıt dışılığın ne olduğu, nedenleri ve dış etkileri anlatılmıştır. Kayıt dışı ekonomide muhasebecilerin ve muhasebe uzmanlarının rolünü vurgulanmıştır. İş ahlakının resmi olmayan iletişim üzerindeki etkisi ortaya konmuştur. Araştırmada literatürü gözden geçirmek ve farklı sonuçları dikkate alarak mevcut bilgi çeşitliliğini ortaklaşa değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmada sadece literatür taraması yapılarak konu değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ise muhasebe uzmanlarının iş yükünün azaltılması, vergi sisteminin basitleştirilmesi, eğitimin ticari amaçlardan ziyade mesleki nitelik ve itibarın artırılması konusu haline getirilmesi ve muhasebe uzmanlarının iş ahlakının onaylanarak itibarının artırılması, mesleki sorumluluklarının her birini artırılabilirdiği ifade edilmiştir. Bu, sektöre olan güveni ve yaptırımların gücünü artıracakları vurgulanmıştır. Bu yetki, kayıtlı ekonominin geliştirilmesinde katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Eyel ve Erciyes (2020), araştırmaları kapsamında Bursa ilinde muhasebecilerin e-ticaret, e-ticaretin muhasebesi ve e-ticaretin vergilendirmesine ilişkin görüşlerini ölçmekte ve bu görüşlerin muhasebecilerin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yürütülmüş bir çalışma olarak araştırılmıştır. Araştırma Bursa ili serbest muhasebeciler ve serbest meslek mali müşavirlerden oluşmakta ve çalışma evreni olarak 202 SM ve SMM' ye ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde denetçiler elektronik ticaretin faydalı olduğuna inanmakta ve vergi uyumunun sağlanması gerektiğini savunulmuştur. Ancak onlara göre Türkiye'nin mevzuat, eğitimli muhasebe personeli ve yayınlar açısından hâlâ yetersiz bir durumda olduğu ve e-ticaretin hâlâ tam olarak güvenli olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca varyans analizi sonucunda tüm hipotezlerin kısmen kabul edildiği ve bu bağlamda katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri yanıtların demografik özelliklerine göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Fidan ve Ceylan (2020), araştırmalarında vergi beyannamelerinin hazırlanmasında ve vergilerin hesaplanmasında önemli rol oynayan muhasebe meslek mensuplarının vergi uyumunu etkileyen faktörler ve bu faktörlerin etki derecelerinin belirlenmesi amaçlamışlardır. Araştırmada vergi uyumu teorileri ilk kez test edilmiştir. Bu teorilerde vergi uyumunu etkilemesi beklenen faktörlere göre hazırlanan sorularla anket yöntemi uygulanmıştır. Ankete katılan 401 muhasebe uzmanının yanıtları

niceliksel analiz yöntemlerinden biri olan açıklayıcı faktör analizi teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada muhasebe meslek mensuplarının vergi uyumuna etki eden faktörler ve bu faktörlerin gücü tespit edilmiştir. Gerek muhasebe gerekse finans literatüründe bu konuya ilişkin ampirik bir araştırmanın bulunmaması çalışmayı önemli kılmıştır. Çalışma sonucunda profesyonel uygulayıcıların vergi uyumunu etkileyen 7 faktör tespit edilmiştir. Bu faktörler sırasıyla: vergi mükellefi ve maaş baskıları, vergi düzenlemeleri, cezaların düşük olması, denetim eksikliği, vergi kaydı, mesleki yükümlülük bilinci ve meslek etiği olarak değerlendirilmiştir.

Öztürk ve Hüryurt (2020), araştırmalarında muhasebe personelinin tutum ve tutumlarının vergi kaçakçılığında bulunup bulunmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu temel amacın yanı sıra muhasebe meslek elemanlarının bilgi düzeyleri, hukuka ve uygulamaya bağlılıkları açısından kötü davranışlarının mali ahlak üzerindeki etkisinin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Araştırmada anket yapmak maksadıyla Türkiye’de yer alan vergi dairesi çalışanları ile yapılması düşünülmüş fakat zaman ve mekan kısıtları sebebiyle evrenin tamamına ulaşamayacağı öngörülerek sadece Kars, Ardahan ve Iğdır bölgelerinden çalışanlar belirlenmiştir. Araştırma 27 soruluk bir anket çalışmasından oluşmuştur. Bu aşamada sonuca bakılacak olunursa muhasebe çalışanları için meslek etiğinin anlamı zaman zaman seminer ve eğitimlerle geliştirilmeli, onu etkileyen faktörler göz önünde bulundurularak ortaya çıkan olumsuz davranış ve tutumlar dikkate alınarak konunun öneminin anlatılması gerektiği ifade edilmiştir.

Binyan, Binyan ve Ötgen (2021), araştırmalarında mükellef açısından uygulamanın popülerliğini, mükelleflerin kurumdan memnuniyetini ve kurumun hizmet kalitesini, mükelleflerin kuruma olan güvenini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Kurum ve sistemin kullanışlı olup olmadığı, vatandaşın vergi yükümlülüğünün tanımı ve kurumun görüşünün ne olduğu incelenmiştir. Bir diğer ek amaç ise demografik faktörlerin bu tutumların oluşumundaki etkisini inceleyerek elde edilen verileri analiz edilmiştir. Ayrıca çalışma izaha davet kurumuna duyulan güven, vergi uyumu ve izaha davet kurumunun üzerinde yarattığı etkinin tespitine yönelik yapılan anket araştırmasıyla bu üç faktör arasındaki etkileşimin yönü ve şiddeti ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada Denizli iline ait bir anket çalışması düzenlenmiştir. Vergi yükümlülüğü arttıkça açıklama ve benzeri uygulamalara olan talepte artmıştır. Vergi

yükümlülüğü ne kadar yüksek olursa mükelleflerin uyum sağlaması da o kadar kolay olamamıştır. Dolayısıyla dar gelirli vergi mükelleflerinin böyle bir uygulamaya geçmesi kolay olmamıştır. Ayrıca açıklama gerektiren kurum güvenilir olsa dahi uyumun sağlanamayacağı anlaşılmıştır. Mükelleflerin uygulamaya aşına olmadığı ve mevzuatın karmaşık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erol ve Kurt (2021), araştırmalarında muhasebe meslek elemanları mesleki görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunların etkisini araştırmak amacıyla yapılan bir çalışma analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın amacı, endüstri meslek elemanlarının karşılaştığı sorunları anketler ve araştırma bulgularının analizi yoluyla araştırmak olduğu vurgulanmıştır. Bu sorunlara nasıl çözüm bulunacağını ve neler yapılması gerektiğini anlatılmıştır. Araştırmada frekans analizi yöntemi kullanılarak ve uzmanların demografik özellikleri dikkate alınarak farklı sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın amacını netleştirmek için veri analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamına göre bölgedeki uzmanların tamamına ulaşılamamış, araştırma İstanbul ilinin Başakşehir ve Bahçelievler ilçeleriyle sınırlı tutulmuştur. Bu ilçelerde bulunan sadece 65 meslek elemanın üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarının genel analizi, uzman maaşlarının beklentileri karşılamadığını göstermiştir. Meslek elemanları birbirleriyle kıyasıya yarışmaktadır. Muhasebe ve işlemler dışında her türlü işin yapılması gereksiz işlere yol açabilmesi ifade edilmiştir. Mesleki sınıfların verdiği eğitim tek başına yeterli olmadığı ifade edilmiştir. Meslek elemanları toplantı odaları, iç adaylara eğitimlerine başlamaları için her türlü desteği sağlayamamıştır. Meslek etiği kuralları meslek elemanları tarafından %100 uygulanmamıştır. Bu nedenle haksız rekabet günümüz meslek elemanları arasında büyük bir sorun haline gelmiştir.

Kıllı ve Kutlu (2021), araştırmalarının amacı, muhasebecilerin muhasebe işlem ve işlemlerindeki hata ve hilelere yönelik algı ve tutumlarını araştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Osmaniye ilinde görev yapan bağımsız denetçiler, YMM'ler ve stajyerler arasında bir anket yapılmıştır. Anket verileri SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara göre, hemen hemen aynı sorunlarla karşılaşan profesyoneller, sunulan ifadelere genel olarak benzer yanıtlar vermişlerdir. Dolayısıyla bu çalışma çerçevesinde muhasebecilerin demografik özelliklerinin, mesleki statülerinin ve deneyimlerinin muhasebe hatası ve hile algısı

üzerinde çok az etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, hem vergi mükelleflerinin hem de uzmanların muhasebe mesleğini daha iyi anlaması için muhasebenin temel amacının mali tabloların şeffaflığını ve güvenilirliğini sağlamak olduğunu ve vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğunu ifade etmişlerdir.

Topcu ve Demirkol (2021), araştırmalarında Yalova'da çalışan muhasebe meslek mensuplarının mesleki çalışmalarında COVID-19 öncesi ve sırasında karşılaştıkları farklı mesleki sorunların olup olmadığını amaçlamışlardır. Araştırma Yalova Serbest Muhasebeci ve SMMM odası üyesi olarak faaliyette bulunan meslek elemanlarının anket araştırması sonucu devamlılığını sürdürmüştür. Ankete katılım 59 adet olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda COVID-19 döneminde işyerlerinin tamamen ya da kısmen kapatılması nedeniyle muhasebe meslek mensuplarının gelirleri, COVID-19 öncesine göre farklılaşmıştır. Ayrıca, Yeminli Mali Müşavirler arasında en sık şikâyet edilen konulardan biri olan mesleki ücret tahsilatının düzeyi de artmıştır. Her ne kadar hükümet bazı vergi tebliğlerini kaldırsa da muhasebeciler tarafından geçici çalışma ödeneği, mali destek gibi bazı yeni tebliğler çıkarılmış, dolayısıyla Covid-19 öncesi çalışma saatlerinde bir farklılık olmamıştır. Ancak muhasebe meslek mensupları çalışmalarında, iş stresinde ve müşterilerle iletişimde, COVID-19 öncesiyle karşılaştırıldığında önemli farklılıklar olduğu ifade edilmiştir. COVID-19 sonrası dönemde muhasebe meslek mensupları uzaktan çalışma sıklıkları arasında önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Bu bağlamda pandemi sürecinde edinilen bazı uygulamaların bundan sonra da devam etmesi beklenmiştir. Bu durum epidemiyolojik sürecin uzaktan çalışma meslek mensuplarının yapısı üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir.

Bilginer ve Yardımcıoğlu (2022), araştırmalarında amaç gelir kaybı ve vergi kaçakçılığının nedenlerini ve muhasebe mesleğinin vergi kaçakçılığını önlemedeki rolünü araştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Beyan prensibine dayanan vergi yaklaşımında, mükellefin olayı beyan edebilmesi, etkin vergi kontrolünün yanı sıra kaliteli muhasebe hizmetlerinin sunulmasını da gerektirmiştir. Muhasebe mesleğinin bu gerekliliği, muhasebe mesleğinin vergi mükellefleri ile vergi idaresi kurumları arasında bir köprü görevi görmesinden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Araştırmada herhangi bir uygulama yapılmamış, söz konusu konu dahilinde bilgilendirme yapılmıştır. Sonuç olarak muhasebe meslek mensuplarının vergi oranlarının yüksek, gelir düzeylerinin

düşük ve vergi sisteminin adaletsiz olduğu yönündeki önerilerine de katıldıkları tespit edilmiştir. Vergi acenteleri mükellefleri belirli konularda bilgilendirmek ve anlaşmalı oldukları mali müşavirlerle görüşmek şartıyla: İşletmelerde vergi bilincini artırmak, vergileri getirmek, vergi cezaları ve yaptırımları konusunda farkındalığı artırmak amacıyla önceden zorunlu bir eğitim programı düzenlenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Dedeoğlu (2022), araştırmada bağımsız muhasebe meslek mensuplarının vergi affına ilişkin görüşlerine ışık tutmak amaçlanmıştır. Araştırma Van ilinde yer alan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirleri hedef kitle seçerek 2020 Aralık ayında yapılan anketler ile analiz yapılmıştır. Yapılan toplam anket sayısı 100 adet olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak vergi affı, muhasebe uygulamalarında daha kaliteli bilgi ve daha fazla yasal uyuma katkıda bulunamadığı ifade edilmiştir. Uzmanlar da affın devletin vergi gelirlerine olumlu katkı sağladığı iddiasını desteklemişlerdir.

Doğan ve Taşyürek (2022), araştırmalarında etkin bir vergi denetimi hazırlamak için muhasebe hatalarının tespit edilmesi ve ortadan kaldırılması gerektiği amaçlamışlardır. Bunu başarmak için vergi hesaplarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi, iyi olanların güçlendirilmesi, kötü olanların ise ortadan kaldırılmasını gerektirmiştir. Bu nedenle gelecekte yapılacak araştırmalar için vergi denetimlerine ilişkin faktörlerin ve önceki modellerin belirlenmesi amacıyla bu çalışmanın yapılması gerekli olmuştur. Araştırma literatüre katkı sağlamak amacıyla yapılmış bir çalışma olup, anket veya sözlü görüşme şeklinde herhangi bir uygulama yöntemi gözlemlenmemiştir. Araştırma sonucunda ise vergi adaleti vergi uyumunun önemli bir göstergesi olduğu ifade edilmiştir. Mali adaleti sağlamak için herkesten ödeme gücüne göre vergi alınması gerektiği vurgulanmıştır. Ödeme limitinin aşılması stopaj vergisi ve gecikme vergisi ödemesine neden olabilmektedir. Vergi hesaplarında elektronik takibin artırılması, vergi ihlallerinin tespiti açısından önemli ancak yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Etkili bir değerlendirme için istenen sonuçlara ulaşmak amacıyla hem elektronik hem de fiziksel değerlendirmelerin dahil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Özçelik ve Tunçay (2022), araştırmalarında uzmanların kayıt dışı ekonomiyle mücadelede katkılarını, tutumlarını ve sorumluluklarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma Kütahya il merkezinde 92 kişinin yer aldığı muhasebe meslek mensuplarına anket yapılarak hazırlanmış bir çalışma olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak Kütahya Merkez'de mesleki faaliyetlerini yürüten muhasebe meslek

mensuplarının mesleki unvanlarına göre kayıt dışı ekonomiyle mücadeleye yönelik tutum ve sorumluluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. SMMM kayıt dışı ekonomiyi önleme konusundaki tutum ve sorumluluk düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülse de bu durum istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ifade edilmiştir. Kütahya Merkez'de görev yapan uzmanların mesleki kıdemlerine bağlı olarak kayıt dışı ekonomiyle mücadeleye yönelik tutum ve sorumluluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Kıdem yılı arttıkça kayıt dışı ekonomiyi önlemeye yönelik tutum ve sorumluluk düzeylerinin yaygınlığının azaldığını belirtsek de bu durum istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Kayıt dışı ekonomik sektörün ülke ekonomisindeki payının azaltılması için hükümetin bu alanda kararlı olması, politika belirlemesi ve tedbirleri uygulaması gerektiği vurgulanmıştır.

Sormin ve Aryati (2023), araştırmalarının amacı, Maliye Bakanlığı'nın (PMK) 216/PK. 01/2017 sayılı Yeminli Mali Müşavirler Kararı uyarınca muhasebe mesleğini icra eden muhasebecilerin muhasebe bilgilerinin, vergi konularındaki mesleki tutumlarının ve mesleki bağlılıklarının vergi uyumu üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Araştırmada Muhasebe Hizmetleri Ofisi (KJA) olarak yer alan şirkette çalışma, anketler aracılığıyla toplanan birincil verileri doğrulamak için niceliksel yöntemler ve SPSS istatistiksel veri analizi yazılımı aracılığıyla çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmaya yönelik bir referans, pratik bir katkı, bir hükümet sunumu ve muhasebecilerin vergi uyumluluğunu iyileştirmedeki rolüne ilişkin bir girdi ve aynı zamanda gelecekteki araştırmacılar için bir bilimsel referans materyali haline gelmiştir. Araştırmanın sonucunda ise KJA'da çalışan muhasebecilerin PMK'sına göre muhasebe bilgilerinin ve mesleki vergi tutumlarının vergi uyumu üzerinde etkili olduğunu, mesleki bağlılığın ise vergi uyumunu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Güzel ve Özer (2023)'in araştırmalarında vergi sistemine yönelik tutumların, vergi ahlakının, vergi adaleti algısının, devlete güvenin, sübjektif normların ve dini değişkenlerin vergiye uyum davranışı üzerindeki etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Bu araştırmada aynı zamanda vergi mükelleflerinin vergi uyumunu belirleyen en önemli faktörlerden biri olan muhasebe meslek mensuplarının vergi uyumunu etkileyen faktörler incelenerek sorunun çözümüne katkı sağlanması amaçlanmış ve Türkiye'de faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının vergi uyumunu etkileyen faktörler

incelenmiştir. Araştırma Türkiye genelinde anket çalışması yapılarak 392 adet geçerlilikte anket analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçları, subjektif normların, vergi ahlakının ve vergi sistemine yönelik tutumların vergi uyumu üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu; devlete güven, vergi adaleti algısı ve vergi etiği vergi sistemine yönelik tutumlar üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahipken, subjektif normlar vergi sistemine yönelik tutumlar üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahipken, devlete güven ve subjektif normların istatistiksel olarak anlamlı etkileri ve vergi sistemine yönelik olumlu tutumları olduğu saptanmıştır. Vergi uyumunun sağlanarak devlet gelirlerinin artırılması için öncelikle vergi uyum tedbirlerinin uygulanmasında aracılık görevi üstlenen muhasebe meslek mensuplarının vergi mükellefleriyle yaptığı vergi işlemleri ve bunları geliştirmeye yönelik çabaların vergi uyum düzeyini etkileyen faktörlerin bilinmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Kaynaklar taranması sonucu Burdur ili özelinde bu araştırmaya benzer bir çalışma olmadığı gözlemlenmiştir. Literatürü çoğaltmak mümkün olmakla beraber benzer birçok çalışmanın olduğu araştırılmıştır.

### **2.3. Araştırmanın Amacı**

Muhasebe meslek elemanlarının vergi sistemindeki yeri ve bu sistemdeki önemi araştırılarak, verginin mevzuattaki yapısının düzeni konusunda bilgi edinilerek literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca araştırma vergi sistemi ile uğraşan çalışanlara, akademisyenlere ve sistem dahilinde bilgi edinmek isteyen kurum ve kişilere ışık tutmak ve vergi sisteminin aksayan tarafların tespitini sağlamak amacıyla yapılan bir çalışmadır. Bu araştırma muhasebe meslek elemanlarının vergi sisteminin işleyişi konusunda meydana gelen sorunların nasıl giderilmesi gerektiği hususunda yetkili kurumları vergi mevzuatında meydana gelen değişiklikler hakkında bilgilendirmek amaçlanmıştır. Muhasebe meslek elemanlarından edinilen bilgiler dahilinde vergi sisteminin etkin bir şekilde işleyebilmesi için vergi sisteminde düzenlemeler yapılarak vergide adaletin sağlanması veya teşvik uygulamalarının yapılması gibi bazı çalışmalar yapılabilmektedir. Aynı zamanda çalışma ile muhasebe meslek elemanlarının vergiye karşı tutumları ve değişen kanunlarla ilgili görüşleri de dikkate alınarak Burdur ili özelinde bir anket uygulaması yapılmıştır.

#### 2.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma evreni Burdur ili sınırları içerisinde yer alan muhasebe meslek elemanları kapsamında yapılmış bir çalışmadır. Araştırma Kasım ve Aralık 2023 tarihleri arasında 220 kişi olmak üzere bu ofislerde çalışan muhasebe meslek elemanlarına anket yapılmıştır.

TÜRMOB verileri incelendiğinde Burdur ilinde bağımsız olarak görev yapan SMMMO'ya kayıtlı 242 muhasebe meslek mensubu kişilerden 137 adet anket yapmak için başvurulmuş 87 adet odaya kayıtlı muhasebe meslek mensubunun yanında çalışmakta olan meslek mensubu elemanları ankete dönüş yapmışlardır.

#### 2.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olan anket yöntemi kullanılmıştır. Anket iki kısımdan oluşmuştur. Birinci kısım katılımcıların cinsiyeti, yaşı, mezun olduğu lise, mezuniyet durumu, aylık ortalama geliri ve bu güne kadar eğitimini almış olduğu vergi kanunları hakkında kişisel bilgilerin yer aldığı altı maddeden oluşmuştur. İkinci kısımda ise muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını öğrenmek amacı ile kişilere yöneltilmiş 15 adet ifade oluşmaktadır.

Maddeler 5'li Likert ölçeğine uygun olacak şekilde ankette yer almaktadır. Ölçeğe göre 1-Kesinlikle katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum şeklinde kodlama yapılmaktadır. Çalışma Burdur ili SMMM dahilinde gerçekleştirilmektedir. Çalışmada yapılan 220 adet anket mevcut olup anket sorularına verilen cevaplar değerlendirilmiştir.

Araştırmada hipotezler analiz edilirken ankette yer alan 15 adet ifade iki bölüme ayrılmıştır. Bunlardan ilki mevzuat değişkeni diğeri ise ödemeler değişkenidir. Mevzuat değişkeni altında anketteki ilk 10 ifade bu değişkende yer almaktadır. Bunlar;

- 1- Vergi mevzuatının karışık olması anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.
- 2- Vergi mevzuatının karışık olması uzmanlık gerektirmektedir.
- 3- Vergi mevzuatında yapılan değişikliklerin hepsini uygun buluyorum.
- 4- Vergi ile ilgili tüm işlemlerimi, ileride denetlenir düşüncesiyle mevzuata uyarım.
- 5- Mevzuatın devamlı olarak değiştirilmesi, mükelleflerle aramızda sorunların oluşmasına sebep olmaktadır.

- 6- Vergi mevzuatının karışık yapısının muhasebe meslek mensuplarının fikirleri doğrultusunda yenilenmeli ve basit duruma getirilmelidir.
  - 7- Vergi mevzuatının yapısı, muhasebe meslek mensuplarında fazla iş yüküne sebep olmaktadır.
  - 8- Vergi mevzuatının karışı olması verginin belirlenmesinde risk unsurunu oluşturmaktadır.
  - 9- Ülkemizde vergi mevzuatı özenli ve tertipli bir şekilde hazırlanmaktadır.
  - 10- Vergi mevzuatının yapısı vergi kayıplarının en önemli sebebidir.
- Ödemeler değişkeni altında ise kalan 5 ifade yer almaktadır. Bunlar;
- 1- Vergi ödemek bir sosyal sorumluluk anlayışının bir parçasıdır.
  - 2- Ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin geleceğine zarar verir.
  - 3- Vergi ödenmezse devlet hizmetleri aksar.
  - 4- Vergi ödenmesi bir vatandaşlık görevidir.
  - 5- Vergilerin ödenmesi gelişmişlik göstergelerindendir.

Şeklinde ayrıma tabi tutularak normal dağılım analizi, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır.

Bu ayırmada mevzuat bağımlı, ödemeler ise bağımsız değişkendir. Bu durum ödemelerde meydana gelebilecek değişmelerin, vergi mevzuatında meydana gelebilecek değişmelerin etkisi ve yapılan analizler sonucunda bu değişmenin ne kadarlık bir orana denk geldiği hesaplanacaktır.

Korelasyon; iki değişken arasındaki ilişkinin yönü ve derecesi incelenmektedir. Regresyon ise; iki veya daha fazla değişken arasındaki neden-sonuç ilişkisi olarak ifade edilmektedir (Konca, 2020: 2).

## **2.6. Araştırmada Veri Toplama ve Analiz Teknikleri**

Çalışmada kitap, makale, internet sitesi vb. kaynaklar taranarak çalışma açık bir şekilde değerlendirilmektedir. Ayrıca araştırmada ilk olarak literatür taraması yapılarak çalışma konu ve amacına en yakın çalışmalar ele alınmıştır.

Çalışma Burdur ili sınırları içinde olup, 220 muhasebe meslek elemanının içinde bulunduğu anket uygulaması dahilinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları ele alınmıştır.

## 2.7. Araştırma Verilerinin Analizi

Bu başlık altında araştırmada yer alan analizler verilmektedir. Bunlar; güvenilirlik analizi, frekans analizi, basıklık ve çarpıklık analizleri şeklinde yer almaktadır. Analizler anketlerde yer alan bilgiler ve SPSS programında yapılan analizler sonucunda hesaplanmaktadır.

### 2.7.1. Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik analizi ölçek kalitesinin değerlendirilmesi hususunda önemli bir araçtır. Araştırmada yapılan anketin güvenilirliği incelenirse Cronbach's Alpha katsayısının hesaplanması gerekmektedir (Kalaycı, 2009: 405).

Cronbach's Alpha katsayısı (Kalaycı, 2009: 405):

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$  ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$  ise ölçek düşük güvenilirliktedir
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$  ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$  ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir şeklinde derecelendirilmektedir

**Tablo 2: Araştırma Verilerinin Güvenilirlik analizi**

| Cronbach's Alpha | N  |
|------------------|----|
| 0,814            | 15 |

Araştırmada yer alan 15 ifadenin yer aldığı ankete incelendiğinde Cronbach's Alpha katsayısı Tablo 2'de 0,814 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda anketin güvenilirliği  $0.80 \leq \alpha < 1$  arasındadır ve anket sonucunda ölçek yüksek derecede güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır.

### 2.7.2. Araştırmada Yer Alan Anket Sorularının Frekans Analizleri

Frekans analizi; değişkenlerin nasıl ve hangi kategoriye bağlı olarak dağıldığını göstermektedir. Yani değişkenlerin hem özellikleri bakımından ayırmakta hem de bu özelliklerin yüzdelik dilimlerini göstermektedir.

**Tablo 3: Araştırma Katılımcılarının cinsiyet, yaş, mezun olduğu lise, mezuniyeti ve aylık ortalama geliri**

| Tanımlayıcı sorular       |                             | Frekans | Yüzde |
|---------------------------|-----------------------------|---------|-------|
| Cinsiyetiniz?             | Erkek                       | 140     | 63,6  |
|                           | Kadın                       | 80      | 36,4  |
|                           | Toplam                      | 220     | 100   |
| Yaşınız?                  | 20-30                       | 111     | 50,5  |
|                           | 31-40                       | 74      | 33,6  |
|                           | 41-50                       | 35      | 15,9  |
|                           | Toplam                      | 220     | 100   |
| Mezun Olduğunuz Lise?     | Düz Lise                    | 88      | 40    |
|                           | Anadolu Lisesi              | 132     | 60    |
|                           | Toplam                      | 220     | 100   |
| Mezuniyetiniz?            | Lise                        | 45      | 20,5  |
|                           | Önlisans                    | 79      | 35,9  |
|                           | Lisans                      | 96      | 43,6  |
|                           | Toplam                      | 220     | 100   |
| Aylık Ortalama Geliriniz? | 0-11.402,32 TL <sup>1</sup> | 68      | 30,9  |
|                           | 11.402,32 TL                | 63      | 28,6  |
|                           | 11.402,32 TL ve Üzeri       | 89      | 40,5  |
|                           | Toplam                      | 220     | 100   |

Tablo 3’te cinsiyet değişkeni incelendiği zaman ankette 140 erkek 80 kadın katılımcı olmak üzere toplamda 220 kişi mevcut bulunmaktadır. Erkek katılımcılar ankette %63,6’lık bir orana sahip iken kadın katılımcılar bu yüzdelik dilimin %36,4’lük bir kısmında yer almaktadırlar. Sonuç incelendiğinde ise ankete katılanların %63,6’lık bir oranla çoğunluğu erkek katılımcılardan oluştuğu gözlemlenmektedir.

Tablo 3’te yaş aralıkları incelendiğinde ankete katılanların sayıca en fazla yaş grubunun 20-30 arası katılım mevcuttur. Ankette 20-30 yaş arasında 111, 31-40 yaş arasında 74, 41-50 yaş arasında ise 35 kişi ankete katılım sağlamaktadır. Bu durumda yüzdelik dilim incelendiğinde %50,5 oranla 20-30 yaş arasındaki kişilerin ankete katıldığı gözlemlenmiştir.

Ankete katılan bireylerin mezun oldukları liselerin hangileri olduğu doğrultusunda da analize tabi tutulmuştur. Ankette düz lise ve anadolu lisesi olmak üzere iki lise mevcuttur. Frekans analizi incelendiğinde ise düz lise 88, anadolu lisesi ise 132 kişi olarak mezundur. Oransal açıdan incelendiğinde düz lise toplamda bulunan kişi sayısının %40’ını, anadolu lisesi ise bu oranın %60’lık kısmını oluşturmaktadır.

<sup>1</sup> Anket verilerinin uygulandığı Kasım – Aralık 2023 döneminde asgari ücret 11.402,32

Muhasebe meslek elemanlarının mezun olduğu öğretim kurumu hakkında frekans dağılımı Tablo 3'te görölmektedir. Buna göre lise, önlisans ve lisans olarak belirtilen öğretim kurumlarından lise 45, önlisans 79 ve lisans 96 kişi olarak mezun görölmektedir. Bu öğretim kurumlarının yüzdelerik dağılımı incelendiğinde ise lise 45 kişi ile %20,5, önlisans 79 kişi ile 35,9, lisans ise 96 ve en yüksek yüzdelerik dilime sahip olarak %43,6 şeklindedir.

Aylık ortalama gelirin ankete göre frekans analizi yapılarak 0-11.402,32 TL aralığında 68, 11.402,32 TL aylık ortalama gelire sahip olan 63 ve son olarak aylık ortalama geliri 11.402,32 TL'nin üzerinde olan 89 kişidir. Tablo 3 incelendiğinde en fazla yüzde dağılım oranına sahip gelir ise %40,5 ile aylık ortalama geliri 11.402,32 TL alan kişiler ankete katılmıştır.

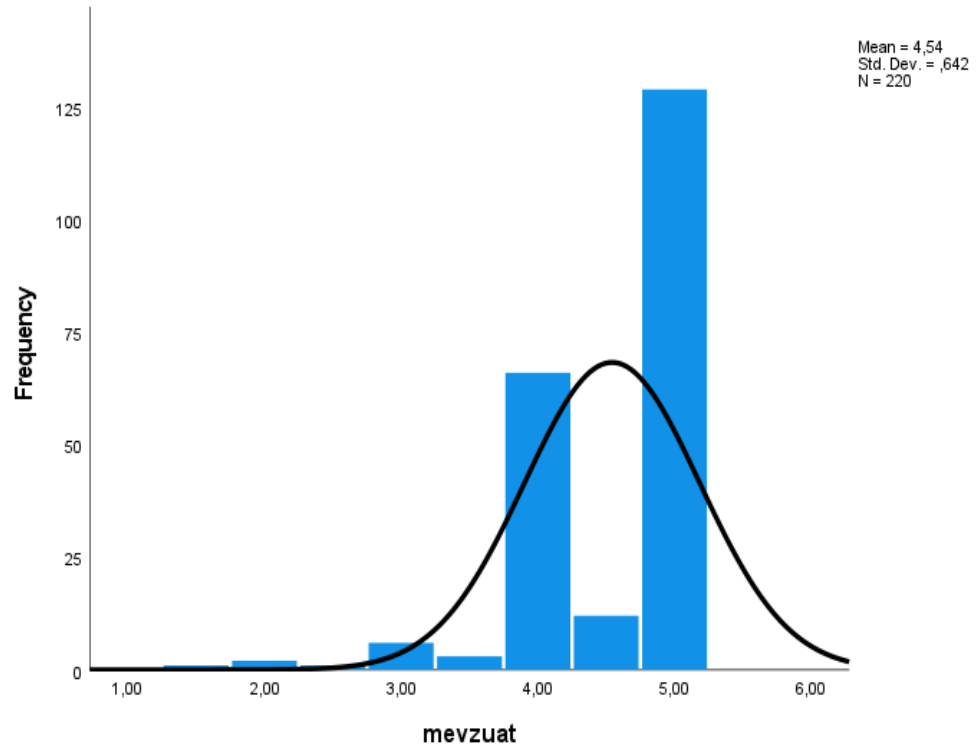
### **2.7.3. Normal Dağılım Analizi**

Modelde normal dağılım testi histogram grafiğı şeklinde incelenmiştir. Histogramlar incelendiğinde verilerin büyük kısmının histogram alanının içinde kaldığı gözlemlenmiştir.

Basıklık; verilerin şekil gösterimi ile verilen grafiğın tepe noktalarının durumu hakkında bilgi vermektedir. Basıklık normalden daha dik bir dağılım ise pozitif, normalden daha düz bir dağılım ise negatif bir basıklık değeriini ifade etmektedir (Kalaycı, 2009: 58).

Çarpıklık ise dağılımın simetriden ortalama olarak ne kadar saptığını belirleyen ölçüttür. Küçük değerler fazlalıkta ise pozitif çarpıklık, büyük değerler fazlalıkta ise negatif çarpıklığı göstermektedir (Kalaycı, 2009: 58).

**Grafik 2: Mevzuat Değişkenine Ait Histogram Sonuçları**



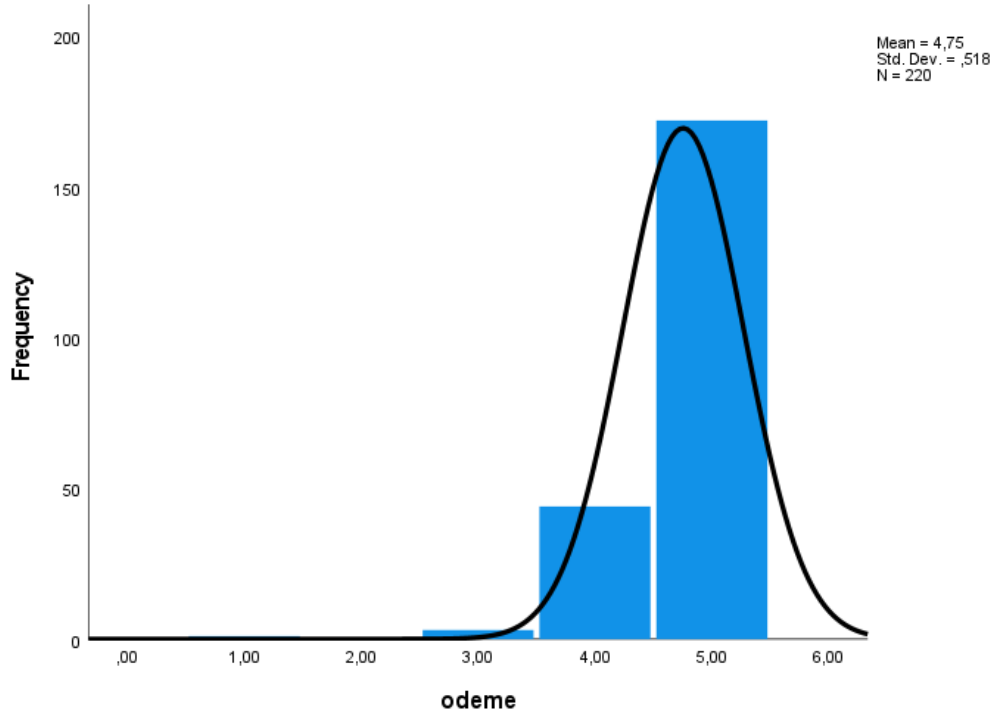
Grafik 2’de 220 adet veri setine ait frekans dağılımını gösteren histogram sonuçları verilmiştir. Burada basıklık değeri 0-125 arasında değerlerden oluşmaktadır. Çarpıklık değerleri ise simetriden ne kadar saptığını gösteren değerlerden oluştuğu için bu değerler ise 1-6 arasında değişmektedir.

Grafik 2’de yer alan histogram normal dağılıma göre daha dik bir eğilime sahiptir. Bu, veri setinin pozitif basıklık gösterdiğini ve tepe noktasını normalden daha yukarda olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak bu durum veri setinin ortalamaya yakın değerlerde yoğunlaştığını, uç değerlerin daha az olduğunu göstermektedir.

Çarpıklık analizi yapıldığında, histogramın simetri eksenini etrafında dengeli bir dağılıma sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum ise veri setinin çarpıklık göstermediği ortalamaya göre simetrik bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak Grafik 2’de yer alan histogramda veri seti ortalamaya yakın değerlerde yoğunlaşmış uç değerlere sahip değildir. Veri seti simetrik bir dağılıma sahip ve çarpıklık göstermemektedir. Bu bilgiler gözlemlendiğinde, veri setinin normal dağılıma yakın bir dağılıma sahip olduğu söylenebilmektedir.

**Grafik 3: Ödemeler Değişkenine Ait Histogram Sonuçları**



Grafik 3'te basıklık değeri 0-200 arasında yer almaktadır. Çarpıklık değeri ise 0-6 arasında değişmektedir. Grafik 3'te yer alan histogram grafiğinde “ödeme” değişkeninin değerlerinin ortalamaya yakın değerlere yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Grafikte yer alan çubukların yükseklikleri 4 ve 5 değerlerinin en sık tekrarlanan değerler olduğunu göstermektedir.

Basıklık analizi; histogramın eğimi normal dağılıma göre daha dik bir konumdadır. Bu ise veri setinin pozitif basıklık gösterdiğini ve tepe noktasının normalden daha dik olduğunu ifade etmektedir. Bu da veri setinin ortalama değerlerde yoğunlaştığını ve uç değerlerin daha az olduğunu göstermektedir.

Çarpıklık analizi; histogramın simetri eksenini etrafında dengeli bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Bu veri setinin çarpıklık göstermediğini ve ortalamaya göre simetrik bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

Grafikte 0 ve 6 değerlerinde veri bulunmamaktadır. Bu da veri setinde uç değerlerin daha az olduğunu göstermektedir.

Grafikte yer alan histogram “ödeme” değişkeninin değerlerinin ortalamaya yakın değerlerde yoğunlaştığını, uç değerlerin az olduğunu ve simetrik bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2009: 115). Bu bilgiler ışığında veri setinin normal dağılıma yakın bir dağılıma sahip olduğu söylenebilmektedir.

## 2.8. Hipotezler

Ana hipotezle araştırmada yer alan vergi mevzuatına yönelik ödemeler ve mevzuata ilişkin korelasyon ve regresyon analizleri yer almaktadır. Sonrasında ise farklılık hipotezleri ve tanımlayıcı hipotezlerin yer aldığı alt hipotezler t testi ve anova testi sonuçları gözlemlenmektedir.

Ana hipotezde korelasyon ve regresyon analizi yapılmaktadır. Alt hipotezler iki bölümden oluşmaktadır. Bunların ilki vergi kanunlarına yönelik hipotez analizleri burada 8 adet hipotez mevcuttur. İkinci bölümde ise tanımlayıcı değişkenlere yönelik hipotezler yer almaktadır. Burada da 4 adet hipotez mevcuttur.

### 2.8.1. Ana hipotez

Ankete katılan kişilere yöneltilen ifadeler dahilinde vergi ödemelerinin mevzuat değişkeni içerisindeki oranına regresyon ve korelasyon analizi ile test edilerek elde edilen bulgulara göre red veya kabul edilip edilmediği araştırılmıştır.

**Tablo 4: Vergi Mevzuatı ve Ödemelere Ait Korelasyon Analizi**

|         | Korelasyon |       | Sig.    |       |
|---------|------------|-------|---------|-------|
|         | Mevzuat    | Ödeme | Mevzuat | Ödeme |
| Mevzuat | 1          | 0,526 |         | 0,01< |
| Ödeme   | 0,526      | 1     | 0,01<   |       |

Korelasyon katsayıları hesaplamalar sonucu elde edilen bulgular; r değeri 0,00-0,25 arasında ise çok zayıf, 0,26-0,49 arasında ise zayıf, 0,50-0,69 arasında ise orta, 0,70-0,89 arasında ise yüksek, 0,90-1,00 arasında ise çok yüksek ilişki olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2009: 116).

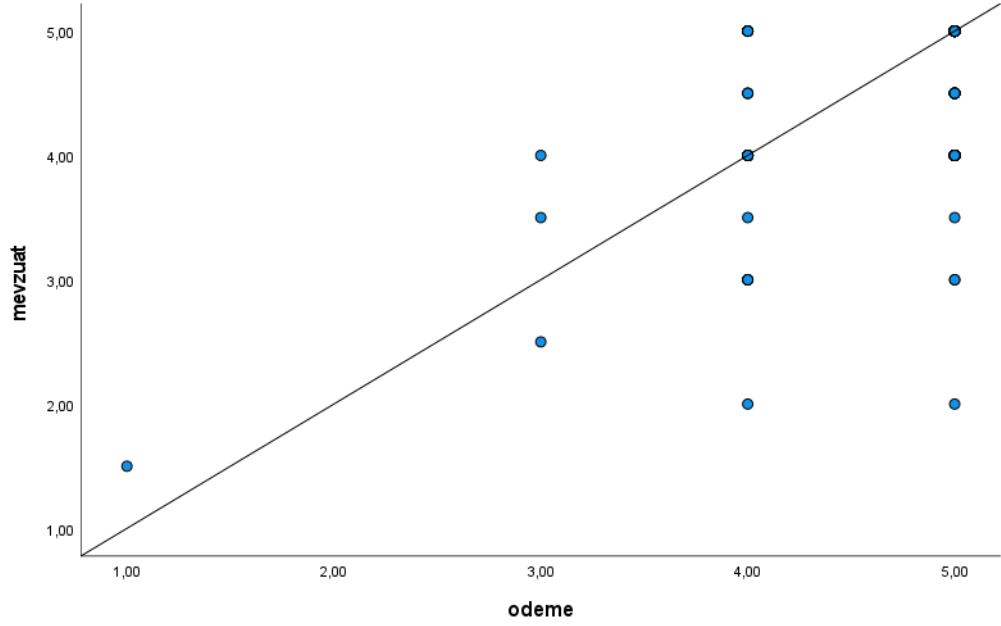
Tablo 4 incelendiğinde elde edilen bulgulara göre mevzuat ve ödeme arasında orta derecede bir ilişki söz konusudur. Korelasyon katsayısı 0,526 olarak hesaplanmış ve yukarıda ifade edilen değerlerden 0,50-0,69 arasında bir değer olarak ortalama bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

**Tablo 5: Vergi Mevzuatı ve Ödemelere Ait Regresyon Analizi**

|           | R Kare | Durbin-Watson | VIF   | B      | Sig.  |
|-----------|--------|---------------|-------|--------|-------|
| Regresyon | 0,277  | 1,926         | 1,000 | 0,424  | 0,01< |
|           |        |               |       | F      |       |
|           |        |               |       | 83,464 |       |

Ana hipoteze ait Tablo 5'te  $F=83,464$  ve  $P(\text{Sig.})=0,01<0,05$  hesaplanan değerler istatistiksel olarak anlamlılık taşımaktadır. Tabloda F ve p değerleri incelendiğinde mevzuatı ödemeler ile açıklanan modelin anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Durbin-Watson 1,926 değeri modelde otokorelasyon olmadığını göstermektedir.

**Grafik 4: Mevzuat ve Ödemeler Arasındaki İlişkiyi Gösteren Serpilme Diyagramı**



Grafik 4'te bağımlı değişken mevzuatın bağımsız değişken ödemelere etkisi gösterilmektedir. Hesaplanan değer incelendiğinde ödemelerdeki değişmelerin %27,7'si mevzuat tarafından açıklanmaktadır.

### 2.8.2. Alt Hipotezler

Araştırmada yapılan anketler ile oluşturulmuş hipotezler bu başlık altında verilmiştir. Hipotezlere t testi ve anova testi analizi yapılmıştır. T testi analizi en fazla iki değişkenli sorularda kullanılmakta olup, anova analizi ise ikiden fazla değişkenin yer aldığı soruların analizlerinde kullanılmaktadır (Kalaycı, 2009: 114).

#### 2.8.2.1. Vergi Kanunlarına Yönelik Hipotez Analizleri

Bu başlık altında yer alan hipotezler muhasebe meslek elemanlarının anketin yapıldığı zamana kadar eğitimini almış oldukları kanunlar ile ilgili kurulmuş hipotezlerdir.

**H1:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi usul kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

Bu hipotez, vergi usul kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

**Tablo 6: Muhasebe Meslek Elemanlarının Vergi Usul Kanunu Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut             | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|-------------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| Vergi Usul Kanunu | Evet    | 154 | 4,6883   | 0,54256        | 1,933 | 99                  | 0,011 |
|                   | Hayır   | 66  | 4,5000   | 0,70711        |       |                     |       |

Tablo 6’da araştırma amacı doğrultusunda kurulan alt hipotezlerden üçüncüsünün analizinin yapıldığında elde edilen veriler yer almaktadır. Üçüncü analizde t testi sonuçları yer almaktadır. N değeri vergi usul kanununu sorusuna verilen cevapların sayılarını gösteren bir değer olmakla birlikte, “Evet” cevabını veren kişi sayısı 154, “Hayır” cevabını veren kişi sayısı ise 66 olmuştur. Araştırma katılımcılarının verdiği yanıtlar incelendiğinde, “Evet” seçeneğini işaretleyenlerin grup ortalaması 4,6883, “Hayır” cevabını işaretleyenlerin grup ortalaması ise 4,5000 olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmada  $p=0,011$  olarak hesaplanmış ve p değeri 0,05’ten küçük olduğu için değişkenlerin eşit dağılmadığını göstermektedir. Gruplar arasında verilen değerlerin istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Ortalama fark değeri, vergi usul kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim almayan meslektaşlarından 0,1883(4,6883-4,5000) daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak H1 hipotezinin desteklendiğine işaret etmektedir. Vergi usul kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu gözlemlenmektedir. Yani H1 hipotezi kabul edilmektedir.

**H2:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının gelir vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

Hipotez, gelir vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına oranla vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

Tablo 6’da, gelir vergisi kanunu konusunda eğitim alan ve almayan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını karşılaştıran bağımsız örneklem t testi sonuçlarını göstermektedir.

**Tablo 7: Muhasebe Meslek Elemanlarının Gelir Vergisi Kanunu  
Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut                       | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|-----------------------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| <b>Gelir Vergisi Kanunu</b> | Evet    | 163 | 4,681    | 0,54098        | 1,787 | 78                  | 0,009 |
|                             | Hayır   | 57  | 4,4912   | 0,73492        |       |                     |       |

Tablo 7’de gelir vergisi kanununa verilen cevaplar “Evet” ve “Hayır” olmak üzere iki değişkenli olduğunda t testi yapılmaktadır. “Evet” cevabını verenlerin sayısı 163, “Hayır” cevabını verenlerin sayısı ise 57 olarak görülmektedir. Grup ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde ise anlamlı farklılık gözlemlenmektedir.

P değerleri incelendiğinde gruplar arasındaki değişkenlerin eşit olmadığını göstermektedir. Tabloda yer alan p değeri  $0,009 < 0,05$  olduğundan değişkenler arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur.

Ortalama fark değeri, gelir vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim almayan meslek elemanlara göre 0,18975 daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Analiz sonucunda H2 hipotezinin desteklendiğini gözlemlenmektedir. Gelir vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu gözlemlenmektedir.

**H3:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının kurumlar vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

Bu hipotez, kurumlar vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

**Tablo 8: Muhasebe Meslek Elemanlarının Kurumlar Vergisi Kanunu  
Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut                          | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|--------------------------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| <b>Kurumlar Vergisi Kanunu</b> | Evet    | 150 | 4,6867   | 0,5451         | 1,826 | 109                 | 0,016 |
|                                | Hayır   | 70  | 4,5143   | 0,69663        |       |                     |       |

Tablo 8 incelendiğinde kurumlar vergisi kanununa ilişkin verilen cevapların dağılımı; “Evet” cevabını 150, “Hayır” cevabını ise 70 kişidir. Grup ortalamaları

incelendiğinde farklılık çok fazla olmasa da standart sapmadaki farklılık yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

P değeri incelendiğinde gruplar arasındaki değişkenlerin eşit olmadığı görülmektedir. Değişkenlerin yer aldığı gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu gözlemlenmiştir. Tabloda yer alan P değeri  $0,016 < 0,05$ 'ten küçük olması dolayısıyla bu sonuca ulaşılmıştır.

Ortalama fark hesaplandığında, kurumlar vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim almayan meslektaşlarından 0,17238 daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 8'de yer alan değerler ışığında H3 hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla, kurumlar vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilmektedir.

**H4:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının katma değer vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

Bu hipotez, katma değer vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

**Tablo 9: Muhasebe Meslek Elemanlarının Katma Değer Vergisi Kanunu Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut                      | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|----------------------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| Katma Değer Vergisi Kanunu | Evet    | 176 | 4,6989   | 0,52936        | 2,699 | 53                  | 0,003 |
|                            | Hayır   | 44  | 4,3636   | 0,78031        |       |                     |       |

Tablo 9'da katma değer vergisi kanunu kapsamında eğitim alan bireylerin sayısı almayanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında P değerinden elde edilen bulgular yine gruplar arasındaki dağılımın eşit olmadığını, farklılaştığını göstermektedir. P değeri  $0,003 < 0,05$  olması dolayısıyla H4 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 9'da yer alan analizler incelendiğinde H4 hipotezinin desteklendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Katma değer vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilmektedir.

**H5:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının özel tüketim vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

H5 hipotezinde özel tüketim vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

Tablo 10’da özel tüketim vergisi kanunu konusunda eğitim alan ve almayan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını karşılaştıran bağımsız örneklem t testi sonuçlarını göstermektedir.

**Tablo 10: Muhasebe Meslek Elemanlarının Özel Tüketim Vergisi Kanunu Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut                       | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|-----------------------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| Özel Tüketim Vergisi Kanunu | Evet    | 90  | 4,7333   | 0,51495        | 2,188 | 213                 | 0,002 |
|                             | Hayır   | 130 | 4,5615   | 0,64704        |       |                     |       |

Tablo 10’da verilen istatistiklere göre özel tüketim vergisi kanununa “Evet” cevabını veren 90 kişi, “Hayır” cevabını veren ise 130 kişidir. Grup ortalamaları ve standart sapmaları arasında çok fazla bir fark görülmemektedir.

İlk olarak tabloda yorumlanması gereken P değeridir. P değeri gözlemlendiğinde,  $0,002 < 0,05$  olarak hesaplanmıştır. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur.

Ortalama fark değeri, özel tüketim vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre 0,1717 daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 10’da yer alan veriler ışığında H5 hipotezinin desteklendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Özel tüketim vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumludur.

**H6:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının amme alacak, tahsil usulü hakkında kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

Bu hipotez, amme alacak, tahsil usulü hakkında kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

**Tablo 11: Muhasebe Meslek Elemanlarının Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunu Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut                                          | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|------------------------------------------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun | Evet    | 77  | 4,7273   | 0,44828        | 1,944 | 207                 | 0,001 |
|                                                | Hayır   | 143 | 4,5804   | 0,66515        |       |                     |       |

Tablo 11’de diğer tablolarda belirtilen ifadeler yer almaktadır. Grup istatistiklerinin belirtildiği bu tabloda amme alacaklarının tahsili usulü hakkında kanuna “Evet” cevabını veren 77, “Hayır” cevabını veren ise 143 kişidir.

İlk olarak bakılması gereken değer  $P=0,001$  değeridir. Tabloda yer alan P değeri 0,05’te küçük olduğu için gruplar arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Bu durumda  $H_6$  hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir.

Ortalama fark değeri, amme alacak, tahsil usulü hakkında kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim almayan meslek elemanlarından 0,14685 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo11’de yer alan değerler sonucunda  $H_6$  hipotezinin desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Yani amme alacak, tahsil usulü hakkında kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumludur.

**H7:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının damga vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

$H_7$  hipotezi damga vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

**Tablo 12: Muhasebe Meslek Elemanlarının Damga Vergisi Kanunu Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut                | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t      | Serbestlik Derecesi | P     |
|----------------------|---------|-----|----------|----------------|--------|---------------------|-------|
| Damga Vergisi Kanunu | Evet    | 102 | 4,6176   | 0,58095        | -0,326 | 216                 | 0,867 |
|                      | Hayır   | 118 | 4,6441   | 0,62052        |        |                     |       |

Tablo 12’de yer alan değerler özelinde damga vergisi kanununa “Evet” cevabını veren 102, “Hayır” cevabını veren ise 118 kişi bulunmaktadır. Tablodaki değerler

ortalama değerler ve standart sapma değerleri arasındaki farkın birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir.

P değeri incelendiğinde 0,867 değerinin 0,05 değerinden büyük olduğu ve gruplar arasındaki farklılığın anlamsız olduğu görülmektedir.

Ortalama fark değeri, damga vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim almayan meslektaşlarından 0,02642 puan daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 12’de yer alan değerler ile H7 hipotezinin red edildiği ortaya çıkmıştır. Damga vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumları olumlu değildir.

**H8:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının veraset ve intikal vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.

H8 hipotezi veraset ve intikal vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını ifade etmişlerdir.

**Tablo 13: Muhasebe Meslek Elemanlarının Veraset Ve İntikal Vergisi Kanunu Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut                      | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|----------------------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| Veraset ve İntikal Vergisi | Evet    | 75  | 4,6533   | 0,55734        | 0,395 | 165                 | 0,386 |
|                            | Hayır   | 145 | 4,6207   | 0,62438        |       |                     |       |

Veraset ve intikal vergisi konusunda eğitim almış olan kişi sayısı 75, almamış olan kişi sayısı incelendiğinde ise bu sayı 145 olarak hesaplanmaktadır.

Ortalama fark değeri, veraset ve intikal vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim almayan meslektaşlarından 0,03264 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

P değeri incelendiğinde 0,386 olarak hesaplanmış ve 0,05 değerinden büyük olduğundan gruplar arasındaki farklılığın anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 13’te t testi hesaplanmış olan H8 hipotezi red edilmiştir. Veraset ve intikal vergisi kanunu konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumları olumlu değildir.

### 2.8.2.2. Tanımlayıcı Değişkenlere Yönelik Hipotezler

Bu başlık altında muhasebe meslek elemanlarının cinsiyet, yaş, mezuniyet ve aylık ortalama gelir değişkenlerine göre kurulmuş hipotezler yer almaktadır.

**H1:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 1’de yer alan erkek muhasebe meslek elemanlarının, kadın muhasebe meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumları arasında farkın olup olmadığı araştırılmaktadır.

**Tablo 14: Muhasebe Meslek Elemanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut         | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | t     | Serbestlik Derecesi | P     |
|---------------|---------|-----|----------|----------------|-------|---------------------|-------|
| Cinsiyetiniz? | Erkek   | 140 | 4,6643   | 0,55762        | 1,008 | 141                 | 0,126 |
|               | Kadın   | 80  | 4,575    | 0,67082        |       |                     |       |

Tablo 14’te cinsiyet dağılımının yer aldığı istatistik değerleri bulunmaktadır. Ankette erkek 140, kadın ise 80 kişi bulunmaktadır. Ortalama incelendiğinde erkek sayısı fazla olduğundan, erkek ortalamasının yüksek olduğu görülmektedir.

P değerleri incelendiğinde P değerinin 0,126 olduğu ve 0,05’ten büyük olduğu görülmekte ve bu da değişkenlerin eşit dağılmadığı sonucunu göstermektedir. Bu, gruplar arasında ortalamaların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo 14’te varyansları hesaplanan H1 hipotezinin red edildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Cinsiyet değişkenine göre, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Bu durumda cinsiyetin muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları açısından herhangi bir etkisi olmadığını ifade etmek yerinde olacaktır.

**H2:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Hipotezde muhasebe meslek elemanlarının yaş faktörüne bağlı olarak vergi mevzuatına yönelik tutumlarının daha olumlu olacağını öne sürmektedir.

H2 hipotezine bağlı olarak anova testi yapılmıştır. Bu testte iki hipotez öne sürülür. Bunlardan ilki(Kalaycı, 2009: 131);

- H0 = Ortalamalar arasında fark yoktur.

- $H_a$  = Ortalamalardan en az ikisi arasında anlamlı fark vardır.

**Tablo 15: Muhasebe Meslek Elemanlarının Yaş Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut | Gruplar | N   | Ortalama | Standart Sapma | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | F     | P     |
|-------|---------|-----|----------|----------------|-----------------|--------------------|-------|-------|
| Yaş   | 20-30   | 111 | 4,6216   | 0,57294        | 0,033           | 0,016              | 0,045 | 0,956 |
|       | 31-40   | 74  | 4,6486   | 0,69109        |                 |                    |       |       |
|       | 41-50   | 35  | 4,6286   | 0,49024        |                 |                    |       |       |

Tabloda P değeri istatistiğinin anlamlılık düzeyini göstermektedir. P değeri 0,05'ten büyük olduğunda değişkenlerin eşit dağıldığı görülmektedir. Bu durumda ise  $H_0$  hipotezi kabul edilmektedir (Kalaycı, 2009: 138).

Tablo 15'te  $H_2$  hipotezinde ikiden fazla değişken bulunduğu için anova analizi sonuçları yer almaktadır. Bu tabloda P değeri 0,05'ten büyük ve  $p=0,956$  olduğu için değişkenler eşit olarak dağıldığı değerlendirilir. Sonuç olarak analizin temel varsayımını sağladığından, bu analizden elde edilebilecek sonuçların doğru olacağını göstermektedir.

Tablo 15'te F ve P değerleri incelendiğinde daha önce belirtilen  $H_0$  ve  $H_a$  hipotezinin kabulü veya reddine karar verilir. Burada öncelikli olarak bakılacak olan P değeridir. P değeri 0,05'ten büyük olduğundan dolayı  $H_0$  hipotezi kabul edilmektedir.  $H_0$  hipotezinde de belirtildiği üzere gruplar arasında herhangi bir fark görülmemektedir.

Analiz sonucunda ise p değeri 0,05'ten büyük olması sebebiyle  $H_2$  hipotezi reddedilmektedir. Bu durumda ise gruplarda meydana gelen farklılık istatistiksel açıdan anlamlılık olasılığını kaybetmektedir.

**H3:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, mezuniyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 16, mezuniyet değişkenine göre muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını karşılaştıran tek yönlü varyans analizi olan anova analizi sonuçlarını göstermektedir.

**Tablo 16: Muhasebe Meslek Elemanlarının Mezuniyet Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**

| Boyut     | Gruplar  | N  | Ortalama | Standart Sapma | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | F     | P     |
|-----------|----------|----|----------|----------------|-----------------|--------------------|-------|-------|
| Mezuniyet | Lise     | 45 | 4,4222   | 0,81153        | 3,023           | 1,512              | 4,307 | 0,015 |
|           | Önlisans | 79 | 4,7468   | 0,49273        |                 |                    |       |       |
|           | Lisans   | 96 | 4,6354   | 0,54521        |                 |                    |       |       |

Tablo 16’da bir değişkenin varyanslarının farklı gruplar arasında eşit olup olmadığını gösteren bir tablodur. Buna göre p değeri 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir.

Anova tablosu Burdur ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının mezuniyet değişkenine göre bir fark ifade edip etmediğini gösteren tablodur.

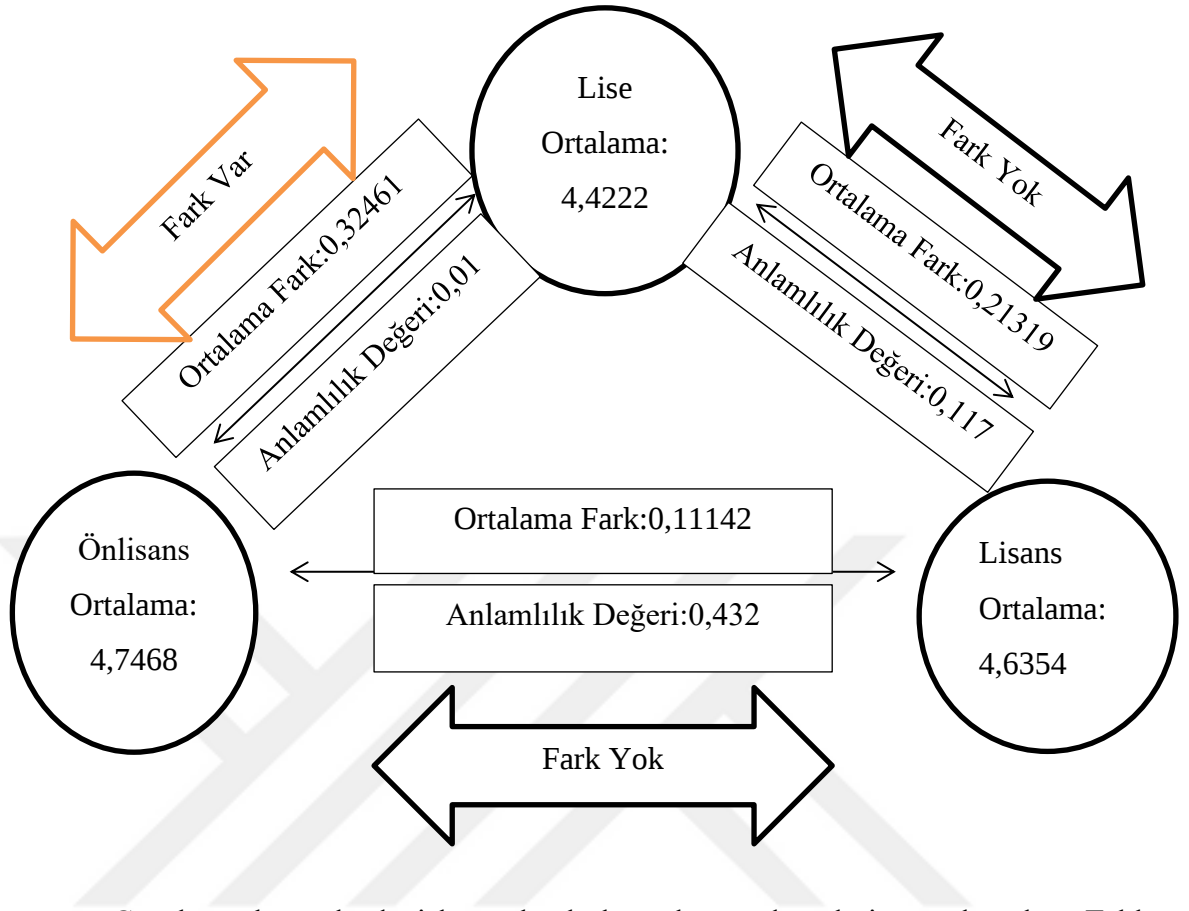
Tablo 16’ya göre P değeri 0,05’ten küçük olduğu için H0 hipotezi red edilmektedir. Bu durumda meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları mezuniyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.

**Tablo 17: Mezuniyet Değişkenine Göre Çoklu Anlamlılık**

|           | (I) Mezuniyetiniz? | (J) Mezuniyetiniz? | P     |
|-----------|--------------------|--------------------|-------|
| Tukey HSD | Lise               | Önlisans           | 0,01  |
|           |                    | Lisans             | 0,117 |
|           | Önlisans           | Lise               | 0,01  |
|           |                    | Lisans             | 0,432 |
|           | Lisans             | Lise               | 0,117 |
|           |                    | Önlisans           | 0,432 |

Tablo 17’de yer alan değerler mezuniyet değişkenleri arasında anlamlılık seviyelerini p değişkeni ile göstermektedir. Tablo 16 Şekil 5’te şematize edilmiştir.

**Grafik 5: Mezuniyet Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık**



Grupların bağımlı değişken olarak hesaplanan değerlerin ortalamaları Tablo 17’de yer alan verilerden yararlanılarak ortalama değer sütunundan elde edilerek oluşturulmuştur. Ortalama fark ise her bir grup arasındaki ortalama farktır. Anlamlılık düzeyine ise yine Tablo 17’de yer alan p değerlerinden elde edilmiş verilerdir. P değerine bakıldığında 0,05’in altında olan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun göstergesidir.

Bu durumda elde edilen veriler ışığında ulaşılan sonuçlar;

- Önlisans mezunu bireyler lise mezunlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumları arasında farklılık söz konusudur. Aralarındaki ortalama fark 0,324’tür ve anlamlılık düzeyi 0,05’in altında seyretmektedir.
- Lise mezunu bireyler ile lisans mezunları bireylerin vergi mevzuatına yönelik tutumları arasında herhangi bir fark görünmemektedir. Aralarındaki ortalama fark 0,213’tür ve anlamlılık düzeyi ise 0,05’in üzerindedir. Anlamlılık düzeyi 0,117 olduğu için aralarında fark görülmemektedir.

- Lisans ve önlisans mezunu bireyler arasında da herhangi bir farklılık görülmemektedir. Aralarındaki ortalama fark 0,111'dir ve anlamlılık düzeyi 0,05'in üzerindedir. Anlamlılık düzeyi 0,432 olduğundan fark görülmemektedir.

Analizden elde edilen sonuçlara göre;

- Vergi mevzuatına yönelik tutum bireylerin mezuniyet değişkenine göre farklılık gösterebilmektedir.
- Mevzuat hakkında en az bilgi sahibi bireyler lise mezunu bireyler olarak görülmektedir.
- Önlisans mezunu bireylerin lisans mezunlarına göre mevzuata ilişkin tutumları daha fazla gibi gözükse de aralarında anlamlı bir fark yoktur.

Bu sonuçlar, H3 hipotezinin desteklendiği sonucuna işaret etmektedir. Mezuniyet değişkenine göre, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

**H4:** Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, aylık ortalama gelir değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Bu hipotez, aylık ortalama geliri yüksek olan muhasebe meslek elemanlarının, aylık ortalama geliri düşük olan muhasebe meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının arasındaki farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Aşağıda verilen Tablo 18'de aylık ortalama gelir değişkenine göre muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını karşılaştıran tek yönlü varyans analizi sonuçlarını göstermektedir.

**Tablo 18: Aylık Ortalama Gelir Değişkenine Göre Çoklu Anlamlılık**

| Boyut                | Gruplar                 | N  | Ortalama | Standart Sapma | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | F     | P     |
|----------------------|-------------------------|----|----------|----------------|-----------------|--------------------|-------|-------|
| Aylık Ortalama Gelir | 0-11.402,32 TL Arasında | 68 | 4,5      | 0,74313        | 2,046           | 1,023              | 2,878 | 0,058 |
|                      | 11.402,32 TL            | 63 | 4,6349   | 0,60379        |                 |                    |       |       |
|                      | 11.402,32 TL Üzeri      | 89 | 4,7303   | 0,4463         |                 |                    |       |       |

Tablo 18'de yer alan verilerin sayıları incelendiğinde birbirine yakın değerler olduğu görülmektedir. Tablo 18'de örneklem sayısı dışında verilerin ortalamaları, standart sapmaları gibi belirleyici değerleri vermektedir.

Tablo 18'de aynı zamanda varyansların homojen dağılıp dağılmadığı konusunda bilgilendirme sağlayan bir tablodur. Değişken parametreler arasında p değişkeni baz

alındığında üç parametrenin birbirinden bağımsız olduğu görülmektedir. Bu nedenle varyans analiz tablosunda p değeri incelenecektir.

P değeri 0,05'ten büyük ve  $P=0,058$  olduğundan  $H_0$  hipotezi kabul edilmektedir.  $H_0$  hipotezinde de belirtildiği üzere gruplar arasında herhangi bir fark görülmemektedir.

Bu sonuçlar ile  $H_4$  hipotezinin desteklenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Aylık ortalama gelir değişkenine göre, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

**Tablo 19: Analiz Sonuçlarına Göre Hipotezlerin Kabul Veya Red Durumu**

| <b>Hipotezler</b>                                                                                                                                                                                                                | <b>Kabul / Red Durumu</b> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| <b>Ana Hipotez:</b> Burdur ilindeki muhasebe meslek elemanlarına yöneltilen ifadeler dahilinde vergi ödemelerinin mevzuat değişkeni içerisindeki oranına ilişkin regresyon ve korelasyon analiz testi.                           | Kabul                     |
| <b>Alt Hipotezler</b>                                                                                                                                                                                                            |                           |
| <b>1- Vergi Kanunlarına Yönelik Hipotezler</b>                                                                                                                                                                                   |                           |
| H1: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi usul kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.                                 | Kabul                     |
| H2: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının gelir vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.                              | Kabul                     |
| H3: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının kurumlar vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.                           | Kabul                     |
| H4: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının katma değer vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.                        | Kabul                     |
| H5: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının özel tüketim vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir.                       | Kabul                     |
| H6: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının amme alacak, tahsil usulü hakkında vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkilidir. | Kabul                     |
| H7: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının damga vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkili değildir.                        | Red                       |
| H8: : Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının veraset ve intikal vergisi kanununa yönelik eğitim almaları, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkili değildir.         | Red                       |
| <b>2- Tanımlayıcı değişkenler</b>                                                                                                                                                                                                |                           |
| H1: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir.                                                      | Red                       |
| H2: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, yaş değişkenine göre farklılık göstermemektedir.                                                           | Red                       |
| H3: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, mezuniyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir.                                                     | Kabul                     |
| H4: Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, aylık ortalama gelir                                                                                       | Red                       |

|                                              |  |
|----------------------------------------------|--|
| değişkenine göre farklılık göstermemektedir. |  |
|----------------------------------------------|--|

Tablo 19 araştırmada muhasebe meslek elemanlarına yöneltilen anketler sonucunda hazırlanmış hipotezlerin kabul veya reddine ilişkin araştırma sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 19’da ilk olarak ana hipoteze ilişkin red veya kabul durumu ifade edilmiştir. Ana hipotezde araştırmada yer alan ankete dair hesaplanmış korelasyon ve regresyon analizleri mevcuttur. Bu analizler sonucunda meslek elemanlarına yöneltilen ifadeler dahilinde vergi ödemelerinin mevzuat değişkeni içerisindeki oranına ilişkin korelasyon ve regresyon analiz testinde çıkan sonuçlar dahilinde mevzuat ve ödemeler değişkenleri arasındaki ilişkinin orta dereceli bir ilişki olması hipotezin kabul edildiği sonucunu göstermiştir.

Tablo 19’da yardımcı hipotezler ele alındığında H1 hipotezi değerlendirilirse, Burdur ilinde faaliyette bulunan meslek elemanlarının VUK’a yönelik eğitim almalarının mevzuata yönelik tutumlarının değişeceğini ifade etmektedir. H2 hipotezinde ise gelir vergisi kanununa yönelik eğitim almaları da vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşacağı yönünde olduğu vurgulanmıştır. H3 hipotezinde de benzer durum geçerli olmakla birlikte, kurumlar vergisi kanununa yönelik eğitim almaları sonucu vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklı olacağı yönündedir. H4 hipotezinde yer alan KDV kanununa yönelik eğitim almaları meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşacağını tespit edilmiştir. H5 hipotezinde ÖTV kanununa yönelik eğitim almalarının, meslek elemanları açısından vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkili olacağı ifade edilmiştir. H6 hipotezinde amme alacak, tahsil usulü hakkında vergisi kanununa yönelik eğitim almalarının meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkili olacağı tespit edilmiştir. H7’de ise damga vergisi özelinde eğitim almalarının vergi mevzuatındaki farklılaşmanın anlamsız olduğu tespit edilmiştir. H7 hipotezi sonuç olarak red edilmiştir. H8 hipotezinde belirtilen veraset ve intikal vergisi kanununa yönelik eğitim almaları vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşmasında etkili olmadığının analizi sonucu, H7 hipotezinde de farklılaşma anlamsız görülmüş ve red edilmiştir.

Tanımlayıcı değişkenlerin yer aldığı hipotezlerde, Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarının

cinsiyet, yaşı, mezuniyet ve aylık ortalama gelir değişkenlerine göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Bu değişkenler tek tek ele alındığında ise şu sonuçlara ulaşılmıştır;

- H1 hipotezine göre cinsiyet değişkeni farklılık göstermediği için hipotez red edilmiştir.
- H2 hipotezinde de yaş değişkeni farklılık göstermemekte ve hipotez red edilmektedir.
- H3 hipotezinde tam tersi bir durum mevcuttur. Bu hipotezde mezuniyet değişkeni farklılık göstermektedir.
- Son olarak H4 hipotezinde ise aylık ortalama gelir değişkeni de farklılık göstermediğinden hipotez red edilmiştir.



## SONUÇ

Araştırmada muhasebe bürolarında çalışmakta olan bağımsız meslek elemanları dikkate alınarak çalışmanın işlerliği sağlanmıştır. Muhasebe meslek elemanlarına yöneltilen sorular güvenilirlik analizi, t testi ve Anova testi yapılarak anketin geçerlilik durumu gözlemlenmiştir. Anketi destekleyici hipotezler ile araştırma amacı test edilmiştir.

Araştırma sonucunda yapılan istatistiki testler göz önüne alındığında genel olarak hipotezlerin kabul edildiği gözlemlenmiştir. Araştırmaya göre muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları, mevzuatın karmaşık yapısı, sürekli değişkenlik göstermesi, vergilerin ödenmeme durumunda meydana gelen aksaklıklar, mükellefle vergi mevzuatındaki değişikliklerin sürekliliği sebebiyle meslek elemanları arasında çıkan anlaşmazlıklar ve vergi sorumlularının üzerine düşen yükümlülüklerin fazlalığı dolayısıyla ankette yer alan ifadelerden söz konusu bulgulara ulaşılmıştır.

Hipotezlerin sonuçlarına değinmek gerekirse;

- Hipotezlerin genel olarak kabul edilmesi sonucu, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını geliştirebilmeleri için VUK, gelir vergisi kanunu, kurumlar vergisi kanunu ve diğer kanunlar konusunda eğitim programları düzenlenmesi gerekmektedir.
- Eğitimlerin muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik bilgi ve becerilerini geliştirmeye odaklanmasının yanı sıra, vergi mevzuatına yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine de katkı sağlayacak şekilde tasarlanması önemlidir.
- Eğitimlerin etkinliğini değerlendirmek için çalışmalar yapılması gerekmektedir.
- Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yükseköğretim mezunu muhasebe meslek elemanlarının, yükseköğretim mezunu olmayan muhasebe meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Bu sonuç, yükseköğretimin, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları arasında farklılık olduğunu göstermektedir.
- Tanımlayıcı değişkenler H3 hipotezinde yer alan anova sonucuna göre, yükseköğretim mezunu muhasebe meslek elemanlarının, yükseköğretim mezunu

olmayan muhasebe meslek elemanlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Bu sonuç, yükseköğretimin, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumları arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir.

- Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının, aylık ortalama gelir değişkenine göre farklılık göstermediği sonucunu vermektedir. Bu sonuç, aylık ortalama gelirin, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını etkilemediğini göstermektedir.

Hipotezlerin genel olarak kabul edilmesi sonucu bazı sınırlamalara rağmen, bu araştırma, vergi usul kanunu, gelir vergisi kanunu ve diğer kanunlar konusunda eğitim almanın muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğine dair önemli bir bulgu sunmaktadır.

Burdur ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek elemanlarının, vergi mevzuatı konusunda eğitim almaları durumunda, vergi mevzuatına yönelik tutumlarının değişeceği ve farklılaşacağı yönündedir. Bu bulgu, vergi mevzuatı konusunda eğitim almanın, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Araştırma vergi mevzuatı konusunda eğitim programlarının, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını geliştirmek için etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını geliştirmek için, vergi mevzuatı konusunda eğitim programlarının düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması önerilebilir.

Sonuç olarak vergi mevzuatı konusunda eğitim alan muhasebe meslek elemanlarının, eğitim almayan meslektaşlarına göre vergi mevzuatına yönelik tutumlarının farklılaşacağı yönündedir. Bu durum, vergi mevzuatı konusunda eğitim almanın, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Araştırma sonuçları, vergi mevzuatı konusunda eğitim programlarının, muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik tutumlarını geliştirmek için etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, muhasebe meslek elemanlarının vergi

mevzuatı konusundaki bilgi ve becerilerini geliştirmek için, vergi mevzuatı konusunda eğitim programlarının düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması önerilebilir.

Muhasebe meslek elemanlarının vergi mevzuatına yönelik sürekli değişen kanunlar konusunda da sıkıntılar yaşamaktadırlar. Ayrıca değişen kanunların karmaşıklığı da çalışma koşullarını zorlaştırmaktadır.



## KAYNAKÇA

- AATUHK. (1953). *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*.
- Ağar, S. (2006). Vergi davalarının hukuki niteliği. *TBB Dergisi*(62), 262-298.
- Akkaya, M. (1997). Vergi sorumlusunun vergi yargısı ve vergi idaresi karşısındaki konumu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 46(1), 185-208.
- Aktaş, D. (2023). *Vergi kolaylıkları*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi: Yayın Nu: 774684.
- Altundiş, M. (2008). Hukuki güvenlik ilkesi. *Yasama Dergisi*(10), 60-94.
- Apalı, A., & Acun, Ö. (2018). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe denetiminin vergi uygulamaları üzerindeki etkisinin farkındalığına yönelik Burdur ilinde bir uygulama. *Maliye ve Finans Yazıları*(110), 21-36.
- Apalı, A., & Özmen, M. (2018). Muhasebe meslek elemanlarında duygusal emek ve işyeri mutluluğu ilişkisi: Burdur örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 21(2), 274-283.
- Apalı, A., Bekçi, İ., & Özen, Ö. Ö. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının bağımsız denetime bakış açılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi: Batı Akdeniz bölgesi örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 173-196.
- Aymankuy, Y., & Sarioğlu, M. (2005). Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine yaklaşımları ve Balıkesir il merkezinde bir uygulama. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(14), 23-45.
- Bakar, F., Gerçek, A., & Mercimek, F. (2013). Vergilemede Adalet Normunun Çeşitli Ülke Anayasalarındaki Görünümü. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 62-77.
- Batur, Ö. (2020). Vergi Uyuşmazlıklarında Kanun Yolundan Vazgeçme Müessesesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*(43), 203-218.
- Baykara, B. (2005). Vergi usul kanununa göre tebliğ ve tebligat yapılacak kimseler. *Vergi Dünyası Dergisi*(291), 1-14.
- Bekçi, İ., Apalı, A., & Engin, M. (2020). E-dönüşümün muhasebe meslek mensuplarında memnuniyet düzeyi: Bursa ili örneği. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 579-596.

- Bekçi, İ., Apalı, A., & Engin, M. (2020). Muhasebe meslek mensupları ve muhasebe meslek adayı öğrencilerin vergi konusuna yaklaşımlarının karşılaştırmalı olarak araştırılması: Burdur ili örneği. *Muhasebe ve Finans Yazıları*(113), 239-266.
- Bekçioğlu, S., & Arslaner, H. (2010). Vergilendirme işlemlerinde yeminli malî müşavir (YMM)'lerin sorumluluğunun sınırı. *Muhasebe Denetimine Bakış Dergisi*(32), 29-52.
- Bilen, A. (2008). Kayıt dışı ekonomiyi önlemede muhasebe meslek mensuplarının rolü ve bir anket çalışması: Doğu Anadolu bölgesi örneği. *Muhasebe ve Denetime Bakış*(24), 103-116.
- Bilgili, Y. (2013). Kamu Gelirleri. A. H. Öğretir, & Y. Gül içinde, 4 T (s. 203-299). İstanbul: İkinci Sayfa.
- Bilginer, H. M., & Yardımcıoğlu, M. (2022). Vergi Kayıp Ve Kaçaklarının Nedenleri Ve Vergi Kayıp Ve Kaçaklarının Önlenmesinde Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 5(2), 133-149.
- Binyan, Ö. (2012). Muhasebe meslek mensuplarına yönelik bir çalışma: meslek mensuplarının demografik durumları, mesleki sorunları ve değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, 17(17), 105-135.
- Binyan, Ö. (2022). *Vergi Hukuku*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Binyan, Ö., Binyan, N. A., & Ötgen, Z. (2021). İzaha davet müessesesinin vergi uyumu üzerindeki etkisinde güvenin aracılık rolü: Denizli ili muhasebe meslek mensupları örneği. *International Journal of Public Finance*, 6(2), 332-352.
- Bişgin, A. (2018). *Türkiye'de muhasebe meslek mensupları ile mükellefler arasında gerçekleşen etkileşimlerin vergi uyumu bağlamında incelenmesi*. Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi: Yayın Nu:524735.
- Bişgin, A., & Ünlüer, S. (2019). Türkiye'de muhasebe meslek mensupları ile mükellefler arasında gerçekleşen etkileşimlerin vergi uyumu bağlamında incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 45-57.
- Ceylan, E. (2020). *Türk vergi hukuku kapsamında muhasebe düzensizliklerinin değerlendirilmesi ve muhasebe meslek mensuplarına yönelik bir araştırma*. Doktora Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi: Yayın Nu:641529.

- Cural, M., Pekkaya, M., & Albayrak, E. C. (2018). Vergi bilinci ve vergiye bakış açıları: Zonguldak'taki SMMM'ler üzerine bir uygulama. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(22), 46-62.
- Çankaya, F., Dinç, E., & Çoban, Y. (2014). Adli muhasebede uzman tanıklık mesleği: muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 12(23), 70-94.
- Çaptuğ, M. (2021). Hukuki güvenlik ilkesinin kavramsal gelişimi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 9(17), 133-160.
- Çürük, T., & Tüm, K. (2011). Denetim birimi olarak YMM'lerin vergi kaybına etkisi: YMM'ler üzerine uygulamalı bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(2), 19-57.
- Daştan, A. (2011). Muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesindeki rolü: Doğu Karadeniz bölgesine yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 181-206.
- Dedeoğlu, M. (2022). Muhasebe meslek mensuplarının vergi aflarına bakış açıları: Van ilinde bir araştırma. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 29-47.
- Demir, M., & Arslan, Ö. (2020). Muhasebe meslek mensuplarını hile eylemine yönelten psikolojik ve ekonomik faktörler. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 903-911.
- Demir, M., & Eker, A. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının vergi aflarının etkinliğine yönelik görüşleri: Sivas ilinde bir araştırma. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(14), 237-248.
- Demircan, A. (2015). Anayasal Vergileme İlkeleri Işığında Ücret Gelirlerinin Vergilendirilmesi. *Türkiye Barolar ve Borsalar Birliği Dergisi*, 259-274.
- Demirli, Y., & Ayyıldız, Y. (2019). Muhasebe meslek mensupları gözünden usulsüzlüklerin uzlaşma kapsamından çıkarılması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(3), 694-713.
- Dinç, E., & Tunçer, M. (2015). Muhasebe meslek mensuplarının etik duyarlılıkları ile ilgili vergi müfettişlerinin algılarına yönelik bir araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*(14), 317-338.

- Doğan, Z., & Taşyürek, F. (2022). Vergi denetimini etkileyen faktörler ve etkin bir vergi denetimi için öneriler. *Vergi Raporu*(272), 109-137.
- Ede, Y., & Karahan, M. (2020). Serbest muhasebeci mali müşavirlik meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerinde karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri: Gaziantep uygulaması. *İzmir YMMO Dergisi*, 2(2), 115-128.
- Enderoğlu, A. D., Konakay, G., Karacan, S., & Günce, N. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının bağımsız denetime bakış açısı. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 10(2), 14-20.
- Erdem, M. (1990). Türk vergi sisteminde matrah belirleme yöntemleri. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 21-26.
- Erdoğan, M., & Dinç, E. (2009). Türkiye muhasebe standartları ve muhasebe meslek mensuplarının bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(43), 154-169.
- Eroğlu, B. (2020). Kayıt dışı ekonomilerde muhasebe meslek mensuplarının rolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(74), 406-417.
- Erol, M. (2005). Muhasebe meslek elemanlarının (SM-SMM-YMM) mesleki faaliyetlerinde kullandıkları muhasebe paket programları üzerine ampirik bir çalışma. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(28), 141-146.
- Erol, M., & Kurt, T. (2021). Muhasebe meslek elemanlarının (sm, smmm, ymm) mesleki faaliyetlerini yerine getirmede karşılaşılan sorunlar: İstanbul Başakşehir ve Bahçelievler ilçelerinde bir anket çalışması. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 5(1), 18-34.
- Erol, M., Elagöz, İ., & Arslan, M. (2009). Mali tatilin muhasebe meslek elemanlarının (SM-SMMM-YMM) mesleki faaliyetlerine olan etkileri ve ampirik bir çalışma. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(4), 119-127.
- Eyel, C. Ş., & Erciyes, H. K. (2020). Elektronik Ticarete Muhasebe Ve Vergi Uygulamalarına İlişkin Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri: Bursa İlinde Bir Araştırma. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(5), 30-50.
- Fidan, M. E., & Ceylan, E. (2020). Evaluation of elements affecting tax compliance of accounting professionals via factor analysis. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 6(4), 1-28.
- Gelir Vergisi Kanunu. (1961).

- Gerçek, A. (2005). Türk vergi hukukunda vergi sorumlusu, sorumluluk halleri ve türlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(3), 157-193.
- Gerçek, A., & Bakar, F. (2017). Vergilemede Kanunilik İlkesi Açısından Anayasa'nın 73/4. Maddesi ile Bakanlar Kuruluna Yetki Verilmesinin. *International Journal of Public Finance*, 2(1), 7-26.
- Gökçay, Ş. E. (2017). Türk Vergi Sisteminde Vergi Ödeme Gücüne Ulaşma Teknikleri. *Journal Of Life Economics*, 4(3), 113-133.
- Gönen, S., & Solak, B. (2017). Maliye bakanlığı e-dönüşüm sürecinin muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesine ilişkin bir alan araştırması. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(76), 63-80.
- Gündüz, M., & Özen, E. (2016). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve mesleki memnuniyetlerinin analizi: Uşak ili örneği. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(70), 67-90.
- Güney, C. (2018). Muhasebe meslek mensubu adaylarının mesleki etik algısı üzerine bir araştırma: Gazanfer Bilge Meslek Yüksekokulu örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 295-316.
- Güral, T., Yardımcıoğlu, F., & Beşel, F. (2016). Türk Vergi Sisteminin Popülerlik Analizi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 33-52.
- Güzel, A. (2022). Verginin Konusu Nedir? *Ekovergi*.
- Güzel, S. A., & Özer, G. (2023). Muhasebecilerin vergi ahlakının ve vergi uyumunun belirleyicileri üzerine bir uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(1), 213-235.
- GVK. (1961). *Gelir Vergisi Kanunu*.
- Hacıhasanoğlu, T., & Karaca, N. (2014). Bağımsız çalışan muhasebe meslek mensuplarının ve muhasebe çalışanlarının tükenmişlik, iş tatmini ve stres düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(4), 153-170.
- Heper, F. (2006). *Vergi Uygulamaları*. Eskişehir: Yayın Nu:1584.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

- Karakoç, Y. (2013). Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15, 1259-1308.
- Karakoç, Y. (2015). Vergi Gelirlerinin Kamu Giderlerinin Karşılığı Olması İlkesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 413-456.
- Karapınar, S. (2018). Vergi kayıplarının oluşumu ve önlenmesinde muhasebe meslek mensuplarının rolüne yönelik bir araştırma. *Muhasebe Ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 1(1), 27-37.
- Karasioğlu, F., & Göktürk, İ. E. (2008). Vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Konya bölgesindeki muhasebe meslek mensuplarının etkinliğine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 49-73.
- Karasioğlu, F., Alagöz, A., & Allahverdi, M. (2018). Türkiye’de muhasebe meslek elemanı niteliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 19-40.
- Kargı, V., & Yüksel, C. (2010). Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefler Üzerine Etkileri. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*(54), 23-44.
- Kıllı, M., & Kutlu, H. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe hata ve hileleri hakkında algı ve tutumlarının incelenmesi: Osmaniye ilinde bir araştırma. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Konca, M. S. (2020). Regresyon ve Korelasyon Analizi. *Medium*, 1-10.
- Kuştepe, A. (2012). Kurumlar Vergisi Kanun'ndan Muaflıklar. *Vergi Raporu*(151), 28-40.
- Organ, İ., & Yegen, B. (2013). Vergi bilinci ve vergi ahlakı oluşumunda muhasebe meslek mensuplarının rolü: Adana örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 241-271.
- Ömürbek, V., & Durgunböcü, Ö. (2018). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe hata ve hileleri ile ilgili algılarının incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1251-1265.
- Öncel, M. (1973). Katma Değer Vergisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(3), 289-312.

- Özcan, O. (2017). Vergilendirme Sürecinin İdari İşlem Bağlamında İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75(1), 159-190.
- Özçelik, Ö., & Tunçay, G. (2022). Muhasebe meslek mensuplarının kayıt dışı ekonomiyi önlemedeki tutum ve sorumluluğu: Kütahya ili örneği. *Kapanaltı Muhasebe Finans Ekonomi Dergisi*(1), 45-56.
- Özkol, E., Kök, D., Çelik, M., & Gönen, S. (2005). Meslek etiği ve muhasebe meslek elemanlarının etik ilkelere duyarlılık düzeyinin araştırılması. *Muhasebe ve Denetim Bakış*(15), 107-124.
- Öztürk, M. V. (2014). Vergilerin Kanuniliği İlkesinin Tarihi Gelişimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16, 4815-4841.
- Öztürk, S., & Hüryurt, K. (2020). Muhasebe çalışanları açısından vergi ahlakını etkileyen faktörler: Kars, Ardahan, Iğdır örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(1), 51-71.
- Pehlivan, O. (1986). Vergi Denetimi ve Vergi Denetiminde Etkinlik. *Vergi Dünyası Dergisi*, 62, 33-42.
- Savaşan, F., & Odabaş, H. (2004). Serbest muhasebeci, mali müşavir ve vergi denetim elemanlarının bakış açısına göre; vergi kayıp ve kaçaklarını önleme yolları (Ampirik çalışma). *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1), 187-212.
- Sormin, F., & Aryati, T. (2023). Effect of accounting understanding, tax professional attitude, professional commitment of practicing accountants on tax compliance based on minister of finance regulation (PMK) no. 5(4), 135-143.
- Şafak, H., & Yurtsever, H. (2015). Servet Vergilerinden Veraset ve İntikal Vergisi Üzerine Değerlendirmeler. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 15(1), 27-37.
- Şimşek, S. (2019). Vergilendirmenin Anayasal İlkeleri. *Gayrimenkul Makaleleri*.
- Şin, S. (2019). Vergi hukukunda beyanname verme ödevi ve ihtirazi kayıtla beyan usulü. *İzmir YMMO Dergisi*, 1(2), 68-88.
- Taylar, Y. (2010). Vergi Teorisi Açısından Özel Tüketim Vergileri ve Türk Özel Tüketim Vergisi Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12, 435-467.
- Taylar, Y. (2013). *Vergi hukukunda vergiyi doğuran olay*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi: Yayın Nu:337572.

- Tetik, N., Kınay, F., & Çiğer, A. (2008). Antalya ilindeki muhasebe meslek mensuplarına yönelik durum analizi ve beklentilerini saptamaya dönük bir araştırma. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(38), 70-79.
- Topcu, N., & Demirkol, V. (2021). Covid-19 pandemi sürecinin muhasebe meslek elemanları üzerindeki etkisi: Yalova örneği. *Journal of Academic Value Studies*, 7(3), 344-353.
- Tugay, O., & Tekşen, Ö. (2014). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları: Burdur ilinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 223-232.
- Türkay, İ. (2017). Tüm Yönleriyle Asgari Geçim İndirimi Uygulaması. *İş ve Hayat*, 3(5), 135-173.
- Türkeş, A. (2013). Gelir Vergisi Kanununda Konu ve Mükellefiyet. *Vergi Raporu*(162), 7-15.
- Türkiye Cumhuriyet Anayasası. (1982).
- Uysal, H., Akbulut, H., & Ertan, S. (2015). Aşırı iş yükünün performans perspektifinde çalışma psikolojisinde negatifliğe etkisi: muhasebe meslek mensuplarına yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 942-954.
- Uzun, E. (2019). Vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde Türkiye’de görev yapan muhasebe meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 6(43), 2934-2942.
- Vergi Denetim Kurulu Yönetmeliği. (2021).
- VUK. (1961). *Vergi Usul Kanunu*.
- Yadımcıoğlu, M., & Özer, Ö. (2012). Muhasebe meslek mensuplarının vergi cezalarına ilişkin görüşlerine yönelik bir alan çalışması. *Sosyoekonomi Dergisi*, 18(18), 133-152.
- Yakar, S. (2011). *Türk vergi hukukunda tarh işleminin yargısal denetimi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi: Yayın Nu: 291544.
- Yalçın, S. (2012). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebecilik mesleğinin geliştirilmesiyle ilgili tutumları. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(55), 113-136.
- Yeniçeri, H. (2005). Vergi yükümlülerinin vergi karşısındaki tutum ve davranışlarının gelir düzeyine göre karşılaştırılması. *Sosyoloji Konferansları*(31), 279-299.

- Yıldırım , S. (2007). Muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlere ilişkin anket sonuçlarının değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*(23), 33-46.
- Yıldırım, S. (2008). Muhasebe öğretim elemanları ve meslek mensuplarının mesleki stres düzeyi üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finans Dergisi*(38), 153-162.
- Yoruldu, M., & Yoruldu, N. Z. (2016). Türkiye’de vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde vergi denetimi ve muhasebe meslek mensuplarının rolü üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 51-70.
- Yüce, M., & Kızıler, N. (2016). Damga Vergisi Kanunu Çerçevesinde Sözleşmelerle İlgili Özel Durumlar. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*(8), 38-51.
- Yücel, S. (2017). *Verginin Konusu*. [www.selcukyucel.com/tr](http://www.selcukyucel.com/tr).



## EKLER

### EK 1. Anket Formu

#### Değerli Katılımcı;

Bu çalışmadan elde edilen veriler tamamen bilimsel çerçevede değerlendirilerek asla katılımcıların isimleri veya düşünceleri bireysel olarak açıklanmayacaktır. Veriler toplu olarak bilimsel bir çalışmada kullanılacak olup, bilimsel çalışmamıza samimiyet ve içtenlikle katkı sağladığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

|                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Cinsiyetiniz?</b>                                                                                     | <input type="checkbox"/> Erkek <input type="checkbox"/> Kadın                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Yaşınız?</b>                                                                                          | <input type="checkbox"/> 20 Yaş ve Altı <input type="checkbox"/> 21-22 Yaş <input type="checkbox"/> 23 Yaş ve Üzeri                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Mezun Olduğunuz Lise?</b>                                                                             | <input type="checkbox"/> Düz Lise <input type="checkbox"/> Anadolu Lis. <input type="checkbox"/> Tic. Meslek Lis.<br><input type="checkbox"/> Diğer Meslek Liseleri <input type="checkbox"/> Diğer                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Mezuniyet?</b>                                                                                        | <input type="checkbox"/> Lise <input type="checkbox"/> Ön Lisans <input type="checkbox"/> Lisans <input type="checkbox"/> Lisans Üstü                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Aylık Ortalama Geliriniz?</b>                                                                         | <input type="checkbox"/> 0-11.402,32 Arası<br><input type="checkbox"/> 11.402,32 TL<br><input type="checkbox"/> 11.402,32 TL Üzeri                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Bugüne Kadar Almış Olduğunuz Vergi Kanunlarını İşaretleyiniz (Birden Fazla İşaretleyebilirsiniz).</b> | <input type="checkbox"/> Vergi Usul Kanunu<br><input type="checkbox"/> Gelir Vergisi Kanunu<br><input type="checkbox"/> Kurumlar Vergisi Kanunu<br><input type="checkbox"/> Katma Değer Vergisi Kanunu<br><input type="checkbox"/> Özel Tüketim Vergisi Kanunu<br><input type="checkbox"/> Amme Alacak. Tahsil Usulü Hakkında Kanun<br><input type="checkbox"/> Damga Vergisi Kanunu<br><input type="checkbox"/> Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu<br><input type="checkbox"/> Diğer |

| Soru No | Vergi Mevzuatı İle İlgili İfadeler | Kesinlikle Katılmıyorum | Katılmıyorum | Kararsızım | Katılıyorum | Kesinlikle Katılıyorum |
|---------|------------------------------------|-------------------------|--------------|------------|-------------|------------------------|
| 1       | Vergi mevzuatının karışık olması   |                         |              |            |             |                        |

|    |                                                                                                                                       |  |  |  |  |  |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|
|    | anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.                                                                                                      |  |  |  |  |  |
| 2  | Vergi mevzuatının karışık olması uzmanlık gerektirmektedir.                                                                           |  |  |  |  |  |
| 3  | Vergi mevzuatında yapılan değişikliklerin hepsini uygun buluyorum.                                                                    |  |  |  |  |  |
| 4  | Vergi ile ilgili tüm işlemlerimi, ileride denetlenir düşüncesiyle mevzuata uyarım.                                                    |  |  |  |  |  |
| 5  | Mevzuatın devamlı olarak değiştirilmesi, mükelleflerle aramızda sorunların oluşmasına sebep olmaktadır.                               |  |  |  |  |  |
| 6  | Vergi mevzuatının karışık yapısının muhasebe meslek mensuplarının fikirleri doğrultusunda yenilenmeli ve basit duruma getirilmelidir. |  |  |  |  |  |
| 7  | Vergi mevzuatının yapısı, muhasebe meslek mensuplarında fazla iş yüküne sebep olmaktadır.                                             |  |  |  |  |  |
| 8  | Vergi mevzuatının karışık olması verginin belirlenmesinde risk unsurunu oluşturmaktadır.                                              |  |  |  |  |  |
| 9  | Ülkemizde vergi mevzuatı özenli ve tertipli bir şekilde hazırlanmaktadır.                                                             |  |  |  |  |  |
| 10 | Vergi mevzuatının yapısı vergi kayıplarının en önemli sebebidir.                                                                      |  |  |  |  |  |
| 11 | Vergi ödemek bir sosyal sorumluluk anlayışının bir parçasıdır.                                                                        |  |  |  |  |  |
| 12 | Ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin geleceğine zarar verir.                                                                         |  |  |  |  |  |
| 13 | Vergi ödenmezse devlet hizmetleri aksar.                                                                                              |  |  |  |  |  |
| 14 | Vergi ödenmesi bir vatandaşlık görevidir.                                                                                             |  |  |  |  |  |
| 15 | Vergilerin ödenmesi gelişmişlik göstergelerindendir.                                                                                  |  |  |  |  |  |

## EK 2. Etik Kurul Onay Belgesi



### ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi: 06.09.2023 Çarşamba

Toplantı No:2023/09

Karar No: GO 2023/444

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Ebru MUTLU'nun, Doç.Dr.Ali APALI danışmanlığında yürüteceği *"Muhasebe Meslek Elemanlarının Vergi Mevzuatına Yönelik Tutumları: Burdur İli Örneği"* başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, çalışmanın fikri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu araştırma ekibine ait olması koşulu ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

## ÖZGEÇMİŞ

### **Kişisel Bilgiler :**

Adı ve Soyadı :Ebru MUTLU

### **Eğitim Durumu :**

Lisans Öğrenimi :Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi :Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/  
Muhasebe ve Finansal Yönetim

### **Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi :**

İngilizce/Başlangıç

### **İş Denevimi :**

### **Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:**

#### **Kitap Bölümü:**

1- Bölüm Adı: Çiftlik Muhasebe Veri Ağı Sistemi Üzerine Burdur İlinde Bir Araştırma, Apalı, A. ve Mutlu, E. (2023). Yayın Yeri: Efe Akademik Yayıncılık, Editör: Ömer Faruk Arslan ve Elif Gövez, Basım Sayısı: 1, Sayfa Sayısı: 326, ISBN: 978-625-6452-01-5, 49-71.

#### **Makale:**

#### **Bildiri:**

1- Apalı, A. ve Mutlu, E. (2023). Burdur İli Tarımsal Üretim Özelinde Tarım Muhasebesi, Ege 8th International Conference On Social Sciences, 512-524.

2- Apalı, A. ve Mutlu, E. (2023). Tarım Muhasebesinin Gelişimi Ve Tarım Muhasebesinin Gelişmesinde Etkili Olan Faktörler, Ege 8th International Conference On Social Sciences, 501-511.